

**«ЭЙР АСТАНА»
АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ**

2023 жылдың 31 желтоқсанында
аяқталған жыл үшін
шоғырландырылған қаржылық есептілік

Мазмұны

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және бекіту үшін басшылықтың жауапкершілігін растау	3
Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі	4-10
2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілік:	
Пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есеп	11
Өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	12
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	13
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	14
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	15-16
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертулер	17-76

**2023 ЖЫЛДЫҢ 31 ЖЕЛТОҚСАНЫНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН
ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ
ДАЙЫНДАУ ЖӘНЕ БЕКІТУ ҮШІН
БАСШЫЛЫҚТЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІН РАСТАУ**

Басшылық Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары (ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттары) жөніндегі Кеңеспен шығарылған ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша «Эйр Астана» акционерлік қоғамының және оның еншілес кәсіпорнының (бұдан әрі – «Топ») шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қызметінің нәтижелерін, көрсетілген күні аяқталған жылдағы ақша қаражатының қозғалысы мен капиталдың өзгеруін анық көрсететін шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауға жауапты болады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық мыналар үшін жауап береді:

- есеп саясаты қағидаттарын дұрыс таңдау мен қолдануды қамтамасыз ету;
- осындай ақпараттың орындылығын, шынайылығын, салыстырмалылығын және түсінікті болуын қамтамасыз ететін нысанда ақпаратты, оның ішінде есеп саясаты туралы деректерді ұсыну;
- ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарының талаптарын орындау пайдаланушылардың есептілікті сол немесе өзге мәмілелердің, сондай-ақ өзге де оқиғалардың немесе шарттардың Топ қызметінің қаржылық жағдайына және қаржылық нәтижелеріне тигізетін әсерін түсінуі үшін жеткіліксіз болған жағдайда қосымша ақпаратты ашу;
- Топтың болашақта өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау.

Басшылық сондай-ақ, мыналарға жауап береді:

- Топтың барлық бөлімшелерінде тиімді және сенімді ішкі бақылау жүйесін әзірлеу, енгізу және қолдау;
- Топтың мәмілелерін ашуға және түсіндіруге, сондай-ақ кез келген күнге Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайы туралы жеткілікті дәлдіктегі ақпаратты беруге және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкестігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін нысанда есепке алуды жүргізу;
- Қазақстан Республикасының заңнамасына және ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізу;
- Топ активтерінің сақталуын қамтамасыз ету бойынша барлық ақылға қонымды мүмкін шараларды қабылдау; және
- қаржылық және өзге де теріс пайдалану фактілерін анықтау және алдын алу.

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті Топ басшылығы 2024 жылдың 14 наурызында мақұлдады және бекітті.

Топ басшылығының атынан:

Питер Фостер
Бас атқарушы директор

2024 жылдың 14 наурызы

Алматы қ.,
Қазақстан Республикасы

Дибрахим Жанлыел
Қаржы жөніндегі
атқарушы директор

2024 жылдың 14 наурызы

Алматы қ.,
Қазақстан Республикасы

Сауле Хасенова
Бас бухгалтер

2024 жылдың 14 наурызы

Алматы қ.,
Қазақстан Республикасы

«КПМГ Аудит» жауапкершілігі
шектелген серіктестік
Қазақстан, А25D6Т5, Алматы,
Достық д-лы, 180,
+7 (727) 298-08-98

Товарищество с ограниченной
ответственностью «КПМГ Аудит»
Казахстан, А25D6Т5, Алматы,
пр. Достык, 180

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

«Эйр Астана» акционерлік қоғамы акционерлеріне

Пікір

Біз 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есебінен, көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша пайда немесе залал, басқа жиынтық табыс, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептерден, сондай-ақ, есеп саясатының елеулі тұжырымдамалары мен басқа түсіндірмелі ескертпелерден тұратын «Эйр Астана» акционерлік қоғамы (әрі қарай, «Компания») және оның еншілес кәсіпорынның (әрі қарай - «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, шоғырландырылған қаржылық есептілік Қаржылық есептілігінің халықаралық стандарттары жөніндегі Комитеті шығарған ҚЕХС стандарттарына (ҚЕХС қаржылық есептіліктің стандарттары) сәйкес барлық елеулі қатынастарда Топтың 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы шоғырландырылған қаржылық жағдайын және көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және шоғырландырылған ақша қаражаттарының қозғалысын әділ көрсетеді.

Пікір білдіруге негіздеме

Біз Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттар бойынша біздің жауапкершілігіміз одан әрі есебіміздің «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық әдеп стандарттары Кеңесінің кәсіби бухгалтерлерге арналған әдеп кодексіне («БАХӘСК -кодексі») және біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитіне тиісті Қазақстан Республикасында қолданылатын әдептілік талаптарға сәйкес Топқа қатысты тәуелсіз болып табыламыз және біз басқа да әдептілік міндеттемелерді аталған талаптар мен БАХӘСК кодексіне сәйкес орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіздеме болуға жеткілікті және тиісті деп есептейміз.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері біздің кәсіби пайымдауымыз бойынша, ағымдағы кезеңнің шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудитінде ең маңызды болған мәселелер. Бұл мәселелер толығымен біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитінің мәнмәтіні мен осы есептілік туралы біздің пікіріміздің қалыптасуында қарастырылды және біз осы мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

Жолаушылар тасымалынан түскен түсімді тану, соның ішінде клиенттердің бейілділігі бағдарламасы бойынша резервті есепке алу

Шоғырландырылған қаржылық есептілігіндегі 3-ескерту, «Кірістер» параграфын және 5-ескерту, «Клиенттер бейілділігі бағдарламасы» параграфын және 7, 21-ескертулерді қараңыздар.

<i>Аудиттің негізгі мәселесі</i>	<i>Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты аудиторлық рәсімдер</i>
<p>Топтың түсімі, негізінен, клиенттерге тасымалдау қызметтерін көрсету сәтінде танылатын жолаушылар тасымалынан түскен түсіммен берілген.</p> <p>Бұдан басқа, шоғырландырылған қаржылық есептілікте Топ «Nomad Club» бағдарламасының қатысушыларына есептелген ұпайларға қатысты клиенттердің бейілділігі бағдарламалары бойынша шарттық міндеттемелерді таниды.</p> <p>Табыс ұпайлар пайдаланылған кезде, және пайдаланылған ұпайларға қатысты негізгі орындау міндеттемесі орындалған кезде танылады.</p> <p>Мәміле бағасы тасымалдау бойынша қызмет пен ұпайлар арасында олардың жекеленген бағаларына сәйкес бөлінеді.</p> <p>Бұл бейілділік бағдарламаларын есепке алу, атап айтқанда, есептелген ұпайларға байланысты кейінге болашақ кезең табыстарын және айырбасталған ұпайлар бойынша түсімді тану мерзімі мен сомасын бағалау үшін маңызды пайымдаулар мен бағалаулардың пайдаланылуын ескереді.</p>	<p>Бұл мәселені шешуге біздің көзқарасымыз, атап айтқанда, келесі рәсімдерді қамтыды:</p> <ul style="list-style-type: none"> — түсімді тануға қатысты ішкі бақылау құралдарын әзірлеуді, іске асыруды және операциялық тиімділігін тестілеу және бағалау, атап айтқанда:<ul style="list-style-type: none"> • басшылық түсімді тану үшін пайдаланатын тиісті АТ-жүйелері арасында деректерді табыстауға байланысты бақылау құралдарын тестілеу; • АТ жүйелері немесе үшінші тарап қызмет жеткізушілеріне аутсорсингке берілген үдерістері үшін, қызмет жеткізушілері белгілеген ішкі бақылау құралдарының орындылығы мен тиімділігін растайтын SOC 1 (2 типті) шолу бойынша есептерді бағалау; — болашақ кезеңдер табыстарын бағалау үдерістерін бақылау құралдарын қоса алғанда, басшылық ұпайларды бастапқы есептеу және кейіннен пайдалану үшін пайдаланатын АТ-жүйелеріндегі жинақталған және айырбасталған ұпайларды қадағалау және есепке алу бойынша ішкі бақылау құралдарын әзірлеуді, іске асыруды және операциялық тиімділігін тестілеу және бағалау; — есептелген ұпайлардың әділ құнын және есептелген ұпайларды пайдаланудың күтілетін коэффициентін бағалау үшін басшылық пайдаланған әдістерді бағалау;

<p>2023 жыл ішіндегі жолаушылар тасымалынан түскен жалпы түсім сомасы 521,074,736 мың теңгені құрады, ал 2023 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиенттердің бейілділігі бағдарламалары бойынша резерв сомасы 5,421,992 мың теңгені құрады. Клиенттердің бейілділігі бағдарламалары бойынша шарттық міндеттемелерді тануды қоса алғанда, жолаушылар тасымалынан түскен түсімді тану елеулі бұрмаланулардың айтарлықтай тәуекеліне байланысты болғандықтан біз оны аудиттің негізгі мәселесі деп қараймыз, себебі басшылық пайдаланған бағалар мен жорамалдар шамасы бойынша маңызды болып табылатын осы баптарды тану мен бағалауға елеулі әсерін тигізеді.</p> <p>Біз сондай-ақ түсімді ықылассыз тануды аудиттің негізгі мәселесі деп санаймыз, себебі жолаушылар тасымалынан түсетін түсім Топ қызметінің негізгі көрсеткіштерінің бірі болып табылады және басшылық есептік құжаттамамен айлы-шарғы жасау мүмкіндігіне байланысты заңсыз іс-әрекеттерді орындау мүмкіндігіне ие болады.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — клиенттердің бейілділігі бағдарламасының міндеттемелерін есептеу кезінде пайдаланылған әдіс пен жорамалдардың реттілігі мен математикалық дәлдігін тексеру; — жыл ішінде берілген және пайдаланылған ұпайларды тиісті АТ-жүйелерімен салыстырып тексеру. Тарихи тәжірибемен және соңғы үрдістермен салыстырғанда ұпайлардың күтілетін пайдалану деңгейін және жекеленген мәнін бағалау, ұпайларды пайдаланудың тарихи үлгілерін талдау және салалық көрсеткіштермен салыстыру; — тәуекел деңгейі жоғары бухгалтерлік өткізбелердің орындылығын бағалау және растаушы құжаттарды тексеруді қоса алғанда, операциялардың экономикалық негіздемесін талдау; — растаушы құжаттарды тексеру арқылы жолаушылар тасымалынан түскен түсімді тану бойынша операцияларды таңдап алу негізінде тестілеу; — сыни бухгалтерлік пайымдауларды және бағалар белгісіздігінің негізгі дереккөздерін қоса алғанда, ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкестігі тұрғысынан Топтың ашып көрсетулерін бағалау.
---	---

Меншік құқығының берілуінсіз әуе кемелерін жалдау шарттары бойынша резервтерді тану

Шоғырландырылған қаржылық есептілігіндегі 3-ескерту, «Резервтер» параграфын және 22-ескертуді қараңыздар.

Аудиттің негізгі мәселесі

Меншік құқығының берілуінсіз жалдау шарттары бойынша Топ шарт бойынша әуе кемесін белгіленген күйде қайтаруға немесе қайтарған кезде әуе кемесінің және оның негізгі құруыштарының нақты жағдайына байланысты жалға берушіге өтемақы төлеуге міндетті. Резерв осы шарттық қайтару талаптарына байланысты күтілетін шығындар сомасына құрылады.

Бұдан басқа, Топ меншік құқығының берілуінсіз жалдау шарттарының талаптарына және авиациялық қауіпсіздік жөніндегі заңнама талаптарына сәйкес әуе кемелеріне жүйелі жоспарлы техникалық қызмет көрсетуді жүзеге асырып тұруға міндетті. Әрбір есепті күнге техникалық қызмет көрсетуге арналған резерв бағасына бірқатар айнымалылар мен жорамалдар кіреді, соның ішінде: әрбір әуе кемесінің болжалды пайдаланылуы, техникалық қызмет көрсетудің болжалды құны және техникалық қызмет көрсетудің күтілетін күні, әуе кемесінің жағдайы және қызмет ету мерзімі шектеулі қосалқы бөлшектерді пайдалану ұзақтығы. Басшылық күтілетін қозғалтқышқа техникалық қызмет көрсету жұмыстарының мерзімі мен құнын бағалауға көмектесу үшін сарапшыны жұмылдырды.

Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты аудиторлық рәсімдер

Келесі рәсімдер орындалды:

- келесідегідей резервтерді бағалау кезінде басшылық пайдаланған негізгі жорамалдар бағасы:
  - кәсіпорынның мән-жайларының ескерілуімен әуе кемесін күтілетін пайдалану орынды және қол жетерлік болатынын-болмайтынын бағалау, сондай-ақ басшылық болжамының біз алған басқа дәлелдерге сәйкестігін бағалау;
  - тарихи нақты шығындармен және қолданыстағы техникалық қызмет көрсету келісімдерімен салыстырғандағы техникалық қызмет көрсету бойынша жұмыстардың болжамды құнын бағалау;
  - ағымдағы техникалық қызмет көрсету бойынша жұмыстардың күтілетін құнын және олардың аяқталуының күтілетін мерзімін растайтын құжаттамамен үйлестіру.
- басшылықтың бұрынғы бағалауларының дәлдігін және тарихи ұшқан уақыттың талдауы негізінде резервтердің сәйкестігін бағалау, өткен кезеңдер бойынша техникалық қызмет көрсету жөніндегі жұмыстардың құнын бағалау (ретроспективалық талдау);
- басшылықтың сарапшысы ұсынған есептерді қарау және сарапшының тұжырымдары мен қорытындыларының өзектілігі мен негізділігін бағалау;
- басшылық жұмысқа алған сарапшының білімін, дағдылары мен қабілетін, сондай-ақ сарапшының ұйыммен қарым-қатынасын бағалау;

<p>Резерв сомасын бағалауда талап етілетін басшылық пайымдауларының тән деңгейіне және осы бағалауларға қатысты күрделі және субъективті элементтерге байланысты, біз бұл мәселені аудиттің негізгі мәселесі ретінде анықтадық.</p> <p>Сонымен қатар, меншік құқығының берілуінсіз әуе кемелерін жалдау шарттары бойынша 115,361,873 мың теңге сомасындағы резерв шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңызды болып табылады.</p>	<p>— шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі ашып көрсетулерді ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкестігі тұрғысынан бағалау.</p>
--	---

Басқа ақпарат

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты. Басқа ақпарат жылдық есепке енетін ақпаратты қамтиды, бірақ басқа ақпаратқа шоғырландырылған қаржылық есептілік пен шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы біздің аудиторлардың есебі енбейді. Жылдық есеп бізге, болжаммен, осы аудиторлардың есебінің күнінен кейін ұсынылады.

Біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратты қамтымайды және біз басқа ақпаратқа қатысты қандай да бір нысандағы сенімділік қорытындысын білдірмейміз.

Біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитіне байланысты біздің жауапкершілігіміз мүмкін болған жағдайда жоғарыда анықталған басқа ақпаратты оқу және басқа ақпаратты оқу барысында оның шоғырландырылған қаржылық есептілікпен немесе аудит барысында алған біздің білімімізбен елеулі дәйексіздігін немесе елеулі бұрмаланған болып көрінуін қарастыру.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін Топ басшылығы мен басқару өкілеттілігіне ие тұлғалардың жауапкершілігі

Басшылық ҚЕХС қаржылық есептіліктің стандарттарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептіліктің дайындауы мен әділ ұсынылуына және де алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбаған шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылық қажет деп анықтайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындауда басшылық Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау, сәйкес жағдайларда үздіксіз қызметке қатысты мәселелерді ашып көрсету және басшылық Топты жауып тастауға немесе оның операцияларын тоқтатуды ниеттеніп отырған немесе одан басқа нақты балама нұсқасы болмаған жағдайларды қоспағанда бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдану үшін жауапты.

Басқару өкілеттілігіне ие тұлғалар Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептіліктің толығымен алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбағандығы туралы ақылға қонымды сенімділік алу және де біздің пікіріміз енетін аудиторлардың есебін шығару. Ақылға қонымды сенімділік жоғары дәрежедегі сенімділікті білдіреді, бірақ АХС-ға сәйкес жүргізілген аудит бар болған кездегі елеулі бұрмалануларды әрқашан табатындығына кепіл болып табылмайды. Бұрмаланулар алаяқтық әрекеттер немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және де егер олар жеке немесе жиынтық түрінде осы шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдерге ықпал етуі негізді түрде жорамалданса, маңызды болып саналады.

АХС-ға сәйкес жүргізілген аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және аудит бойы кәсіби күмәншілдікті сақтаймыз. Одан бөлек біз келесілерді орындаймыз:

- алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз және де осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және өткіземіз және де біздің пікірімізді білдіру үшін негіз болатын жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелі қателіктер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласу, жалғандық, қасақана өткізу, ақпаратты немесе әрекетті бұрмалап көрсетулерді немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өтуді қамтуы мүмкін;
- жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатымен, бірақ Топтың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатынсыз, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесінің түсінігін аламыз;
- қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және бухгалтерлік бағалаулардың негізділігін және басшылықпен дайындалған ашып көрсетілген ақпаратты бағалаймыз;
- басшылықтың бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдануының заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз және де алынған аудиторлық дәлелдер негізінде Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туғызуы мүмкін оқиғалар немесе шарттарға байланысты елеулі белгісіздіктің бар-жоқтығы туралы қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздік бар деген қорытындыға келсек, біздің аудиторлардың есебінде шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі сәйкес ашып көрсетілген ақпаратқа назар аудартуымыз керек немесе осындай ашып көрсетілген ақпарат орынсыз болса, пікірімізді түрлендіруіміз керек. Біздің қорытындыларымыз біздің аудиторлардың есебінің күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда болашақ оқиғалар немесе шарттар Топтың үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетінің жоғалуына әкелуі мүмкін;
- шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ашып көрсетілген ақпараты енетін бүтіндей ұсынылуын, құрылымы мен мазмұнын, және де шоғырландырылған қаржылық есептіліктің негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды әділ ұсынылуын қамтамасыз етілетіндей көрсетуін бағалаймыз;
- шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін мекемелердің қаржылық ақпаратына немесе Топ ішіндегі іскерлік әрекеттерге қатысты жеткілікті, тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Біз топтық аудитті бағыттау, бақылау және жүргізу үшін жауап береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін толығымен жауапты болып қаламыз.

«Эйр Астана» акционерлік қоғамы
Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі
7-бет

Біз басқару өкілеттілігіне ие тұлғаларға, тым болмағанда, аудиттің жоспарланған көлемі мен уақытын, сондай-ақ, біз аудит барысында анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері енетін аудиттің елеулі табуларын айтып білдіре отырамыз.

Біз, сонымен қатар, басқару өкілеттілігіне ие тұлғаларға тәуелсіздікке қатысты сәйкес әдептілік талаптарын орындағанымыз туралы мәлімдеме береміз және барлық қарым қатынастар мен біздің тәуелсіздігімізге ықпал етеді деп негізді түрде санауға болатын өзге мәселелер және де сәйкес жағдайларда соған қатысты қорғау шаралары туралы айтып білдіре отырамыз.

Басқару өкілеттілігіне ие тұлғаларға айтып білдірген мәселелер арасынан біз ағымдағы кезеңнің шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудитінде ең маңызды болған және сәйкесінше негізгі аудит мәселелері болып табылатын мәселелерді анықтаймыз. Біз бұл мәселелер туралы ақпаратты көпшілікке ашып көрсету заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынған немесе қандай да бір мәселенің біздің есебімізде хабарлануының жағымсыз салдарлары қоғамдық маңызды пайдадан асып түседі деп негізді түрде жорамалданғандықтан мұндай мәселе біздің есепте хабарланбауы тиіс деп анықтаған өте сирек жағдайлардан басқа кезде осы мәселелерді біздің аудиторлардың есебінде сипаттаймыз.

Аудиттің нәтижесі болып табылатын тәуелсіз аудиторлардың есебінің келісім партнері:

Косаев М. И.
Қазақстан Республикасының
сертификатталған аудитормен
2003 жылдың 24 желтоқсанында берілген
№ 558 аудитордың біліктілік куәлігі

«КПМГ Аудит» ЖШС

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі аудиторлық қызмет жүргізу үшін
2006 жылдың 6 желтоқсанында берген мемлекеттік лицензияның №0000021

Дементьев С. А.
«КПМГ Аудит» ЖШС Жарғы негізінде
әрекет ететін Бас директоры

2024 жылдың 14 наурызы

«ЭЙР АСТАНА» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылға арналған шоғырландырылған пайда немесе залал туралы есеп

мың теңге	Ескерту	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Табыс және өзге де кірістер				
Жолаушылар тасымалы	7	521,074,736	462,171,919	305,252,639
Жүк және пошта	7	10,284,481	10,209,425	14,304,293
Өзге кірістер	7	3,810,285	5,600,474	3,360,585
Кері жалдаумен жасалатын сату операциясынан түскен пайда	7	-	-	1,989,207
Жалпы табыс және өзге кірістер		535,169,502	477,981,818	324,906,724
Операциялық шығындар				
Жанармай*		(127,357,770)	(106,940,565)	(58,279,112)
Персонал және экипаж шығындары	8	(88,102,136)	(68,827,926)	(49,590,527)
Амортизация және тозу	12	(73,944,311)	(62,243,853)	(51,484,170)
Инженерлік-техникалық қызмет көрсету	8	(49,388,554)	(58,228,907)	(40,324,060)
Әуежай қызметтері және навигация	8	(48,241,120)	(39,205,987)	(29,879,880)
Жолаушыларға қызмет көрсету	8	(46,124,472)	(37,131,951)	(25,961,531)
Іске асыру шығындары	8	(18,444,763)	(15,334,093)	(10,686,310)
Сақтандыру		(5,011,359)	(3,880,892)	(3,428,108)
Ақпараттық технологиялар		(2,980,328)	(2,646,693)	(1,951,534)
Консультациялық және кәсіби қызметтер		(2,631,258)	(1,976,378)	(1,448,480)
Салықтар		(1,787,829)	(677,929)	(1,066,338)
Мүлік және кеңсе шығындары		(1,766,071)	(1,144,309)	(1,124,388)
Ұшақтарды жалға алу бойынша шығындар	8	(1,000,743)	(1,780,324)	(1,561,520)
Дебиторлық берешектің құнсыздануынан болған залал		(57,402)	(185,249)	(49,254)
Өзге операциялық шығындар		(7,045,247)	(7,666,288)	(4,456,439)
Операциялық шығындардың жиынтығы		(473,883,363)	(407,871,344)	(281,291,651)
Операциялық пайда		61,286,139	70,110,474	43,615,073
Қаржылық кірістер	9	6,757,281	3,261,294	1,026,620
Қаржылық шығындар	9	(22,765,053)	(18,073,217)	(20,040,053)
Бағамдық айырмадан шығын, нетто		(6,280,403)	(6,923,638)	(5,330,611)
Салық салғанға дейінгі пайда		38,997,964	48,374,913	19,271,029
Табыс салығы бойынша шығын	10	(8,258,890)	(10,792,015)	(3,785,461)
Жыл ішіндегі пайда		30,739,074	37,582,898	15,485,568
Бір акцияға шаққандағы пайда- базалық және ажыратылған (теңге)**	20	100.454	122.820	50.606

*Авиакеросин бағасының өзгеру тәуекелін хеджирлеуге арналған опциондар бойынша 1,127,597 мың теңге құрайтын шығын 2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін жанармай шығындарына қосылды. 2022 жылдың 31 желтоқсанында және 2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдардағы жанармай шығындары тиісінше 5,882,852 мың теңге және 3,416,043 мың теңге көлеміндегі пайданы қамтиды.

**Бір акцияға шаққандағы негізгі және тоғытылған пайда айналымдағы акциялардың жаңартылған санын көрсету үшін ретроспективті түрде қайта қаралды.

Топ басшылығының атынан

Питер Фостер
Бас атқарушы директор

2024 жылдың 14 наурызы
Алматы қ.,
Қазақстан Республикасы

Ибрахим Жанлыел
Қаржы жөніндегі атқарушы директор

2024 жылдың 14 наурызы
Алматы қ.,
Қазақстан Республикасы

Сауле Хасенова
Бас бухгалтер

2024 жылдың 14 наурызы
Алматы қ.,
Қазақстан Республикасы

Пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын 17-76 беттердегі ескертулермен бірге оқылуы керек.

мың теңге	Ескерту	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жыл ішіндегі пайда		30,739,074	37,582,898	15,485,568
Келесі кезеңдердегі пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын бағамдық айырмашылықтар		(837,724)	690,380	382,624
Кейінгі кезеңдерде пайданың немесе залалдың құрамына қайта жіктелуге жататын өзге жиынтық кіріс:				
Ақша ағындарын хеджирлеу - әділ күн өзгерістерінің тиімді бөлігі	19	(470,538)	125,251	-
Ақша ағындарын хеджирлеуге байланысты кейінге қалдырылған салық – әділ құндағы өзгерістердің тиімді бөлігі		94,108	(24,866)	-
Ақша ағындарын хеджирлеу құралдары бойынша іске асырылған залал	25	5,661,894	5,561,677	5,010,113
Хеджирлеу құралдары бойынша өткізілген шығын бойынша кейінге қалдырылған салық	25	(1,132,561)	(1,112,520)	(1,002,023)
Табыс салығын шегергендегі бір жылдағы өзге де жиынтық кіріс		4,152,903	4,549,542	4,008,090
Жыл ішіндегі жиынтық кіріс		34,054,253	42,822,820	19,876,282

Өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын 17-76 беттердегі ескертулермен бірге оқылуы керек.

мың теңге	Ескерту	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
АКТИВТЕР				
Ұзақ мерзімді активтер				
Негізгі құралдар	11	387,885,139	378,255,700	311,845,960
Материалдық емес активтер		1,289,132	718,495	659,790
Берілген алғытөлемдер	15	8,387,087	7,178,940	7,037,908
Кепілдік салымдар	13	15,137,757	13,657,428	7,761,173
Кейінге қалдырылған салық активтері	10	16,836,902	8,553,011	1,170,610
Сауда және өзге де дебиторлық берешек	16	610,474	601,445	1,559,230
		430,146,491	408,965,019	330,034,671
Ағымдағы активтер				
Тауар-материалдық қорлар	14	30,704,619	22,750,814	22,261,449
Берілген алғытөлемдер	15	11,284,452	9,720,739	11,457,381
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		6,027,011	4,153,672	1,135,634
Сауда және өзге дебиторлық берешек	16	10,693,524	9,857,684	6,103,061
Өзге салықтар бойынша алдын ала төлем	17	4,657,876	3,876,082	3,328,746
Кепілдік салымдар	13	899,574	1,626,677	677,062
Ақшалай қаражат пен оның баламалары	18	124,552,167	116,998,633	97,740,953
Өзге қаржы активтер	19	346,829	767,999	3,187,979
		189,166,052	169,752,300	145,892,265
Активтер жиыны		619,312,543	578,717,319	475,926,936
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Меншікті капитал				
Жарғылық капитал	20	2,501,550	2,501,550	2,501,550
Қосымша төленген капитал		48,996	48,996	48,996
Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв		12,323,792	11,930,890	10,002,799
Салықты шегергендегі хеджирлеу құралдары бойынша резерв		(5,489,830)	(8,412,107)	(11,723,938)
Бөлінбеген пайда		87,599,957	64,377,463	26,794,565
Меншікті капиталдың жиыны		96,984,465	70,446,792	27,623,972
Ұзақ мерзімді міндеттемелер				
Несиелер	24	-	1,925,549	2,054,936
Жалға алу бойынша міндеттемелер	25	247,233,366	265,658,719	250,676,740
Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету резерві	22	67,555,798	54,573,269	37,331,701
Қызметкерлер сыйақысы		283,191	1,049,290	701,675
		315,072,355	323,206,827	290,765,052
Ағымдағы міндеттемелер				
Несиелер	24	187,279	3,670,665	24,840,159
Жалға алу бойынша міндеттемелер	25	79,546,636	73,373,051	63,195,657
Болашақ кезеңдердің табыстары	21	38,350,318	37,082,323	24,724,868
Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету резерві	22	47,806,075	33,165,065	17,578,578
Саудалық және өзге кредиторлық берешек	23	41,365,415	37,662,023	27,198,650
Өзге қаржылық міндеттемелер		-	110,573	-
		207,255,723	185,063,700	157,537,912
Міндеттемелер жиыны		522,328,078	508,270,527	448,302,964
Меншікті капитал мен міндеттемелер жиыны		619,312,543	578,717,319	475,926,936

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын 17-76 беттердегі ескертулермен бірге оқылуы керек.

мың теңге	Акционерлік капитал	Қосымша төленген капитал	Хеджирлеу құралдары бойынша резерв	Бағамдық айырмашылықтар резерві	Бөлінбеген пайда	Меншікті капиталдың жиыны
2021 жылдың 1 қаңтарына	2,501,550	48,996	(14,850,498)	8,738,645	11,308,997	7,747,690
Жыл ішіндегі пайда	-	-	-	-	15,485,568	15,485,568
Өзге жиынтық кіріс:						
Ақша ағымдарын хеджирлеу құралдары бойынша іске асырылған залал, салық шегерісінен кейін	-	-	4,008,090	-	-	4,008,090
Өзге валюталардан айырбастау бойынша бағам айырмашылықтары	-	-	(881,530)	1,264,154	-	382,624
Бір жылдағы жиынтық кіріс	-	-	3,126,560	1,264,154	15,485,568	19,876,282
2021 жылдың 31 желтоқсанында	2,501,550	48,996	(11,723,938)	10,002,799	26,794,565	27,623,972
2022 жылдың 1 қаңтарына	2,501,550	48,996	(11,723,938)	10,002,799	26,794,565	27,623,972
Жыл ішіндегі пайда	-	-	-	-	37,582,898	37,582,898
Өзге жиынтық кіріс:						
Ақша ағымдарын хеджирлеу құралдары бойынша іске асырылған залал және жанармай колл-опциондарының әділ құны өзгеруінің тиімді бөлігі, салық шегерісінен кейін	-	-	4,549,542	-	-	4,549,542
Өзге валюталардан айырбастау бойынша бағам айырмашылықтары	-	-	(1,237,711)	1,928,091	-	690,380
Бір жылдағы жиынтық кіріс	-	-	3,311,831	1,928,091	37,582,898	42,822,820
2022 жылдың 31 желтоқсанында	2,501,550	48,996	(8,412,107)	11,930,890	64,377,463	70,446,792
2023 жылдың 1 қаңтарына	2,501,550	48,996	(8,412,107)	11,930,890	64,377,463	70,446,792
Жыл ішіндегі пайда	-	-	-	-	30,739,074	30,739,074
Өзге жиынтық кіріс:						
Ақша ағымдарын хеджирлеу құралдары бойынша іске асырылған залал және жанармай колл-опциондарының әділ құны өзгеруінің тиімді бөлігі, салық шегерісінен кейін	-	-	4,152,903	-	-	4,152,903
Өзге валюталардан айырбастау бойынша бағам айырмашылықтары	-	-	(1,230,626)	392,902	-	(837,724)
Бір жылдағы жиынтық кіріс	-	-	2,922,277	392,902	30,739,074	34,054,253
Жарияланған дивидендтер	-	-	-	-	(7,516,580)	(7,516,580)
2023 жылдың 31 желтоқсанында	2,501,550	48,996	(5,489,830)	12,323,792	87,599,957	96,984,465

Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын 17-76 беттердегі ескертулермен бірге оқылуы керек.

«ЭЙР АСТАНА» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ
2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін ақша қаражатының
қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп

мың тенге	Ескерту	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ				
Салық салынғанға дейінгі пайда		38,997,964	48,374,913	19,271,029
Түзетулер:				
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің тозуы және амортизациясы	12	73,944,311	62,243,853	51,484,170
Негізгі құралдарды сатудан түскен кірістер	7	(1,571,644)	(1,026,474)	(3,054,489)
Төленген алғы төлемдер, саудалық дебиторлық берешек, кепілдік салымдар және ақша қаражаттарының құнсыздануы бойынша резервтегі өзгерістер		(34,680)	(1,118,045)	(154,649)
Өтімсіз тауарлы-материалдық босалқы қорлар бойынша резервтің өзгеруі		(283,369)	1,975,459	(59,218)
Пайдаланылмаған демалыс үшін резервтің өзгеруі		(144,194)	(34,996)	135,478
Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету резервінің өзгеруі	8	39,127,998	37,199,540	25,899,549
Клиенттердің сенімділігі бағдарламасы бойынша резервтің өзгеруі		1,265,804	442,982	(602,832)
Валюталық таза шығын		6,280,403	6,923,638	5,330,611
Құнсыздануды қоспағанда, қаржылық кіріс	9	(6,538,656)	(2,929,191)	(763,039)
Құнсыздануды қоспағанда, қаржылық шығын	9	22,567,976	18,019,259	19,931,534
COVID-19 байланысты жалдау төлемдерін кейінге қалдыру әсері	8, 25	-	-	377,748
Қозғалтқышты мерзімінен бұрын қайтарудан түскен кіріс	25	-	-	(209,440)
Айналым капиталындағы өзгерістерге дейін операциялық қызметтен түскен ақша қаражаттары		173,611,913	170,070,938	117,586,452
Саудалық және өзге дебиторлық берешектердің өзгеруі		(379,194)	(1,753,047)	(1,631,695)
Алғы төлемдердің өзгеруі		(2,566,744)	1,506,230	(2,727,444)
Тауарлы-материалдық босалқы қорлардың өзгеруі		(7,660,076)	(221,491)	(1,497,495)
Саудалық және өзге кредиторлық берешектің және әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету бойынша резервтің өзгеруі		(8,210,386)	(337,071)	1,738,628
Болашақ кезеңдер табыстарының өзгеруі		657,999	10,098,326	8,760,455
Өзге қаржылық активтердің өзгеруі		(58,864)	2,760,578	(3,147,644)
Операциялық қызметтен түскен ақша қаражаттары		155,394,648	182,124,463	119,081,257
Төленген табыс салығы		(19,602,319)	(21,822,810)	(1,707,547)
Алынған сыйақы		6,430,778	2,929,191	693,694
Операциялық қызметтен түскен таза ақша қаражаттары		142,223,107	163,230,844	118,067,404
ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ				
Негізгі құралдарды сатып алу		(19,063,263)	(22,227,370)	(13,497,482)
Кері жалдаумен жасалатын сатудан түскен пайда		-	-	3,714,556
Негізгі құралдарды сатудан түсетін түсімдер		2,272,424	908,988	1,696,451
Материалдық емес активтерді сатып алу		(961,955)	(306,179)	(231,449)
Банк және кепілдік салымдарын орналастыру		(4,553,517)	(11,643,697)	(1,753,113)
Банк және кепілдік салымдарын өтеу		1,312,348	5,471,423	4,508,675
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша қаражаттары		(20,993,963)	(27,796,835)	(5,562,362)

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын 17-76 беттердегі ескертулермен бірге оқылуы керек.

«ЭЙР АСТАНА» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ
2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін ақша қаражатының
қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп

мың тенге	Ескерту	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТ				
Жалға алу бойынша міндеттемелерді өтеу	25	(78,909,980)	(80,533,966)	(39,916,368)
Төленген пайыздар	25	(19,485,261)	(17,386,235)	(20,845,124)
Несиені өтеу және сатудан және кері жалға беруден қосымша қаржыландыру	25	(20,636,495)	(46,837,797)	(45,800,736)
Сату мен кері жалға беруден алынған несиелер және қосымша қаржыландыру	25	15,603,700	25,603,151	5,318,400
Төленген дивидендтер	20	(7,516,580)	-	-
Қаржылық қызметте пайдаланылған таза ақша қаражаттары		(110,944,616)	(119,154,847)	(101,243,828)
Ақша қаражаттары және олардың баламаларының таза өсуі		10,284,528	16,279,162	11,261,214
Шетелдік валютада ұсталатын ақша қаражаттарына айырбас бағамдары өзгерістерінің әсері		(861,513)	(246,357)	(787,729)
Күтілетін несиелік шығындар қозғалысының ақша қаражаттары мен банктегі қалдықтарға әсері		(456)	(710)	(426)
Өзге валюталардан аудару айырмашылықтары		(1,869,025)	3,225,585	2,515,982
Жыл басындағы ақша қаражаттары және олардың баламалары		116,998,633	97,740,953	84,751,912
Жыл соңындағы ақша қаражаттары және олардың баламалары	18	124,552,167	116,998,633	97,740,953

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылатын 17-76 беттердегі ескертулермен бірге оқылуы керек.

1. Қызметінің сипаты

«Эйр Астана» акционерлік қоғамы (бұдан әрі, «Компания») Қазақстан Республикасы Азаматтық Кодексінің анықтамасына сәйкес акционерлік қоғам болып табылады.

Компания Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылдың 29 тамызындағы № 1118 қаулысына сәйкес 2001 жылдың 14 қыркүйегіндегі жабық акционерлік қоғам ретінде құрылды. Заңнамаға 2003 жылы енгізілген өзгерістердің нәтижесінде 2005 жылдың 27 мамырында Компания акционерлік қоғам болып қайта тіркелді.

Компания «FlyArystan» АҚ (бұрынғы «Эйр Қазақстан» авиациялық компаниясы) АҚ еншілес кәсіпорнына (бұдан әрі – «Еншілес кәсіпорын») иелік етеді, ол 2019 жылдың қарашасында дауыс беретін акциялардың жүз пайызын сатып алу арқылы сатып алынды. Олар бірге «Топ» деп аталады.

2023 жылдың қазан айында еншілес кәсіпорын өз қызметін қайта бастады. 2023 жылдың желтоқсанында «FlyArystan» АҚ Компанияның пайдасына қосымша 240,000 акциялар шығарды. Қосымша инвестициялардың жалпы сомасы 960,000 мың теңгені құрады.

Топтың негізгі қызметі жолаушылар үшін тұрақты ішкі және халықаралық әуе тасымалдарын ұсыну болып табылады. Басқа қызмет түрлеріне жүк және пошта тасымалы кіреді.

Топ өзінің алғашқы рейсін 2002 жылдың 15 мамырында Алматы қаласынан Қазақстан астанасы–Астана қаласына Боинг – 737 рейсін жүзеге асыра отырып жасады. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ 49 әуе кемесінің паркімен жұмыс істеді.

2010 жылы Компания өз кеңсесін Қазақстан Республикасы Астана қаласынан Қазақстан Республикасы Алматы қаласына, Закарпатская 4А мекенжайы бойынша қайта тіркеді, себебі Компаниямен негізгі өзара іс-қимыл жасайтын әуежай Алматы қаласының Халықаралық Әуежайы болып табылады.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың акционерлері Компанияның тиісінше 51% және 49% акцияларына иелік еткен, Қазақстан Республикасы Үкіметінің атынан «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ және «BAE Systems Kazakhstan Ltd.» компаниясы болды. 2024 жылдың 15 ақпанында Топ 54,256,673 мың теңге (121,111 мың АҚШ доллары) жинап, акциялардың алғашқы орналастырылуын («ІРО») аяқтады. Топ бір уақытта үш биржада тізімделеді: Қазақстан қор биржасы, Астана халықаралық биржасы және Лондон қор биржасы. Бастапқы орналастырудан басқа, «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ және «BAE Systems Kazakhstan Ltd.» акционерлері өздерінің акцияларын (немесе акцияларды білдіретін ЖДҚ) сатты, олардың акциялары сәйкесінше 41% және 16.95%-ға дейін қысқарды. ІРО-дан кейін басқа акционерлердің акциялары 10%-дан аз болды.

2. Есеп негіздері

Қолданылатын стандарттарға сәйкестік туралы мәлімдеме

Бұл шоғырландырылған қаржылық есептілік Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары (ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттары) жөніндегі Кеңеспен шығарылған ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындалды.

Функционалдық валюта және шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұсыну валютасы

Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы — теңге, ол 2017 жылдың 31 желтоқсанына дейін компанияның функционалдық валютасы болды, өйткені ол компанияның тиісті операцияларының, оқиғалары мен мән-жайларының экономикалық мәнін көрсетті және Компания операциялар жүргізген негізгі экономикалық ортаның функционалдық валютасы болып табылады.

2017 жылы басшылық компанияның функционалдық валютасын анықтайтын индикаторларға қайта баға беріп, компанияның халықаралық тасымалдары бойынша операциялардың ұлғайып келе жатқанына ерекше назар аударды. Басшылық операциялардың көпшілігіне өзге шетелдік валюталар, көбінесе АҚШ доллары әсер ететінін атап өтті.

Сондықтан басшылық 2017 жылдың 31 желтоқсанынан бастап (ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес есептілік мақсаттары үшін көшу күні) компанияның функционалдық валютасы АҚШ доллары болып табылады деп қорытынды жасады.

Акционерлердің талабы бойынша Компанияның функционалдық валютасы болып табылатын АҚШ долларында дайындалған қаржылық есептілікке қоса Топ теңге валютасында қаржылық есептілікті дайындайды, өйткені акционерлер екі валюта да Топтың қаржылық есептілігін пайдаланушылар үшін пайдалы деп санайды. Осы 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы шоғырландырылған қаржылық есептілік теңгемен ұсынылды. Теңгемен ұсынылған барлық қаржылық ақпарат таяудағы мыңға дейін дөңгелектенеді, сондықтан осы сомаларды қосу кезінде елеусіз айырмашылықтар туындауы мүмкін.

Қаржылық нәтиже, қаржылық жағдай, сондай-ақ функционалдық валютасы АҚШ доллары болып табылатын Топтың ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп мынадай рәсімдерді пайдалана отырып, қазақстандық теңге ұсыну валютасына ауыстырылады:

- активтер мен міндеттемелер қаржылық жағдай туралы есептердің әрқайсысында қаржылық жағдай туралы есептердің дайындалу күніндегі жабу бағамы бойынша ауыстырылады;
- жиынтық кіріс туралы әрбір есеп үшін кірістер мен шығындар тиісті ай үшін ай сайынғы орташа айырбас бағамдары бойынша аударылған ай сайынғы кірістер мен шығындарды қосу арқылы аударылады; және
- аударым нәтижесінде туындайтын барлық бағамдық айырмашылықтар өзге жиынтық кірістің құрамында танылады.

COVID-19 әсері

2020 жылдың бірінші тоқсанынан бастап COVID-19 пандемиясы авиация саласына айтарлықтай әсерін тигізді. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Қазақстанда және әлемнің көптеген елдерінде COVID-19-ға байланысты саяхатқа шектеулер алынып тасталды. Топ жағдайды үнемі қадағалап отырады.

Қызметтің үздіксіздігі туралы болжам

Топтың ақша позициясы мықты болып қала береді. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың ақшалай қаражаттары мен олардың баламалары 2022 жылдың 31 желтоқсанымен салыстырғанда 7,553,534 мың теңгеге өсті, ал Топ 20,458,714 мың теңге көлемінде банктік несиелерін өтеді. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың таза ағымдағы міндеттемелері 18,089,671 мың теңгені құрады (2022 жыл: 15,311,400 мың теңге; 2021 жыл: 11,645,647 мың теңге).

Ықтимал жаңа COVID-19 толқынына келетін болсақ, басшылық оның әсері 2020 жылдың наурыз-сәуір айларындағы бірінші толқынның әсері сияқты қатты болмайды деп санайды. Өуе жанармай бағасының өсуі Топтың табыстылығына теріс әсерін тигізеді, Топтың жанармайды хеджирлеудегі күшті позициялары жағымсыз әсерді азайтады.

Басшылық Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне қатысты айтарлықтай белгісіздік жоқ деген қорытындыға келді, және басшылық шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде қызметтің үздіксіздігі туралы болжам жасауды орынды деп тапты.

Аймақтық геосаяси қақтығыстар

Ресей мен Украина арасындағы қақтығыстың салдарынан 2022 жылдың ақпан айының соңында Топ (Air Astana және FlyArystan брендтерімен) Ресей мен Украинаға және сол мемлекеттердің үстінен ұшуды тоқтатты.

2021 жылы Ресей мен Украинаға ұшатын бағыттар бойынша Топ түсімдерінің үлесі тиісінше 8% және 2% құрады. Басшылық қақтығыстың әсері шектеулі деп санайды, себебі Топ тоқтатылған бағыттардан басқа бағыттарға бос қуаттарды қайта бөлді.

3. Есеп саясатының елеулі принциптері

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау принциптері

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік, әділ құны бойынша көрсетілетін кейбір қаржылық құралдарды қоспағанда, өзіндік құнның тарихи қағидаларына сәйкес жасалған, төменде түсіндірілген. Тарихи құн, әдетте, сатып алу күніндегі активтерге айырбасталған өтемақының әділ құны негізінде анықталады. Топ өзге жиынтық кірісті пайда немесе залал туралы есептен бөлек ашып көрсетеді. Төменде ұсынылған есеп саясатының негізгі ережелері осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте ұсынылған барлық кезеңдерге дәйекті түрде қолданылды.

Шоғырландыру қағидаттары

(i) *Бизнесті біріктіру*

Бизнесті біріктіру сатып алу әдісін, сатып алу күніне, яғни бақылауды Топқа өткізген күнгі жағдай бойынша есепке алынады.

(ii) *Еншілес ұйымдар*

Еншілес кәсіпорындар- бұл Топ басқаратын ұйымдар. Топ еншілес кәсіпорынды басқарады, егер Топ инвестициялар объектісіне қатысумен байланысты өзгеретін кірістермен байланысты тәуекелдерге тап болса немесе осындай кіріс алуға құқылы болса және осы кірістердің мөлшеріне әсер ету мақсатында осы кәсіпорынға қатысты өз өкілеттіктерін пайдалану мүмкіндігі болса. Еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігі бақылау басталған күннен бастап бақылау тоқтатылған күнге дейін шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізіледі. Еншілес ұйымдардың есеп саясатына оларды Топ қабылдаған есеп саясатына сәйкес келтіру қажет болған кезде түзетулер енгізілді.

Сегменттік есептілік

Топтың екі негізгі операциялық сегменті бар: толық қызмет көрсететін Air Astana бренді және бюджеттік FlyArystan бренді; олар өнімділікті бағалауды және басқару ресурстарын бөлуді анықтауға арналған ақпаратты қамтиды. Топ басшылығы сегмент жұмысын бағалау кезінде ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес есептелген сегмент аралық жалдау әсерінен түзетілген операциялық кірісті пайдаланады.

Кірістер

Жолаушыларды тасымалдаудан түсетін кірістер

Сатылған билеттер тасымалдау қызметі көрсетілгенде кіріс болып танылады. Сатылған, бірақ пайдаланылмаған ұшақ билетінің құны Топтың шоғырландырылған қаржылық жағдайы жөніндегі есепте болашақ кірістер ретінде көрсетілген. Шоғырландырылған қаржылық жағдай жөніндегі есептің осы жолы жолаушылардың тасымалдануына қарай немесе жолаушы билетін қайтарғанда азаяды. Топ өткен жылдардың тарихи деректері негізінде пайдаланылмайтын немесе қайтарылмайтын сатылған билеттердің пайызына қатысты жолаушыларды тасымалдаудан түскен кірістерді таниды.

Топ саудасын билет сататын делдал ретінде әрекет ететін агенттер арқылы жүргізеді. Орта есеппен алғанда, дебиторлық берешек пайда болған сәттен бастап бір ай ішінде өтеледі. Ұшақ билеттерінің қысқа мерзімді сипатына байланысты Топ саудасының елеулі қаржылық компоненттері жоқ.

Жолаушыларды тасымалдаудан түскен кірістерге басқа әуекомпаниялармен жасалған «code-share» келісімшарттары бойынша түскен кірістер кіреді. Бұл келісімшарттарға сәйкес Топ осы әуекомпаниялардың рейстеріне орындар сатады және бұл әуекомпаниялар да Топ рейстеріне орындар сатады. Басқа әуекомпаниялардың рейстеріне орын сатудан түскен кірістер Топтың пайда мен шығын құрамында нетто болып көрсетіледі, өйткені Топ осындай түрдегі келісімшарттарда агент рөлін атқарады. Топ рейстеріне басқа әуекомпаниялар сатқан билеттерден түскен кірістер жолаушылар тасымалынан түскен кірістер құрамындағы пайда немесе шығын ішінде көрсетіледі.

Алымдар мен салықтар сияқты әуежай қызметтерінен түскен түсім оған қатысты болған шығындардан бөлек көрсетіледі. Топ операция көлемі негізінде бағалайтын іс жүзіндегі әуежайлық шығындардағы өзгерістерге Топтың ұшырауы осы презентацияны түсіндіреді. Осылайша Топ агент ретінде емес, принципал ретінде әрекет етеді.

Жүк тасымалынан түсетін кірістер

Топтың жүк тасымалдарынан түсетін кірістері тасымалдау қызметтерін көрсету бойынша орындау міндеттемелерінің орындалуына қарай кірістер деп танылады. Қызмет әлі көрсетілмеген жүк тасымалдарынан түскен кірістер болашақ кезеңдердің кірістері ретінде көрсетіледі.

Клиенттер бейілділігі бағдарламасы

«Nomad Club» бағдарламасы бойынша қосымша ұпай алуды қарастыратын билет саудасы бір билетке енгізілген, орындалуға тиісті екі бөлек міндеттеме ретінде есептеледі. Мәміле бағасы тасымалдау қызметі мен ұпайлар арасында жеке-дара бағаларына сәйкес бөлінеді. Сатылған ұпайлар бойынша мәміле бағасы бастапқы сату сәтінде кіріс ретінде танылмай, болашақтағы кіріс болып көрсетіледі және Топтың орындау міндеттемелері толық орындалып, осы сый талап етілгенде түсім ретінде танылады.

Туристтік агенттіктердің комиссиялары

Жолаушыны тасымалдау қызметі көрсетілген кезде туристік агенттіктермен авиабилеттерді сатудан түскен комиссиялар шығын деп танылады.

Резервтеу бойынша шығындар

Резервтеу бойынша шығындар төленген кезде шығын ретінде танылады, сондықтан Топ басқаша мойындайтын активтің амортизациялық мерзімі бір жылдан аз.

Жалдау

Шарт басталған кезде ұйым келісімшарттың тұтастай алғанда немесе оның жекелеген компоненттерінің жалдау болып табылатындығын бағалайды. Келісімшарт жалдау болып табылады немесе егер келісімшарт иеліктен шығаруға айырбастау кезеңінде анықталған активтің пайдаланылуын бақылауға ауысса, жалдау компонентін қамтиды. Осы келісім бойынша анықталған активтің пайдаланылуын бақылау құқығының бар-жоғын бағалау үшін Топ ҚЕХС (IFRS) 16 сәйкес жалдау анықтамасын қолданады.

(i) Топ жалдаушы ретінде

Топ активті пайдалану құқығы және жалдау мерзімі басталған кезде жалдау міндеттемесі түрінде таниды. Пайдалану құқығы түріндегі актив бастапқыда тікелей шығындармен және бөлшектеу және бөлшектеу кезінде шеккен шығындармен ұлғайтылған, жалдау күніне дейін немесе жалдау күніне дейін жасалған жалдау төлемдерінің мөлшеріне түзетілген жалдау міндеттемелерінің бастапқы сомасы болып табылатын тарихи құны бойынша бағаланады. алынатын ынталандыру төлемдерін шегеріп тастағанда, базалық активтің қозғалысы, базалық активті немесе ол орналасқан жерді қалпына келтіру.

Кейінгі есепке алу, пайдалану құқығы түріндегі актив, егер жалдау шарты жалдау мерзімі аяқталғанға дейін немесе активтің бастапқы құны заң түрінде болса, жалдау күнінен бастап жалдау мерзімінің соңына дейін тікелей әдіспен амортизацияланады. пайдалану Топтың сатып алу опционын жүзеге асыруын көрсетеді. Мұндай жағдайларда пайдалану құқығы түріндегі актив негізгі құралдардың пайдалы қызмет ету мерзімі ішінде амортизацияланады, ол негізгі құралдарға қолданылатын әдісті қолдану арқылы анықталады. Сонымен қатар, пайдалану құқығы түріндегі активтің құны құнсызданудан болған залалдар сомасына мерзімді түрде азаяды және жалдау міндеттемесін қайта бағалау кезінде түзетіледі.

Жалдау міндеттемесі бастапқыда жалдаудың басталу күнінде төленбеген, жалдау белгіленген пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып дисконтталған жалдау төлемдерінің дисконтталған құнымен немесе егер мұндай мөлшерлемені анықтау оңай болмаса, Топтың қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін қолдана отырып бағаланады. Әдетте, Топ қосымша қарыз қаражаттарын тарту мөлшерлемесін дисконттау ставкасы ретінде пайдаланады.

Топ әр түрлі сыртқы көздерден алынған пайыздық мөлшерлемелерге сүйене отырып, қосымша қарыз қаражаттарын тарту қарқынын анықтайды және жалдау шарттары мен жалданған активтің түрін ескере отырып белгілі бір түзетулер енгізеді.

Жалдау міндеттемесін өлшеуге кіретін жалдау төлемдеріне мыналар кіреді:

- белгіленген төлемдер, оның ішінде нақты белгіленген төлемдер;
- жалдаудың басындағы индексті немесе мөлшерлемені қолдана отырып өлшенген индекске немесе мөлшерлемеге байланысты өзгермелі жалдау төлемдері;
- лизинг алушыдан қалдық құнының кепілдігімен төлеуі күтілетін сомалар;
- егер Топ осы опцияны жүзеге асыратындығына жеткілікті сенімді болса, Топ жалдау мерзімін ұзартуға арналған опцион түрінен туындайтын қосымша жалдау мерзімі ішінде жалдау төлемдерін, егер Топ жалдау құқығын ұзарту опционын жүзеге асыратындығына жеткілікті сенімді болса, жалдау мерзімінен бұрын тоқтатылғаны үшін айыппұлдар, егер Топ жалдауды мерзімінен бұрын тоқтатпайтынына жеткілікті сенімділік болмаса.

Жалгерлік міндеттемелер тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдану арқылы амортизацияланған құны бойынша бағаланады. Егер болашақ жалдау төлемдері индекстің немесе ставканың өзгеруіне байланысты өзгерсе, егер Топ қалдық құнының кепілдемесі бойынша төленетін соманы бағалау өзгерсе, егер Топ сатып алу опциясын, жалдау мерзімін ұзарту немесе сатып алу опционын қолдануды бағалауды өзгерткен болса, оның тоқтатылуы немесе егер жалдау ақысы нақты белгіленген болса, ол қайта қаралуда.

Жалдау міндеттемесі осылайша қайта қаралған кезде, пайдалану құқығындағы активтің баланстық құнына тиісті түзету енгізіледі немесе егер пайдалану құқығындағы активтің қаржылық жағдай туралы есептік құны бұрын нөлге дейін азайтылған болса, пайдаға немесе шығынға қосылады.

Топ активтерді «негізгі құралдар» бабы бөлігі ретінде инвестициялық жылжымайтын мүліктің анықтамасына сәйкес келмейтін пайдалану құқығымен, ал қаржылық жағдай туралы есепте «қарыздар» бабының жеке бөлігі ретінде жалдау бойынша міндеттемелерді ұсынады.

Топ құны төмен активтерді жалдау және қысқа мерзімді жалдау бойынша пайдалану құқығы активтерін және жалдау міндеттемелерін мойындамауды шешті. Топ осындай келісімдер бойынша жасалған жалдау төлемдерін жалдау мерзімі ішінде біркелкі әдіспен шығын ретінде таниды.

(ii) Кері жалдау және сату бойынша операциялар

Егер Топ активті басқа ұйымға берсе және активті сол кәсіпорыннан жалдайтын болса, Топ 16 Жалдау ҚЕХС-ына сәйкес беруді және жалдауды есепке алады.

Топ 15 ҚЕХС (IFRS) орындалуы бойынша міндеттеме қашан орындалатындығын анықтау үшін активті беру активті сату ретінде есепке алынғандығын анықтау үшін қолданылады.

Егер Топтың активті өткізуі 15 ҚЕХС (IFRS) талаптарына сәйкес келсе, оны активті сату ретінде есепке алу қажет. Топ активті Топта сақталған пайдалану құқығына жататын активтің алдыңғы қаржылық жағдай туралы есептік құнына пропорционалды негізде пайдалану құқығының нысаны ретінде бағалайды. Тиісінше, Топ жалға берушіге берілген құқықтармен байланысты кез келген кіріс немесе шығын сомасын ғана таниды. Егер активті сатуға арналған сыйақының әділ құны активтің әділ құнына тең болмаса немесе жалдау төлемдері нарықтық бағамға сәйкес келмесе, Топ сатудан түскен түсімді әділ құн бойынша өлшеу үшін келесі түзетулер енгізеді:

- (a) нарықтағы кез-келген шарттар жалдау төлемдерін алдын-ала төлеу ретінде ескерілуі керек және;
- (б) кез-келген нарықтан жоғары шарттар сатып алушы-лизинг беруші сатушы-жалдаушыға қосымша қаржыландыру ретінде ескеріледі.

Кепілдік салымдары

Әуе кемесін жалдау келісімшартының талаптарына сәйкес әуе кемесін жалға берушілерге төленген соманы білдіреді. Бұл салымдар жалдау мерзімі аяқталғаннан кейін Топқа қайтарылады. Операциялық жалдау шарттары бойынша кепілдік салымдар қаржылық жағдай туралы есепте активтер ретінде ұсынылған. Бұл салымдар сыйақыға жатпайды және орташа нарықтық жылдық 2.97% мөлшерлеменен амортизацияланған құны бойынша есептеледі (2021 жыл: 2.66%; 2020 жыл: 2.25%). Салымды бастапқы тану кезінде Топ бір мезгілде дисконт пен кейінге қалдырылған активті (қосымша жалдау төлемін) таниды. Дисконт лизинг мерзімі ішінде тиімді пайыздық мөлшерлемені қолдана отырып амортизацияланады, ал кейінге қалдырылған актив жалға алу мерзімі ішінде тең мөлшерде амортизацияланады.

Шетелдік валютасындағы операциялар

Шоғырландырылған қаржылық есепті жасау кезінде Топтың компанияларының қолданыстағы валютасынан (шетел валюталарынан) өзге валютадағы операциялар операция жасалған күнгі бағам бойынша есепке алынады. Әр есепті кезеңнің соңында шетел валюталарында көрсетілген ақша баптары сол күнгі бағам бойынша қайта есептеледі. Шетелдік валютада көрсетілген, әділ құны бойынша көрсетілетін ақшалай емес баптар әділ күн анықталған күнгі қолданыстағы бағамдар бойынша қайта есептеледі. Тарихи құны бойынша шетелдік валютада бағаланатын ақшалай емес баптар аударылмайды.

Келесі кестеде 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы, 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы және 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы АҚШ долларының айырбастау бағамдары туралы ақпарат берілген:

АҚШ долларымен	Орташа курс			Есепті күнге арналған «spot» айырбас бағамы		
	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
1000 теңге	2.19	2.17	2.35	2.20	2.16	2.32
Еуро (еуро)	1.08	1.05	1.18	1.10	1.07	1.13
Ағылшын фунт стерлингі (фунт)	1.24	1.23	1.38	1.27	1.20	1.35

Келесі кестеде 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы, 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы және 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы қазақстандық теңгенің айырбас бағамдары туралы ақпарат берілген:

теңгемен	Орташа курс			Есепті күнге арналған «spot» айырбас бағамы		
	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
АҚШ доллары (АҚШ доллары)	456.31	460.48	426.03	454.56	462.65	431.8
Еуро (еуро)	493.33	484.22	503.88	502.24	492.86	489.1
Ағылшын фунт стерлингі (фунт)	567.3	568.22	586.25	577.47	556.57	583.32

Қаржылық кірістер мен шығындар

Қаржылық кірістер банк салымдарынан түскен сыйақылар мен пайда мен шығын арқылы қаржы құралдарынан түскен пайдадан тұрады.

Топтың экономикалық пайдаға қол жеткізу ықтималдығы жоғары болса және кіріс көлемін нақты анықтау мүмкін болса, қаржылық активтер бойынша пайыздық кірістер танылады. Пайыздық кірістер қаржылық активтің (пайызды есептемегенде) баланстық құнынан және тиімді пайыздық мөлшерлеменен есептеледі, ал ол танылу сәтінде осы активтің баланстық құнына дейін қаржылық активті өтегенге дейін күтілген болашақ ақшалай кірістердің дисконтталуын қамтамасыз ету үшін есептеледі.

Қаржылық шығындар сыйақы шығындарынан, банк комиссияларынан, пайда мен шығын арқылы қаржы құралдарынан туындаған шығындардан құралған. Жоспарлы пайдалану мен сатуға дейін дайындығы үшін біршама уақыт қажет болатын активтерді сатып алуға, құруға немесе жасауға тікелей байланысты болған қарыздар бойынша шығындар жоспарлы пайдалануға немесе сатуға дайын болғанша сондай активтердің құнына енгізіледі. Қарыздар бойынша өзге барлық шығындар пайда болуына қарай пайда мен шығындарда көрсетіледі.

Белгілі қарыздар бойынша олардың жіктелген активтер құрамында танылуына дейін уақытша ақша құюдан алынған инвестициялық кіріс капиталға айналдыратын қарыз қаражатынан шегеріледі.

Қызметкерлердің сыйақылары

Қызметкерлерге қысқа мерзімді сыйақылар бойынша міндеттеме сомасын анықтау кезінде дисконттау қолданылмайды және тиісті шығындар қызметкерлердің қызмет көрсетуі бойынша танылады. Қызметкер жұмысы нәтижесінде Топтың мұндай сыйақыны төлеу бойынша қазіргі заңды міндеттемесі бар болса және осы сыйақы мөлшерін жеткілікті нақтылықпен бағалау мүмкін болса, резерв қысқа мерзімді бонустар мен Топ пайдасының бонустары бойынша күтілген төленетін сыйақы мөлшеріне сай жасалады.

Табыс салығы

Табыс салығы бойынша шығын ағымдағы төлеуге жататын салық, ағымдағы кезеңде төленген салық және кейінге қалдырылған салықтардың сомасынан тұрады. Қазіргі табыс салығы есептік жылдың салық салынатын пайдасына негізделген. Салық салынатын пайда мен шығындарда көрсетілген таза пайдадан өзгеше болады, себебі соңғысы басқа жылдарда салық салынуға мен шегерілуге тиісті кірістер мен шығындарды қамтиды, сондай-ақ таза пайдаға салық салынбайтын немесе шегерілмейтін баптар кіреді. Қазіргі табыс салығы бойынша Топтың міндеттемесі есептік күні қолданылатын немесе көбінесе қолданылатын салық мөлшерлемесін пайдаланып, бір жыл бойынша салық салынатын кірістен төленетін күтілген салық болып табылады.

Кейінге қалдырылған салық қаржылық есеп-қисапта көрсетілген активтер мен міндеттемелердің баланстық құны арасындағы уақыттық айырмаларға және салық салынатын кірісті есептегенде пайдаланылатын салық есебінің тиісті деректеріне қатысты танылады. Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері әдетте салық салынатын барлық уақыттық айырмаларды есепке алып көрсетіледі. Осы уақыттық айырмаларды пайдалануға жеткілікті салық салынатын кірісті болашақта алудың ықтималдылығы жоғары болған жағдайда, кейінге қалдырылған салық активтері шегерілетін барлық уақыттық айырмаларды ескеріп көрсетіледі. Уақыттық айырмалар салық салынатын және бухгалтерлік кіріске әсер тигізбейтін мәмілелер шеңберінде пайда болса, салық активтері мен міндеттемелері қаржылық есеп-қисапта көрсетілмейді.

Кейінге қалдырылған салық активтерінің баланстық құны әр есептік кезеңнің аяғында қайта қаралып, осы активтерді толық немесе бөліп пайдалануға жеткілікті болатын салық салынатын кірісті болашақта алу ықтималдылығы енді жоғары болмаса төмендетіледі.

Кейінге қалдырылған салық активтері және міндеттемелері есептік күнде қолданылған салық мөлшерлемелеріне (салық заңына) сай актив іске асырылатын немесе міндеттеме өтелетін есептік кезеңіне қолданылатын салық мөлшерлемелері бойынша өлшенеді. Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелер есебінде Топ есептік күні тиісінше өз салық активтерін немесе міндеттемелерін өтейді немесе іске асырады деп күтуі нәтижесінде туатын салық салдар көрсетілген.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері бар ағымдағы салық міндеттемелерін өтеу есебіне ағымдағы салық активтерін есепке алудың заңды негізделген құқығы болған кезде және олар бір салық органы есептеген табыс салығына қатысты болған кезде және Топ өзінің салық міндеттемелері мен активтерін нетто негізде есепке алуға ниеттенген кезде өзара есепке алынады.

Қазіргі және кейінге қалдырылған салықтар өзге жиынтық кіріс немесе капитал құрамына тікелей жатқызылатын баптарға жатқызылатын жағдайлардан басқа кезде, олар пайда мен шығындарда танылады. Бұл жағдайда қазіргі және кейінге қалдырылған салықтар тиісінше өзге жиынтық кірісте немесе тікелей капиталда да танылады.

Негізгі құралдар

Қызметтерді көрсету және әкімшілік мұқтаждықтар үшін пайдаланылатын негізгі құралдар жиналған тозу мен құнсыздану залалдары шегерілген күйде Топтың өзіндік құн бойынша қаржылық жағдайы жөніндегі есепте көрсетілген.

Әуе кемелері мен құрылыс сатысындағы өзге елеулі активтерді сатып алу есебіне жасалған алғы төлемдерге қатысты пайыздар капиталға айналдырылып, осы актив құнына қосылады.

Активтің пайдалы қолданыс мерзімін ұзартатын немесе оның құнын өсіретін, сосын капиталға айналдырылатын бағдарламаларды (мысалы, әуе кемесі мен қозғалтқыштың техникалық қызметі) есептемегенде, техникалық қызмет шығындары олар орын алған кезең ішіндегі шығындар болып есептеледі.

Әуе кемелері

Әуе кемелерінің сатып алу құны АҚШ долларында көрсетілген.

Әуе кемелері 25 жылдық орташа пайдалы қолданыс мерзімі ішінде тікелей есептен шығару әдісімен немесе жалдау мерзімі 25 жылдан аз болса, жойылу құнынсыз жалдау мерзімі ішінде амортизацияланады. Операциялық цикл ішінде Топ амортизацияланатын құнды немесе пайдалы қызмет мерзімін қайта қарау қажеттілігін талдап, қажет болса, жойылу құнын бағалау қажеттілігін белгілейді.

Барлық әуе кемелердің фюзеляжі мен қозғалтқыштарына жасалатын жөндеу жұмыстары капиталға айналдырылған құнды актив компоненттері ретінде есептеледі және сатып алу және келесі күрделі жөндеу жұмысы аралығындағы кезең ішінде амортизацияланады.

Күрделі жөндеу бойынша шығындар, соның ішінде қосалқы бөлшектер мен еңбек күшіне жұмсалатын шығын ұшу сағаттары мен циклдері негізіндегі күрделі жөндеу жұмыстарының аралығындағы орташа күтілген мерзім ішінде капиталға айналдырылып, амортизацияланады.

Өзге барлық қосалқы бөлшектер мен әуе кемесінің техникалық қызметіне жататын өзге шығындар қолданылған немесе орын алған сайын пайда не шығын ішінде танылады.

Айналмалы қосалқы бөлшектер

Айналмалы қосалқы бөлшектер негізгі құралдар құрамына енгізілген.

Мүлік, машиналар және жабдық объектісін пайдаланудан болашақта болатын экономикалық пайданы Топ алады деген ықтималдылық болып, оның құнын сенімді түрде белгілеу мүмкін болса, объект компонентін ауыстыруға байланысты шығындар осы компоненттің баланстық құны бойынша есептеледі. Техникалық қызмет пен жөндеуге жұмсалатын қазіргі барлық шығындар орын алған сайын табыстар немесе шығындар құрамына енгізіледі.

Өзге негізгі құралдар

Құнның құрамына активті сатып алуға тікелей жататын шығындар кіреді. Топтың өз күшімен құрылған активтердің құны материалдардың құнын, еңбек шығындарын және негізгі құралды жұмыс күйіне келтіруге тікелей қатысы бар өзге барлық шығындарды және негізгі құралдарды қирату мен көшіру және олар орналасқан жерді қалпына келтіру құнын қамтиды. Тиісті жабдықтың функцияларын орындаудың ажырамас бөлігі болып табылатын сатып алынған бағдарламалық құрал осы жабдықтың бір бөлігі ретінде капиталға айналдырылады.

Тозу

Негізгі құралдар объектілерінің тозуы осы объектілердің пайдалы қызмет ету мерзімі бойы біркелкі есептен шығару әдісімен есептеледі және кірістер немесе шығындар құрамында көрсетіледі.

Төменде осы және салыстырмалы кезеңдер бойынша негізгі құралдардың пайдалы қызмет ету мерзімдері берілген:

Әуе кемесі (бөлек актив компоненттерінен өзге)	25 жыл;
Үйлер мен ғимараттар	14-50 жыл;
Айналатын қосалқы бөлшектер	3-10 жыл;
Кеңсе және жаттығу жабдығы	4-20 жыл;
Көлік құралдары	7-9 жыл;
Өзгесі	5-10 жыл.

Амортизация негізгі құралдардың (жер телімдерін, аяқталмаған құрылыс объектілерін және әуе кемесі активінің бөлек компоненттерін қоспағанда) құнын жойылу құнын шегеріп, пайдалы қолданыстың күтілген мерзімі ішінде біркелкі есептен шығару үшін есептеледі. Әуе кемесі активінің бөлек компоненттері ұшу сағаттарына және циклдері негізіндегі күрделі жөндеу жұмыстарының аралығындағы орташа күтілетін пайдалы қолданыс мерзімі ішінде амортизацияланады.

Пайдалы қолданыстың күтілген мерзімдері, баланстық құн және амортизацияны есептеу әдісі әр есептік кезеңнің соңында талданады, бұл ретте бағалардағы барлық өзгерістер есеп-қисапта салыстырмалы көрсеткіштерді қайта қарамастан көрсетіледі.

Негізгі құралдардың объектісі актив шығарылған жағдайда немесе оны әрі қарай пайдаланудан экономикалық пайда түспейді деп күтілген жағдайда есептен шығарылады. Негізгі құралдардың объектілерін сатудан немесе өзгеше шығарлуынан түскен табыс немесе келген шығын осы объектілердің сату бағасы мен баланстық құны арасындағы айырма ретінде белгіленеді және табыстар немесе шығындар ішінде танылады.

Материалдық емес активтер

Жинақталған амортизацияны және құнсыздану шығынын есептемегенде, материалдық емес активтер өзіндік құн бойынша көрсетілген. Амортизация материалдық емес активтердің пайдалы қызмет мерзімінің ішінде біркелкі есептен шығару әдісінің негізінде есептеледі. Активтердің пайдалы қызмет мерзімдері есептік кезеңнің соңында қайта қаралады және бағалардағы барлық өзгерістердің әсерін болашақта танылады. Осы және салыстырмалы кезең бойынша бағдарламалық құралдың пайдалы қызмет мерзімдері 7 және 10 жыл аралығын құрайды.

Материалдық және материалдық емес активтердің құнсыздануы

Әр есептік күні Топ өз активтерінің қазіргі құнын қайта қарастырып, активтердің құнсыздану белгілерінің бар-жоғын анықтайды. Мұндай белгілер пайда болған жағдайда, (анықталған болса) құнсыздану залалын есептеу үшін бұл активтің өтеу құны анықталады. Жеке активтің өтеу құнын анықтау мүмкін болмаған жағдайда, Топ актив тиесілі болған бірліктің ақша ағындарын шығаратын өтем құнын анықтайды. Осылайша дәлелді және қисынды түрде салыстыру мүмкін болғанда, Топ корпоративтік активтердің кез келген шығарушы бірлікке тиесілі болуын анықтайды, әйтпесе, мұндай активтер ең төменгі құнмен сенімді түрде анықталуы мүмкін шығарушы бірліктердің ең аз тобына жатқызылады.

Өтелетін құн — сатуға жұмсалатын шығындарды және пайдалану құнын шегергендегі әділ құн ішіндегі ең үлкен құн. Пайдалану құнын бағалаған кезде, болашақ ақша ағындары ақшаның уақытша құнының қазіргі нарықтық бағаларын және ақшалай қаражаттың болашақ ағындары бағаларының түзетілуіне негіз болмаған активке тән тәуекелдерді көрсететін, салықтар шегерілгенге дейін дисконт мөлшерлемесі көмегімен қазіргі құнына дейін дисконтталады.

Активтің (немесе шығарушы бірліктің) өтелетін құны активтің қазіргі құнынан кем бағаланатын болса, онда активтің (немесе шығарушы бірліктің) қазіргі құны өтелетін құнға дейін азайтылады. Тиісті актив қайта бағаланып қойған жағдайдан (мұндай жағдайда құнсыздану шығыны қайта бағалау резервін азайту жолымен есептеледі) басқа кезде, құнсыздану шығыны табыстар немесе шығындар құрамында көрсетіледі.

Құнсыздану шығыны кейін қалыпқа келтірілген жағдайда, активтің (немесе шығарушы бірліктің) қазіргі құны өтелетін құнның қайта қаралған мөлшеріне дейін арттырылады, бірақ алдыңғы кезеңдерде активтің (немесе шығарушы бірліктің) құнсыздануы болмағанда орын алуы мүмкін болған қазіргі құнның мөлшерінен аса алмайды. Құнсыздану шығынының қалыпқа келуі табыс немесе шығын құрамында көрсетіледі.

Шартты міндеттемелер және шартты активтер

Шартты міндеттемелер қаржылық есеп-қисапта танылмайды. Олар экономикалық пайданы қамтитын ресурстардың кетуі айқын және көз жетерлік болған жағдайлардан басқа кезде қаржылық есеп-қисап ескертулерінде ашылып көрсетіледі.

Шартты активтер де қаржылық есеп-қисапта көрсетілмейді. Экономикалық пайдалардың келуі ықтимал болған кезде, олар қаржылық есеп-қисап ескертулерінде ашылып көрсетіледі.

Тауар-материалдық қорлар

Тауарлық-материалдық қорлар сатып алудың іс жүзіндегі құны мен ықтимал сатудың таза бағасы арасындағы ең азы бойынша көрсетіледі. Тауарлық-материалдық қорларды есептен шығарудың өзіндік құны ФИФО әдісі бойынша анықталады, бұған жанармай және мұздың қатуымен күресетін сұйықтық кірмейді, себебі олардың есептен шығарылу құны орташа өлшенген күн әдісімен анықталады. Жанармай және мұздың қатуымен күресетін сұйықтық іс жүзінде пайдаланылған сайын есептен шығарылады. Ықтимал сатудың таза бағасы жөнге келтіруге жұмсалатын барлық болжалды шығындар мен сатуға жұмсалатын шығындарды шегеріп тастағандағы қорлардың есептелген сату бағасын білдіреді.

Кеден баждары, тасымал, брокерлік қызметтер, т.с.с. материалдарды сатып алған кезде орын алатын үстеме шығындар материалдардың жеке-дара есептеріне әсер етіп, тиісті материалдар пайдаланылған сайын есептен шығарылады.

Резервтер

Өткен оқиғаның нәтижесінде Топтың (заңдық немесе келісімшарттық) міндеттемесі болғанда және Топ осындай міндеттемені өтеуге міндетті болады деген ықтималдылық жоғары болғанда, ал осындай міндеттеменің мөлшерін сенімді түрде бағалауға болғанда, резервтер қаржылық жағдай жөніндегі есепте танылады.

Резерв болып танылатын сома осы жағдайдан туындайтын барлық тәуекелдер мен тұрлаусыздықтарды назарға алғанда есептік күні бар болған міндеттемелерді өтеу бойынша ең жақсы баға болып табылады. Резервтер міндеттемелерді өтеуге қажетті ақшалай ағындардың көмегімен бағаланған жағдайда, олардың баланстық құны осындай ақшалай ағындардың қазіргі құны болып табылады.

Міндеттемелерді өтеуге қажетті экономикалық игіліктердің бір бөлігі немесе барлығын үшінші тұлға өтейтін жағдайда, Топ дебиторлық берешекті өтем алынады деген ықтималдылық әжептәуір жоғары болғанда және өтемнің мөлшерін жеткілікті түрде дәл анықтау мүмкін болғанда актив ретінде таниды.

Операциялық жал аясында алынған, әуе кемелерінің техникалық қызметі бойынша резерв

Топ жасаған операциялық жал жөніндегі келісімшарттардың талаптарына және авиациялық қауіпсіздік жөніндегі заңнамалық талаптарға сәйкес, Топ әуе кемелеріне жүйелі техникалық қызмет көрсетуге міндетті. Операциялық жал жөніндегі келісімшарттарда әуе кемелерін жал мерзімі аяқталғанда лизинг берушіге қанағаттанарлық күйде қайтару талап етіледі, ал бұл қайтарудың алдында белгілі рәсімдерді орындауды талап етуі мүмкін. Топтың әуе кемелеріне жүйелі түрде техникалық қызмет көрсету бағдарламасы әуе кемесін қайтару кезінде шығындардың туындау жағдайларын азайтуға арналған. Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсетудің негізгі түрлері әуе кемесінің корпусына (С-чек, D-чек бағдарламалары және қайтаруға дейінгі дайындық деп те аталады) және қозғалтқышына қатысты болады. С-чек дегеніміз — бекітілген уақыт аралығында көрсетілетін егжей-тегжейлі техникалық қызмет. Әуе кемесінің түріне қарай С-чек 6,000–12,000 ұшу сағаты сайын немесе 3,000–8,000 ұшу циклі және 18–36 ай сайын (секеуінің ерте орын алғаны) жүргізіледі.

D-чек (4C, 6YR, 12YR) дегеніміз — әуе кемесін бөлшектеуге, конструкциясын тексеруге және антикоррозиялық бағдарламаға қатысты егжей-тегжейлі техникалық қызмет. D-чек әуе кемесінің түріне қарай 72 ай сайын жүргізіледі. Қозғалтқышты жөндеу жұмыстары ұшу сағаттарының немесе циклдерінің белгіленген саны өткеннен кейін жүргізіледі. Меншік құқығын бермейтін лизингтің кей келісімшарттары Топ жалға берушісі қозғалтқыштың жөндеу жұмыстарынан кейін өтеуге тиісті жалгерлік төлемнің ауыспалы құрамдас бөлігін қамтиды.

Жалдың ауыспалы құрамдас бөлігі бойынша шығындар орын алған кездегі табыстар немесе шығындар құрамындағы шығындар ретінде танылады. Өзге меншік құқығын бермейтін лизинг келісімшарттары жағдайында, жалгерлік төлемнің ауыспалы құрамдас бөлігін (белгілі жағдайлар орындалғанда) әуе кемелерін қайтару бойынша орындалмаған барлық міндеттемелерді жабу үшін қамтым ретінде алынған аккредитивтер жабады және жалдың ауыспалы бөлігінің тиісті сомалары резервтердің құрамына қосылған. С-чек жөндеуі бойынша резервтер Топ басшылығының бағаларына сай болашақ жөндеу жұмыстарының шығындары құрамында көрсетіледі және тұрақты түрде есептеледі. Қозғалтқышты жөндеу бойынша резервтер жалға беруші өтейтін сомадан жөндеу жұмыстарына кететін іс жүзіндегі шығындардың асып кету мөлшері жөніндегі Топ басшылығының бағаларына сай көрсетіліп, тұрақты түрде есептеледі. Топтың әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету бойынша міндеттемелері АҚШ доллары түрінде көрсетілген.

Жөндеу және қалпына келтіру жұмыстары (ұшақты пайдалануға байланысты емес)

Әуе кемесін жалға берушілерге қайтарғанға дейін дереу жасалуы керек қалпына келтіру жұмыстарымен байланысты шығындар, мысалы, әуе кемесінің корпусын бояу немесе күрделі жөндеу келісім-шарт жасалған сәттен бастап резервтік қаражат ретінде танылады. Осы ережелердің аналогы әуе пайдалану құқығындағы активтердің бастапқы баланстық құнына қосымша ретінде ескеріледі. Пайдалану құқығы түріндегі активке осы қосымша жалдау мерзімі ішінде амортизацияланады.

Қаржы құралдары

Тану және алғашқы бағалау

Саудалық дебиторлық берешек бастапқыда орын алған сәтте танылады. Өзге барлық қаржы активтері мен міндеттемелері бастапқыда Топ мәнін көрсетілген құралдар құрайтын келісімшарттық қарым-қатынасқа кіргенде танылады.

Қаржылық актив (ол құрамында қаржыландырудың елеулі компоненті жоқ саудалық дебиторлық берешек болмаған жағдайда) немесе қаржылық міндеттеме бастапқыда әділ құны бойынша бағаланады, ал әділ емес құнмен бағаланатын есеп объектісі үшін пайда немесе шығын арқылы, оған қоса оны сатып алуға немесе шығаруға тікелей қатысты мәміленің шығындар сомасы бойынша бағаланады. Құрамында қаржыландырудың елеулі компоненті жоқ саудалық дебиторлық берешек бастапқыда мәміле бағасымен бағаланады.

Жіктеу және кейін бағалау

Қаржылық активтер

Бастапқы тану кезінде қаржылық актив өлшенген ретінде жіктеледі: амортизацияланған құны бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша - борыштық құралдар үшін, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша - үлестік құралдар үшін немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша.

Қаржылық активтер бастапқы танудан кейін қайта жіктеледі, егер Топ қаржылық активтерді басқару бизнес үлгісін өзгертсе, бұл жағдайда барлық қаржылық активтер бизнес-модель өзгергеннен кейінгі бірінші есепті күннің бірінші күнінде қайта жіктеледі.

Қаржы активі амортизацияланған құны бойынша бағаланады, егер ол төмендегі шарттардың екеуіне де сәйкес келсе және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктелмесе:

- ол мақсаты шартта қарастырылған ақшалай қаражат ағынын алу үшін активтерді ұстап қалу болып табылатын бизнес модель шеңберінде ұсталады; және

- оның шарттық талаптары бойынша белгіленген мерзім ішінде тек негізгі соманы және негізгі соманың өтелмеген бөлігінің сыйақысын төлеу болып табылатын ақшалай қаражат ағынының пайда болуы қарастырылған.

Борыштық құралға салынған инвестиция, егер ол келесі шарттардың екеуіне де сәйкес келсе және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктелмесе ғана, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланады:

- ол мақсаты шартта қарастырылған ақшалай қаражат ағынын алу арқылы және қаржылық активтерді сату арқылы орындалатын бизнес модель шеңберінде ұсталады; және
- оның шарттық талаптары бойынша белгіленген мерзім ішінде тек негізгі соманы және негізгі соманың өтелмеген бөлігінің сыйақысын төлеу болып табылатын ақшалай қаражат ағынының пайда болуы қарастырылған.

Саудаға арналмаған үлестік құралдарға құйылатын инвестицияларды бастапқыда таныған кезде, Топ өз пайымына сай өзге жиынтық кіріс құрамында олардың әділ құны өзгерістерін ұсыну шешімін қабылдай алады, бірақ кейін одан бас тарту құқығы болмайды. Осы таңдау әр инвестицияға бөлек жасалады.

Амортизациялық құны бойынша немесе жоғарыда сипатталғандай өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағалау шарттарына сәйкес келмейтін барлық қаржылық активтер пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланады. Бұған барлық туынды қаржылық активтер кіреді. Бұл тәсіл басқаша жағдайда туындайтын есеп сәйкессіздігін жоюға немесе айтарлықтай азайтуға мүмкіндік берсе, бастапқы тану кезінде Топ өз ұйғарымы бойынша амортизациялық құны немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағалау шарттарына сәйкес келетін қаржылық активті пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде жіктеуі мүмкін, бірақ кейін қайта жіктеу құқығы болмайды.

Қаржылық активтер — бизнес-модельді бағалау

Топ активті қаржы құралдары қоржыны деңгейінде ұстап тұратын бизнес модель мақсатын бағалайды, өйткені бұл бизнесті басқару мен басшылыққа ақпарат ұсыну тәсілін ең жақсы түрде білдіреді. Бұл ретте келесі ақпарат қаралады:

- осы қоржын үшін белгіленген саясаттар мен мақсаттар, сонымен қатар осы саясаттардың практикадағы әрекеті. Оның құрамына келісімшартта қарастырылған пайыздық кірісті алу бойынша басшылықтың стратегиясы, пайыздық мөлшерлемелердің белгілі құрылымын қолдау, осы активтерді қаржыландыруға пайдаланылатын қаржылық міндеттемелерді өтеу мерзімі мен қаржылық активтерді өтеу мерзімдерінің сәйкестігін қамтамасыз ету немесе ақшалай қаражаттың күтілген кетуі немесе активтерді сату арқылы ақша ағындарын жүзеге асыру кіреді;
- қоржын нәтижелігінің бағалану жолы және осы ақпараттың Топ басшылығына жеткізілу жолы;
- бизнес модельдің (және осы бизнес модель аясында ұсталатын қаржылық активтердің) нәтижелігіне әсер ететін тәуекелдер және осы тәуекелдердің басқарылу жолы;
- қоржынды басқаруға жауапты менеджерлерге сыйақының берілу жолы (мысалы, бұл сыйақының көрсетілген активтердің әділ құнына немесе келісімшартта қарастырылған ақша ағындарының активтері бойынша алынғанға тәуелділігі);
- бұрынғы кезеңдердегі қаржылық активтерді сату жиілігі, көлемі және мерзімдері, мұндай сатулардың себептері және болашақ сату деңгейіне қатысты болжамдар.

Тануды тоқтату критерийлеріне сәйкес келмейтін мәмілелер бойынша қаржы активтерін үшінші тараптарға беру осы мақсат үшін сату болып саналмайды және Топ осы активтерді тануды жалғастырады.

Сауда үшін ұсталатын немесе басқаруда болған және нәтижелігі әділ құны негізінде бағаланатын қаржылық активтер пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланады.

Қаржылық активтер — келісімшартта қарастырылған ақша қаражатының ағындары негізгі сома мен пайыздардың төлемі ғана болып-болмағанын бағалау

Бұл бағалау процесі мақсаттарында «негізгі сома» бастапқы танылуы кезінде қаржылық активтің әділ құны болып белгіленеді. «Пайыздар» уақытша белгілі уақыт аралығында өтелмеген болып қала беретін негізгі сомаға қатысты кредиттік тәуекел үшін және басқа кредиттеуге қатысты (мысалы өтімділік қаупі және әкімшілік шығындар) негізгі тәуекелдер мен шығындар үшін ақшаның уақытша құны бойынша өтем болып белгіленеді, сондай-ақ пайданың маржасын қамтиды.

Келісімшартта қарастырылған ақша ағындары негізгі соманың және негізгі соманың өтелмеген бөлігі пайыздарының («SPPI критерийі») төлемі ғана болып-болмағанын бағалаған кезде, Топ қаржы құралының келісімшарттық талаптарын талдайды. Бұған қаржылық активтің құрамында келісімшартта қарастырылған мерзімдерді немесе соманы қаржылық актив талданатын талапқа сәйкес келмейтіндей өзгерте алатын келісімшарттық талаптың бар-жоғын бағалау кіреді. Бағалаған кезде Топ төмендегілерді талдайды:

- ақшалай қаражат мерзімдері мен ағындарының сомасын өзгерте алатын шартты оқиғалар;
- келісімшартта қарастырылған купондық мөлшерлемені, соның ішінде ауыспалы мөлшерлеме жөніндегі талапты түзете алатын шарттар;
- мерзімінен бұрын өтеу және қолданылу мерзімін ұзарту туралы шарттар; және
- Топтың талаптарын ескертілген активтерден ақша ағындарымен шектейтін шарттар (мысалы, регресс құқығы жоқ қаржылық активтер).

Мерзімінен бұрын өтеу шарты мерзімінен бұрын өтеу кезінде төленген сома шын мәнінде негізгі соманың өтелмеген бөлігі мен өтелмеген бөлігінің пайыздары болып, келісімшарт қолданысын мерзімінен бұрын тоқтатудың қисынды қосымша өтемақысын қамтуы мүмкін болған жағдайда SPPI критерийіне сәйкес келеді. Сонымен қатар, мерзімінен бұрын өтеу шарты қаржылық актив келісімшартта көрсетілген номинал сомаға қатысты дисконтпен немесе сыйақымен сатып алынғанда немесе құрылғанда, мерзімінен бұрын өтеу кезінде төленуге тиісті сома шын мәнінде келісімшартта көрсетілген номинал сомамен қатар келісімшартта қарастырылған есептелген (бірақ төленбеген) пайыздары болғанда (және келісімшарт қолданысын мерзімінен бұрын тоқтату үшін қисынды қосымша өтемақыны қамтуы мүмкін) және қаржылық активті бастапқы таныған кезде оның мерзімінен бұрын өтеу шартының әділ құны елеусіз болғанда осы критерийге сәйкес келеді деп қарастырылады.

Қаржылық активтер — кейін бағалау және пайда мен шығын

Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер	Бұл активтер кейін әділ құны бойынша бағаланады. Пайданың немесе шығынның таза шамасы, соның ішінде кез келген пайыздық кіріс пен дивидендтер кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында танылады. Дегенмен, хеджирлеу құралдары ретінде белгіленген туынды құралдар үшін 19-ескертуге қараңыз.
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер	Бұл активтер кейін тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен амортизациялық құны бойынша бағаланады. Амортизациялық құн құнсыздану шығындарының көлеміне төмендейді. Пайыздық кіріс, оң және теріс бағамдағы айырмалар және құнсыздану сомалары пайда немесе шығын құрамында танылады. Тануды тоқтатудан түскен кез келген пайда немесе шығын кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында танылады.
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық құралдарға құйылатын инвестициялар	Бұл активтер кейін әділ құны бойынша бағаланады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен есептелген пайыздық кіріс, оң және теріс бағам айырмалары және құнсыздану сомалары пайда немесе шығын құрамында танылады. Пайданың немесе шығынның өзге таза шамалары өзге жиынтық кіріс құрамында танылады. Тануды тоқтатқаннан кейін, өзге жиынтық кіріс құрамында жинақталған пайда немесе шығын кезең ішіндегі пайдаға немесе шығын санатына қайта жіктеледі.

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын үлестік құралдарға құйылатын инвестициялар	Бұл активтер кейін әділ құны бойынша бағаланады. Дивиденд инвестицияның бастапқы құнының бір бөлігін өтеу болғаны айқын болмағанда ғана, дивидендтер кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамындағы кіріс ретінде танылады. Пайданың немесе шығынның өзге таза шамалары өзге жиынтық кіріс құрамында танылады және ешқашан кезең ішіндегі пайда немесе шығын санатына қайта жіктелмейді.
---	---

Қаржылық міндеттемелер - жіктеу, кейінгі бағалау және пайда мен шығындар

Қаржылық міндеттемелер амортизациялық құн бойынша немесе пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктеледі. Саудаға арналған деп жіктелсе, қаржылық міндеттеме пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктеледі (бұл — туынды құрал), немесе оны ұйым бастапқы танығанда өз пайымы бойынша солай жіктейді.

Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер әділ құн бойынша бағаланады, ал пайданың немесе шығынның нетто шамалары, соның ішінде кез келген пайыздық шығын пайда немесе шығын құрамында танылады. Барлық қаржылық міндеттемелер кейін тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісімен амортизациялық құны бойынша бағаланады. Пайыздық шығын, оң және теріс бағамдағы айырмалар пайда немесе шығын құрамында танылады. Тануды тоқтатқанда орын алатын барлық пайда немесе шығын да пайда немесе шығын құрамында танылады.

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер шарттарын түрлендіру

Қаржылық активтер

Қаржылық активтің шарттары өзгерсе, Топ мұндай түрлендірілген актив бойынша қаражат ағындары айтарлықтай өзгеше болып-болмайтынын бағалайды. Қаражат ағындары айтарлықтай өзгеше болса («шарттардың елеулі түрде түрлендірілуі»), бастапқы қаржылық актив бойынша келісімшартта қарастырылған қаражат ағындарына қатысты құқық мерзімі аяқталды деп есептеледі. Бұл жағдайда бастапқы қаржылық активті тану тоқтатылып, есепте әділ құн бойынша жаңа қаржылық актив танылады.

Топ шарттар елеулі түрде түрлендіріліп-түрлендірілмейтінін сандық және сапалық тұрғыдан бағалайды, яғни бастапқы қаржылық актив бойынша қаражат ағындары мен түрлендірілген немесе оның орнын басқан қаржылық актив бойынша қаражат ағындары арасында айтарлықтай айырмашылық бар-жоғын анықтайды. Топ сапалық факторларды, сандық факторларды және сандық пен сапалық факторлардың жиынтық әсерін талдап, шарттардың елеулі түрде түрлендірілгенін сандық және сапалық тұрғыдан бағалайды. Ақшалай қаражат ағындары айтарлықтай өзгеше болса, бастапқы қаржылық актив бойынша келісімшартта қарастырылған қаражат ағындарына қатысты құқық мерзімі аяқталды деп есептеледі. Мұндай бағалау кезінде Топ аналогия бойынша қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтатуға қатысты нұсқауларды басшылыққа алады.

Келесі сапалық факторлар негізінде Топ шарттар елеулі түрде түрлендірілді деген қорытынды шығарады:

- қаржылық актив валютасының өзгеруі;
- қамтым түрінің немесе актив сапасын арттырудың өзге құралдарының өзгеруі.

Амортизациялық құн бойынша бағаланатын түрлендірілген актив бойынша қаражат ағындары елеулі түрде өзгеше болмаса, шарттардың ондай түрлендірілуі қаржылық актив танылуының тоқтатылуына себеп болмайды. Мұндай жағдайда Топ қаржылық активтің жалпы баланстық құнын қайта есептеп, жалпы баланстық құн сомасын пайда немесе шығын құрамында түрлендіруден болған пайда немесе шығын ретінде таниды. Қаржылық активтің жалпы баланстық құны осы қаржылық актив бойынша бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдаланып дисконтталған қайта қаралған немесе түрлендірілген қаражат ағындарының келтірілген құны ретінде қайта есептеледі. Орын алған шығындар мен комиссиялар түрлендірілген қаржылық активтің баланстық құнын түзетеді және түрлендірілген қаржылық активтің қалған қолданылу мерзімі ішінде амортизацияланады.

Қаржылық міндеттемелер

Қаржылық міндеттеменің шарттары түрлендірілген міндеттеме бойынша қаражат ағындарының шамасы елеулі түрде түрленетіндей өзгергенде, Топ қаржылық міндеттемегі тануды тоқтатады. Бұл жағдайда түрлендірілген шартты жаңа қаржылық міндеттеме әділ құн бойынша танылады. Бұрынғы қаржылық міндеттемелердің баланстық құны мен жаңа түрлендірілген шартты қаржылық міндеттемелердің құны арасындағы айырма пайда немесе шығын құрамында танылады.

Шарттарды түрлендіру (немесе қаржылық міндеттемені ауыстыру) қаржылық міндеттемені танудың тоқтатылуына себеп болмаса, шарттарды түрлендіру жағдайы қаржылық активтің танылуын тоқтатуға себеп болмағанда Топ қаржылық активтің жалпы баланс құнын түзетуге қатысты тәсілге сәйкес келетін есептік саясатын қолданады, яғни Топ осындай түрлендіру (немесе қаржылық міндеттемені ауыстыру) нәтижесінде пайда болатын қаржылық міндеттеменің амортизацияланған құнының барлық түзетуін шарттар түрлендірілген (немесе қаржылық міндеттеме ауыстырылған) күндегі пайда немесе шығын құрамында таниды.

Келісімшарттың қазіргі шарттарының салдары болса (мысалы, ҚРҰБ, SOFR және өзге де негізгі мөлшерлемелердің өзгерістеріне байланысты пайыздық мөлшерлеменің өзгерістері), қолданыстағы қаржылық міндеттемелер бойынша ақшалай қаражат ағындары шамасының өзгерістері шарттардың түрлендірілуі болып есептелмейді. Нарықтағы жағдайлардың өзгеруіне жауап ретінде пайыздық мөлшерлеменің нарық деңгейіне дейін өзгерісін Топ құбылмалы пайыздық мөлшерлемесі бар құралдарға қолданылатын есеп тәртібімен есептейді, яғни пайыздық мөлшерлеме болашақта қайта қаралады.

Топ сапалық факторларды, сандық факторларды және сандық пен сапалық факторлардың жиынтық әсерін талдап, шарттардың елеулі түрде түрлендірілгенін сандық және сапалық тұрғыдан бағалайды. Келесі сапалық факторлар негізінде Топ шарттар елеулі түрде түрлендірілді деген қорытынды шығарады:

- қаржылық міндеттеме валютасының өзгеруі;
- қамтым түрінің немесе міндеттеме сапасын арттырудың өзге құралдарының өзгеруі;
- айырбастау шартының қосылуы;
- қаржылық міндеттеме субординациясының өзгеруі.

Ақшалай қаражат ағынының келтірілген құны жаңа шарттарға сәйкес, соның ішінде бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеменен дисконтталған, алынған комиссиялық сыйақысыз комиссиялық сыйақының төлемдері бастапқы қаржылық міндеттеме бойынша қалған қаражат ағындарының дисконтталған келтірілген құнынан кемінде 10%-ға өзгеше болса, сандық бағалау процесін өткізу мақсаттары үшін шарттар елеулі түрде өзгеше болып есептеледі. Бір борыштық құралды басқасымен ауыстыру немесе оның шарттарын түрлендіру жағдайы есепте өтем болып көрсетілсе, онда орын алған шығындар мен комиссиялар тиісті борыштық міндеттемені өтеуден түскен пайда немесе шығын бөлігі болып танылады. Бір борыштық құралды басқасымен ауыстыру немесе оның шарттарын түрлендіру жағдайы есепте өтем болып көрсетілмесе, онда тиісті міндеттеменің баланстық құны орын алған шығындар мен комиссиялар сомасына түзетіледі және бұл түзету түрлендірілген міндеттеменің қалған қолданылу мерзімі ішінде амортизацияланады.

Тануды тоқтату

Қаржылық активтер

Топ қаржы активін тануды ол осы қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағынына шартта көзделген құқықтарын жоғалтқан не ол осы қаржы активіне меншік құқығына байланысты іс жүзінде барлық тәуекелдер мен пайдалар екінші Тарапқа берілетін мәмілені жүзеге асыру нәтижесінде шартта көзделген ақша қаражатының ағындарын алу құқығын берген немесе осы қаржы активіне меншік құқығына байланысты барлық тәуекелдер мен пайдалардың елеулі бөлігін берген, не сақтаған кезде тоқтатады, бірақ қаржылық активті бақылауды сақтамайды.

Топ олардың талаптары бойынша қаржылық жағдай туралы есепте танылған активтерді беретін мәмілелер жасайды, бірақ бұл ретте берілген активтерге меншік құқығынан туындайтын барлық немесе іс жүзінде барлық тәуекелдер мен пайданы сақтайды. Мұндай жағдайларда берілген активтерді тану тоқтатылмайды.

Қаржылық міндеттеме

Топ ол бойынша шарттық міндеттемелер орындалған, күші жойылған немесе тоқтатылған кезде қаржылық міндеттемені тануды тоқтатады. Топ сондай-ақ оның шарттары түрлендірілген және осындай түрлендірілген міндеттеме бойынша ақша ағындарының шамасы айтарлықтай ерекшеленетін кезде қаржылық міндеттемені тануды тоқтатады және мұндай жағдайда пайда болатын түрлендірілген шарттарға негізделген жаңа қаржылық міндеттеме әділ құн бойынша танылады.

Қаржылық міндеттемені тану тоқтатылған кезде өтелген баланстық құн мен төленген өтеу арасындағы айырма (берілген кез келген ақшалай емес активтерді немесе өзіне қабылданған міндеттемелерді қоса алғанда) пайданың немесе залалдың құрамында танылады.

Өзара есепке алу

Топтың қазіргі сәтте танылған сомаларды өзара есепке алу бойынша заңды қорғанысы қамтамасыз етілген құқығы бар болып, олар бойынша нетто негізде есеп айырысу немесе бір уақытта активті іске асыру және міндеттемені орындау ниеті бар болғанда ғана, қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алынады және қаржылық жағдай жөніндегі есепте нетто шамада танылады.

Қаржылық туынды құралдар және хеджирлеу

Алғашқы тану және кейінгі бағалау

Топ жанармайдың туынды құралдары сияқты туынды қаржы құралдарын авиациялық жанармай бағасының ауытқуымен байланысты тәуекелдерден хеджирлеу үшін пайдаланады. Мұндай туынды қаржы құралдары бастапқыда туынды келісім-шарттар жасалған күнгі әділ құны бойынша танылады және кейіннен әділ құны бойынша қайта бағаланады. Туынды құралдар әділ құны оң болған кезде қаржылық активтер ретінде, ал әділ құны теріс болған кезде қаржылық міндеттемелер ретінде танылады.

Отын туынды құралдарының әділ құны қолда бар нарықтық ақпарат пен своп/форвардтық бағалау әдістемесі негізінде анықталады. Туынды қаржы құралдарының әділ құнының өзгеруінен туындайтын кез келген пайда немесе залал, өзге жиынтық кірісте танылатын тиімді бөлікті және ақша ағындарын хеджирлеуге арналған шығындарды қоспағанда, пайда мен залал туралы шоғырландырылған есепте тікелей танылады.

Хеджирлеуді есепке алу мақсаттары үшін хеджирлеулер келесідей жіктеледі:

- Танылған активтің немесе міндеттеменің немесе танылмаған берік міндеттеменің әділ құнының өзгеру тәуекелін хеджирлендіретін әділ құнды хеджирлеу.
- Танылған активпен немесе міндеттемемен байланысты нақты тәуекелді, немесе жоғары ықтималды болжамды операцияны немесе танылмаған фирмалық міндеттемедегі валюталық тәуекелді қамтитын ақша ағындарының құбылмалылығына тәуекелді хеджирлеуге арналған ақша ағындарын хеджирлеу.
- Шетелдік кәсіпорындағы таза инвестицияны хеджирлеу.

Топ ықтималдығы тоқсан пайыздан асатын операцияларды ықтималдығы жоғары мәмілелер ретінде қарастырады.

Хеджирлеуді бастаған кезде Топ хеджирлеу есебін қолданғысы келетін хеджирлеу қатынастарын және хеджирлеу мақсаты мен тәуекелдерді басқару стратегиясын ресми түрде анықтайды және құжаттайды. Бұл құжаттама хеджирлеу құралын, хеджирленетін бапты, хеджирленетін тәуекелдің сипатын және хеджирлеу қатынасының хеджирлеу тиімділігі талаптарына сәйкес келуін қалай бағалайтынын қамтиды (соның ішінде хеджирлеу тиімсіздігінің көздерін талдауды және ол хеджирлеу коэффициентін қалай анықтайтындығын).

Бұл хеджирлеулер әділ құндағы немесе ақша ағынындағы өзгерістерді өтеуде жоғары тиімді болады деп күтілуде және әрбір есепті күнде немесе хеджирлеу тиімділігіне қойылатын талаптарға әсер ететін мән-жайларда елеулі өзгерістер болған кезде, қайсысы бірінші орындалатынына байланысты тұрақты негізде бағаланады. Бағалау хеджирлеу тиімділігін күтуге қатысты және сондықтан болашаққа бағытталған.

Хеджирлеуді есепке алудың қатаң критерийлеріне сәйкес келетін хеджирлеулер төменде сипатталғандай есепке алынады:

Ақша ағындарын хеджирлеу

Хеджирлеу құралы бойынша пайданың немесе шығынның тиімді бөлігі ақша ағындарын хеджирлеу резервіндегі өзге жиынтық кірісте тікелей танылады, ал кез келген тиімсіз бөлігі пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепте бірден танылады.

Топ болжамды мәмілелер мен қатаң міндеттемелерде авиакеросин бағасының тәуекеліне ұшырауын хеджирлеу ретінде жанармай опционы келісімшарттарын пайдаланады. Тауар келісімшарттарына қатысты тиімсіз бөлікке қатысты тиімсіз бөлік пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепте танылады.

Өзге жиынтық кірісте танылған сомалар, хеджирленетін операция пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепке әсер еткенде, мысалы, хеджирленетін қаржылық шығын танылғанда немесе болжамды операция болған кезде, пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепке аударылады. Егер хеджирленетін бап қаржылық емес активтің немесе қаржылық емес міндеттеменің құны болса, өзге жиынтық кірісте танылған сомалар қаржылық емес активтің немесе міндеттеменің бастапқы баланстық құнына ауыстырылады.

Егер болжамды операция немесе міндеттеме бұдан былай күтілмейтін болса, бұрын капиталда танылған жиынтық кіріс немесе залал пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есептілікке қайта жіктеледі. Егер хеджирлеу құралының мерзімі бітсе немесе сатылса, тоқтатылса немесе ауыстырусыз немесе ұзартусыз орындалса немесе ол хеджирлеу құралы ретінде белгіленбесе, өзге жиынтық кірісте бұрын танылған кез келген жиынтық пайда немесе залал танылғанға дейін өзге жиынтық кірісте қалады. пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепте болжамды мәміле немесе берік міндеттеме.

Тәуекелдерді басқару мақсаттары үшін хеджирлеу коэффициенті бұдан былай оңтайлы болмаса, бірақ тәуекелдерді басқару мақсаты өзгеріссіз қалса және хеджирлеу есебінің критерийлеріне сәйкес келсе, хеджирлеу қатынасы хеджирлеу құралының көлемін немесе көлемін түзету арқылы қайта теңгеріледі. хеджирленген құрал. хеджирлеу коэффициенті тәуекелдерді басқару мақсатында пайдаланылатын коэффициентке сәйкес келетіндей баптар. Кез келген хеджирлеу тиімсіздігі хеджирлеу қатынасын қайта теңестіру кезінде пайда немесе шығында есептеледі және танылады.

Хеджирлеу шығындары

Сатып алынған опционның уақытша құны хеджирлеу құралынан бөлініп, жойылса, алынып тасталған бөлік хеджирлеу құны ретінде бөлек есепке алынады. Демек, алынып тасталған бөліктің әділ құнының өзгеруі өзге жиынтық кірісте танылады және хеджирленетін бапқа қатысты дәрежеде меншікті капиталдың жеке құрамдас бөлігінде жинақталады.

Жоғарыда аталған есепке алудың нәтижесінде уақыт құрамдас бөлігінің әділ құнының оң және теріс өзгерістері өзге жиынтық кірісте танылатын болады. Өтеу күнінде опционның уақытша құны нөлге айналады, бұл әділ құнның ішкі құнына тең болады.

Шикі мұнайға тауарлық опциондар

Сондай-ақ Топ авиациялық отынды тұтынумен байланысты болашақ ақша ағындарының құбылмалылық тәуекелін азайту үшін шикі мұнай бойынша бірқатар опциондарды жасады. Бұл жай ғана экономикалық хеджирлеу және оның құнындағы өзгерістер Отын бойынша пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепте тікелей көрсетіледі.

Жарғылық капитал

Қарапайым акциялар жеке капитал болып жіктеледі. Қарапайым акцияларды және акциялар бойынша опциондарды шығаруға тікелей байланысты қосымша шығындар салық әсерін есепке ала отырып жеке капитал шамасынан шегерілген мөлшер ретінде көрсетіледі.

Дивидендтер

Дивидендтер жарияланған кезеңіндегі міндеттемелер ретінде танылады.

Қаржы активтерінің құнсыздануы

Топ бағалау резервтерін төмендегілер бойынша күтілетін кредиттік шығындарға (ККШ) қатысты шығындар ретінде таниды:

- амортизациялық құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер;
- өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құралдарға кұйылатын инвестициялар.

Топ танылатын резерв сомасы 12 айлық күтілетін кредиттік шығынға тең болатын келесі құралдарды қоспағанда, резервтерді бүкіл мерзім ішіндегі ККШ-ға тең сомаға шығын ретінде бағалайды:

- есептік күні кредиттік тәуекелі төмен деп анықталған жағдайда, кепілдікті салымдар; және
- бастапқы тану сәтінен кредиттік тәуекелі (яғни қаржы құралы қолданылатын болжалды мерзім ішінде дефолттың орын алу қаупі) елеулі түрде артпаған өзге кепілдікті салымдар және банк шоттары бойынша қалдықтар.

Саудалық дебиторлық берешекке қатысты шығын ретіндегі бағалау резервтері әрдайым бүкіл мерзім ішіндегі күтілген кредиттік шығындарға тең сомада бағаланады.

Бастапқы тану сәтінен қаржылық актив бойынша кредиттік тәуекелдің елеулі түрде артуы орын алған-алмағанын бағалағанда және ККШ бағалағанда, Топ шамадан тыс шығын немесе күш жұмсамай қисынды және қолжетімді болған, дәлелді және расталатын ақпаратты талдайды. Бұған сандық және сапалық ақпарат пен Топтың бұрынғы тәжірибесіне және кредиттік сапаның дәлелді бағасына негізделген талдау және болжамдық ақпарат кіреді.

Мерзімі 30 күннен асып кетсе немесе халықаралық рейтинг агенттігі қаржылық активте берген сыртқы кредиттік рейтингі Moody's, Standard&Poor's Global Ratings (S&P Global Ratings) немесе Fitch кредиттік рейтинг агенттіктеріне сәйкес алты сатыға төмендесе, Топ қаржылық актив бойынша кредиттік тәуекел елеулі түрде артты деп пайымдайды.

Келесі жағдайларда Топ қаржылық активті дефолт оқиғасына ұшыраған қаржылық активтерге жатқызады:

- қарыз алушының компания алдындағы өзінің кредиттік міндеттемелерін кепілдік қамтамасыз етуді іске асыру (ол болған кезде) сияқты шараларды қолданбай-ақ толық көлемде өтеуі екіталай; немесе
- қаржылық активтің мерзімінен 90 күнге кешіктірілуі.

Топ кредиттік рейтингі әлемде барша қабылдаған «инвестициялық сапа» рейтингі сипаттамасына сәйкес болған борышқорлық құнды қағаздың кредиттік тәуекелі төмен деп есептейді. Топ оны Ваа3 рейтингіне тең немесе Moody's не ВВВ бағалары бойынша одан жоғары немесе S&P Global Ratings бағалары бойынша одан жоғары деп қарастырады.

Бүкіл мерзім ішіндегі ККШ — қаржы құралының күтілген қолданылу мерзімі бойы ықтимал дефолт оқиғаларының барлығы нәтижесінде орын алатын ККШ.

12 айлық ККШ — есептік күннен бастап 12 ай ішінде (немесе қаржы құралының күтілген қолданылу мерзімі 12 айдан кем болса, одан қысқа мерзім ішінде) орын алуы ықтимал дефолт оқиғаларының нәтижесінде пайда болатын ККШ бөлігі.

ККШ келісімшартта қарастырылған, ішінде Топқа кредиттік тәуекелге тап болуы мүмкін максималды кезең бойынша бағаланғанда максималды кезең қарастырылады.

ККШ бағалау

Күтілген кредиттік шығындар кредит шығындарының ықтималдылығын ескеріп өлшенген есептік баға болып табылады. Кредиттік шығындар бүкіл күтілген алынбаған қаражаттың келтірілген құны (яғни келісімшартқа сәйкес Топқа тиесілі ақша ағындары мен Топ аламын деп күткен қаражат ағындары арасындағы айырма) болып есептеледі.

ККШ осы қаржылық активтің тиімді пайыздық мөлшерлемесімен дисконтталады.

Кредиттік-құнсызданған қаржылық активтер

Әрбір есепті күні Топ амортизацияланған құны бойынша көрсетілетін қаржы активтерін және өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша көрсетілетін борыштық бағалы қағаздарды кредиттік құнсыздану мәніне бағалайды. Қаржы активі осындай қаржы активі бойынша болашақтағы есеп айырысу ақша ағындарына теріс әсер ететін бір немесе бірнеше оқиғалар болған кезде «кредиттік-құнсызданған» болып табылады.

Қаржылық активтің кредиттік құнсыздануын келесі байқалатын деректер растайды, атап айтқанда:

- қарыз алушының немесе эмитенттің елеулі қаржылық қиындықтары;
- дефолт немесе төлемді 90 күннен артық кешіктіру сияқты келісімшарт талаптарының бұзылуы;
- Топтың басқа жағдайларда қарастырылмайтын шарттармен қарыздың немесе аванстық төлемнің құрылымын өзгертуі;
- қарыз алушының банкротқа ұшырау ықтималдылығының немесе өзге қаржылық қайта ұйымдастырылуының пайда болуы; немесе
- қаржылық қиындықтар нәтижесінде бағалы қағаздар үшін белсенді нарықтың жоғалуы.

Қаржылық жағдай туралы есепте несие бойынша күтілетін шығындар бойынша резервті ұсыну

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер бойынша шығындар ретінде бағалау резервтері сол активтердің жалпы баланстық құнынан шегеріледі.

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құнды қағаздар жағдайында, шығындар ретіндегі бағалау резерві пайда немесе шығын құрамында есептеледі және өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі.

Есептен шығару жағдайлары

Топтың қаржылық актив толық мөлшерде немесе бір бөлігі өтеледі деп күтуге негізі болмаса, қаржылық активтің толық баланстық құны есептен шығарылады. Ұқсас активтер бойынша сомаларды өтеудің бұрынғы тәжірибесіне сүйеніп, Топ жеке тұлғаларға қатысты жалпы баланстық құнды есептен шығару саясатын қолданады. Топ есептен шығарылған сомалардың аса өтелуін күтпейді.

4. Шоғырландырылған қаржылық есептілікте жаңа және қайта қаралған халықаралық стандарттарды қабылдау

Жаңа стандарттар және қабылданбаған интерпретациялар

Бірқатар жаңа стандарттар 2023 жылдың 1 қаңтарынан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді және мерзімінен бұрын қолдануға рұқсат етіледі; дегенмен, Топ осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде жаңа немесе түзетілген стандарттарды мерзімінен бұрын қабылдаған жоқ.

Келесі түзетілген стандарттар мен түсіндірмелер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне елеулі әсер етпейді деп күтілуде:

- *«Міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеу» және «Ковенанттармен ұзақ мерзімді міндеттемелер» (ҚЕХС (IAS) түзетулері 1);*
- *«Жеткізушілерді қаржыландыру туралы келісімдер» (ҚЕХС (IAS) 7 және ҚЕХС (IFRS) 7 түзетулері);*
- *Кері жалға алумен сату кезіндегі жалдау міндеттемелері (ҚЕХС-ке түзетулер (IFRS) 16);*
- *Айырбастау мүмкіндігінің болмауы (ҚЕХС (IAS) түзетулері 21).*

5. Бухгалтерлік есептің сыни тұжырымдары және бағалаудың белгісіздігінің негізгі көздері

ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау басшылықтан пайымдаулар, бағалаулар мен болжамдар қабылдауды талап етеді, олар есеп саясатын және активтердің, міндеттемелердің, кірістер мен шығындардың есептелген сомаларын қолдануға әсер етеді. Нақты нәтижелер осы бағалардан өзгеше болуы мүмкін.

Бағалау және олардың негізінде жатқан болжамдар тұрақты негізде қайта қаралады. Егер олар осы кезеңге немесе қайта қарау кезеңіне және болашақ кезеңдерге қатысты болса, мұндай өзгерістер ағымдағы және болашақ кезеңдерге әсер еткен жағдайда есептік бағалаулардағы өзгерістер осындай өзгерістер жүргізілген кезеңде танылады.

Төменде Топтың есеп саясатын қолдану барысында басшылық жасаған және шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға айтарлықтай әсер ететін сыни пікірлер мен бағалаулар келтірілген.

Резервтер

Резервтер негізінен әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету резервтерін қамтиды (22-ескерту).

Функционалды валютаның анықтамасы

Компанияның функционалды валютасы - бұл АҚШ доллары, ол басшылықтың пікірінше, Компанияның көптеген операцияларының экономикалық мәнін және оның есеп беру күніне оның жұмысына әсер ететін мән-жайларды көрсетеді. Әр есеп беру күніне Компания басшылығы есепті күнгі жағдайларға байланысты функционалды валютаны анықтауға әсер етуі мүмкін факторларды қайта бағалайды. Баға саясатын, халықаралық және жергілікті маршруттардан түсетін кірістер құрылымын, шығындар құрылымын және Компанияның халықаралық маршруттарды одан әрі кеңейту стратегиясын үнемі дамыта отырып, негізгі экономикалық ортаны талдау үшін басшылықтан маңызды кәсіби пікірлер қажет. Осылайша, бұдан кейінгі жағдайлар әртүрлі болуы мүмкін және әртүрлі қорытындыларға әкелуі мүмкін.

Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің пайдалы қызмет ету мерзімі

Негізгі құралдарды есепке алу кезінде активтердің пайдалы қызмет мерзімі есептеледі және жылына кем дегенде бір рет құнсыздандудың бар-жоғын анықтау үшін бағалау жүргізіледі.

Бағалау резервтері

Топ дебиторлық берешектің құнсыздануы бойынша резервтер есептейді. Топ күтілген бүкіл пайдалану мерзімі негізінде дебиторлық берешек дефолтының ықтималдылығын есептеді. Экономикадағы және клиенттердің бизнесіне қатысты жағдайлардағы өзгерістер тарихи ақпарат негізінде алынған дефолт ықтималдылығының коэффициенті мен дефолт жағдайындағы шығынды түзетуді қажет етуі мүмкін, осылайша қаржылық есеп-қисапта көрсетілген күмәнді есептер бойынша резервтердің түзетілуіне ықпалын тигізеді. 2023, 2022 және 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша күмәнді қарыздар бойынша резервтер тиісінше 438,196 мың теңгені, 461,262 мың теңгені және 835,533 мың теңгені құрады (16-ескерту).

Өзге қаржылық активтердің көпшілігіне бір немесе бірнеше халықаралық несиелік агенттіктері кредиттік рейтингтерді тағайындаған: Moody's, Fitch немесе S&P Global Ratings. Есептелген несиелік залал бастапқы тану күніндегі несиелік тәуекелмен салыстырғанда несиелік тәуекелі айтарлықтай өскен активтердің пайдалы қызмет ету мерзімі ішінде есептеледі. Құнсызданған активтер үшін Топ құнсызданудан болған шығынды активтің бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемесі бойынша дисконтталған активтің баланстық құны мен болжанатын болашақ ақша ағындарының келтірілген құны арасындағы айырма ретінде есептейді.

Шығындар пайда мен залал деп танылады және бағалау резервінің шотында көрсетіледі. Топ активті қалпына келтірудің нақты мүмкіндігі жоқ деп есептеген жағдайда, тиісті сомалар есептен шығарылады. Құнсызданған актив бойынша пайыздар дисконттау мөлшерлемесін «босату» жолымен таныла береді. Кейінгі оқиға 2-кезеңдегі құнсыздануды танығаннан кейін орын алған несиелік тәуекелдің төмендеуіне әкеп соқтырған кезде, Топ осы активтерді 1-кезеңге ауыстыру үшін қарыз алушының ағымдағы қаржылық позициясының қаншалықты тұрақты екенін талдайды. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша, құнсыздану 16-ескертуде ашылғандай 20,572,476 мың теңгені құрады (2022 жылдың 31 желтоқсанында: 21,061,679 мың теңге; 2021 жылдың 31 желтоқсанында: 20,123,607 мың теңге).

Есептік күні өткізілетін түгендеу мәліметтерінің негізінде Топ жыл сайын өтімсіз тауарлық-материалдық қорлардың есептен шығарылу қажеттілігін бағалайды. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайға сәйкес, Топ өтімсіз тауарлық-материалдық қорлардың 2,380,531 мың теңге мөлшерінде есептен шығарылуын таныды (2022 жыл: 2,710,204 мың теңге; 2021 жыл: 677,062 мың теңге) (14-ескерту).

Клиенттер бейілділігі бағдарламасы

«Nomad Club» бағдарламасы — жолаушыларға әр ұшқаны үшін ұпай алу мүмкіндігін беретін клиенттерді тарту бағдарламасы. Жеткілікті ұпай санын жинаған жолаушы ұпайларын билетке ауыстыруға мүмкіндік алады.

Топ ұпайдың бағасын беру үшін билеттердің бағалық құнын пайдаланады. Әр есептік күні пайдаланылмаған ұпайлардың құны кейінге шегерілген кіріс ретінде танылады. Ұпайлар құны болып әр бағдар мен класс бойынша билеттердің орташа сатылу бағасы негізінде есептелген жеке-дара сату бағасы есептеледі. Тарихи деректерге сүйеніп, Топ пайдаланылуы екіталай ұпайлар бойынша талап етілмеген құқықтардың сомасын белгілейді.

Жалға беру мерзімі

Кейбір мүлктік жалдаулар келісімшарттың бұзылмайтын мерзімі аяқталғанға дейін бір жылға дейін Топ қолданатын кеңейту нұсқаларын қамтиды. Мүмкіндігінше, Топ эксплуатациялық икемділікті қамтамасыз ету үшін кеңейту нұсқаларын жаңа жалдау шарттарына қосуға тырысады. Кеңейтудің қол жетімді нұсқаларын жалға берушілер емес, тек Топ жүзеге асырады. Жалдаудың басталу күнінде Топ кеңейту нұсқаларын қолдану орынды ма, жоқ па, соны бағалайды. Топ маңызды оқиға болған кезде немесе оның бақылауындағы жағдайлар айтарлықтай өзгерген кезде опциондарды қолдану орынды ма, жоқ па деп қайта бағалайды.

Топ белгілі бір жалдау шарттары бойынша жалдау шартын орындау мерзіміне негізделген жалдау мерзімін анықтау туралы шешім қабылдайды. Топ жалдаудың міндетті сипаты жазбаша келісіммен (айыппұлды неғұрлым кеңірек түсіндіру) жалдауды ұзарту немесе тоқтату құқығына қатысты жалдауды реттейтін қолданыстағы заңдармен (атап айтқанда, жалға алушының жалдау құқығын ұзартуға немесе бұзудан бас тарту құқығына) сәйкес келеді деп санайды. Топ өзінің Азаматтық кодексіне сәйкес келіссөздер тетігі арқылы жалдау құқығын жаңартуға немесе бұзуға алдын-ала құқығы бар болған кезде, өзін жаңарту немесе одан бас тарту құқығын пайдалану маңызды деп шешті. Осылайша, жалдау мерзімі тек төлемді ғана емес, келісімшарттың кең шарттарын ескере отырып, жалдау мерзімі келісімшарт мерзімінен тыс болуы мүмкін.

Кейінге қалдырылған салық активінің өтелуі және салық заңдарының талаптарына сәйкес болу

Болашақ салық салынатын пайданың ықтимал мерзімі мен деңгейіне және болашақ салықты жоспарлау стратегияларына негізделген кейінге қалдырылған салық активтерінің сомасын анықтау үшін басшылықтың маңызды пайымдауы қажет. Салық кодексі бизнеске жинақталған салық залалдарын алдағы он жылға ауыстыруға мүмкіндік береді. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ кейінге қалдырылған салық активі есепке алынатын болашақ салық салынатын пайданың болуы ықтимал деген қорытындыға келді.

Қазақстан Республикасының салықтық, валюталық және кедендік заңдарын әртүрлі түсінуге болады және олар жиі өзгеріп отырады. Бұл ретте басшылықтың Топтың қызметіне қатысты салық заңдары ережелерін түсіну жолына айыппұл салуға және өсімпұл есептеуге заңды құқығы бар тиісті өңірлік билік органдары келіспеуі мүмкін. Бұрын күмән туғызбаған мәмілелердің салық есебіне болашақта қарсы шығу ықтималдығы бар. Салық кезеңі келесі бес күнтізбелік жылдың ішінде салық органдарының тексерісі үшін ашық болып қалады.

Белгілі жағдайларда тексерістер одан да ұзақ кезеңдерді қамтуы мүмкін. Топ басшылығы салық заңдарының өз түсінігіне сай салықтар бойынша міндеттемелер толық көлемде көрсетілді деп пайымдаса да, жоғарыда аталған фактілер Топ үшін қосымша салық тәуекелдерінің туындауына себеп болуы мүмкін.

6. Операциялық сегменттер

Топ басшылығы сегменттердің жұмысын бағалау мақсатында Air Astana брендінің толық сервистік авиакомпаниясы мен FlyArystan брендінің лоукостер авиакомпания сегменттерінің нәтижелері мен өнімділігі негізінде сегменттерге ресурстарды бөлу туралы шешім қабылдайды. Топтың негізгі қызметін төмендегідей қорытындылауға болады:

Air Astana

Топтың авиациялық қызметі негізінен толық қызмет көрсететін әуекомпания ретінде ішкі және халықаралық жолаушылар мен жүк әуетасымалдарынан тұрады.

FlyArystan

Топтың авиациялық қызметі негізінен ішкі және халықаралық жолаушылар мен жүк тасымалдарынан тұрады.

2023 жылы Топ Эйр Астана мен FlyArystan арасындағы топшілік жалдау шығындарын есепке алу тәртібіне екі операциялық сегментте де 16 ҚЕХС (IFRS) дәйекті қолдану үшін өзінің сегменттік есептілігінде өзгерістер енгізді. Осы өзгерістің нәтижесінде Топ FlyArystan-мен топшілік жалдау мәмілелері нәтижесінде пайда болған пайдалану құқығы түріндегі активтердің амортизациясын мойындады. Бұл транзакциялар сегментаралық операциялар ретінде қарастырылады және сегменттік есепті жою бөлімінде көрсетіледі. Бұл түзетулер 2023, 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдарға қатысты қолданылды. Топ әр сегмент бойынша қаржылық жағдайға жеке талдау жүргізбейді.

2023, 2022 және 2021 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы операциялық нәтижелер:

мың теңге				
Пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есеп	2023 ж. Air Astana	2023 ж. FlyArystan	Топ ішіндегі жою	Барлығы
Табыстар және өзге де кірістер				
Жолаушылар тасымалы	396,093,962	124,980,774	-	521,074,736
Жүк және пошта	9,486,212	798,269	-	10,284,481
Өзге кірістер	3,374,907	449,356	(13,978)	3,810,285
Жалға беру	39,863,810	309,161	(40,172,971)	-
Жалпы табыс және өзге кірістер	448,818,891	126,537,560	(40,186,949)	535,169,502
Операциялық шығындар				
Жанармай	(95,420,181)	(31,937,589)	-	(127,357,770)
Персонал және экипаж шығындары	(67,836,286)	(20,273,319)	7,469	(88,102,136)
Амортизация және тозу	(72,637,704)	(19,931,065)	18,624,458	(73,944,311)
Инженерлік-техникалық қызмет көрсету	(45,509,815)	(19,865,262)	15,986,523	(49,388,554)
Әуежай қызметтері және навигация	(37,632,858)	(10,608,262)	-	(48,241,120)
Жолаушыларға қызмет көрсету	(39,632,027)	(6,492,445)	-	(46,124,472)
Іске асыру шығындары	(16,759,709)	(1,685,054)	-	(18,444,763)
Сақтандыру	(3,524,737)	(1,486,622)	-	(5,011,359)
Ақпараттық технологиялар	(2,242,943)	(737,385)	-	(2,980,328)
Консультациялық және кәсіби қызметтер	(2,576,497)	(59,994)	5,233	(2,631,258)
Салықтар	(1,787,829)	-	-	(1,787,829)
Мүлік және кеңсе шығындары	(1,598,043)	(168,028)	-	(1,766,071)
Ұшақты жалға алу бойынша шығындар	(904,243)	(839,801)	743,301	(1,000,743)
Өзге операциялық шығындар	(6,542,446)	(561,601)	1,398	(7,102,649)
Жалпы операциялық шығындар	(394,605,318)	(114,646,427)	35,368,382	(473,883,363)
Операциялық пайда	54,213,573	11,891,133	(4,818,567)	61,286,139

мың теңге				
Пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есеп	2022 ж. Air Astana	2022 ж. FlyArystan	Топ ішіндегі жою	Барлығы
Табыстар және өзге де кірістер				
Жолаушылар тасымалы	362,460,235	99,711,684	-	462,171,919
Жүк және пошта	9,539,070	670,355	-	10,209,425
Өзге кірістер	5,001,885	598,589	-	5,600,474
Жалға беру	28,942,259	-	(28,942,259)	-
Жалпы табыс және өзге кірістер	405,943,449	100,980,628	(28,942,259)	477,981,818
Операциялық шығындар				
Жанармай	(81,001,074)	(25,939,491)	-	(106,940,565)
Персонал және экипаж шығындары	(53,988,250)	(14,839,676)	-	(68,827,926)
Амортизация және тозу	(61,219,843)	(14,145,829)	13,121,819	(62,243,853)
Инженерлік-техникалық қызмет көрсету	(54,718,166)	(15,493,311)	11,982,570	(58,228,907)
Әуежай қызметтері және навигация	(30,384,599)	(8,821,388)	-	(39,205,987)
Жолаушыларға қызмет көрсету	(31,722,482)	(5,409,469)	-	(37,131,951)
Іске асыру шығындары	(14,321,574)	(1,012,519)	-	(15,334,093)
Сақтандыру	(2,880,651)	(1,000,241)	-	(3,880,892)
Ақпараттық технологиялар	(1,959,814)	(686,879)	-	(2,646,693)
Консультациялық және кәсіби қызметтер	(1,940,375)	(36,003)	-	(1,976,378)
Ұшақты жалға алу бойынша шығындар	(1,709,364)	(1,224,389)	1,153,429	(1,780,324)
Мүлік және кеңсе шығындары	(1,079,772)	(64,537)	-	(1,144,309)
Салықтар	(677,929)	-	-	(677,929)
Өзге операциялық шығындар	(7,533,278)	(318,259)	-	(7,851,537)
Жалпы операциялық шығындар	(345,137,171)	(88,991,991)	26,257,818	(407,871,344)
Операциялық пайда	60,806,278	11,988,637	(2,684,441)	70,110,474

мың теңге				
Пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есеп	2021 ж. Air Astana	2021 ж. FlyArystan	Топ ішіндегі жою	Барлығы
Табыс және өзге де кірістер				
Жолаушылар тасымалы	239,834,292	65,418,347	-	305,252,639
Жүк және пошта	13,605,483	698,810	-	14,304,293
Өзге кірістер	2,747,233	613,352	-	3,360,585
Жалға беру	23,305,910	-	(23,305,910)	-
Кері жалдаумен сату операциялары бойынша пайда	1,989,207	-	-	1,989,207
Жалпы табыс және өзге кірістер	281,482,125	66,730,509	(23,305,910)	324,906,724
Операциялық шығындар				
Жанармай	(41,778,986)	(16,500,126)	-	(58,279,112)
Амортизация және тозу	(50,918,761)	(10,988,931)	10,423,522	(51,484,170)
Персонал және экипаж шығындары	(39,243,501)	(10,347,026)	-	(49,590,527)
Инженерлік-техникалық қызмет көрсету	(37,496,575)	(12,352,006)	9,524,521	(40,324,060)
Әуежай қызметтері және навигация	(23,163,653)	(6,716,227)	-	(29,879,880)
Жолаушыларға қызмет көрсету	(22,446,360)	(3,515,171)	-	(25,961,531)
Іске асыру шығындары	(9,857,402)	(828,908)	-	(10,686,310)
Сақтандыру	(2,723,602)	(704,506)	-	(3,428,108)
Ақпараттық технологиялар	(1,634,596)	(316,938)	-	(1,951,534)
Ұшақты жалға алу бойынша шығындар	(1,463,445)	(1,600,005)	1,501,930	(1,561,520)
Консультациялық және кәсіби қызметтер	(1,423,712)	(24,768)	-	(1,448,480)
Мүлік және кеңсе шығындары	(1,082,665)	(41,723)	-	(1,124,388)
Салықтар	(1,066,338)	-	-	(1,066,338)
Өзге операциялық шығындар	(4,140,797)	(364,896)	-	(4,505,693)
Жалпы операциялық шығындар	(238,440,393)	(64,301,231)	21,449,973	(281,291,651)
Операциялық пайда	43,041,732	2,429,278	(1,855,937)	43,615,073

7. Табыстар және өзге де кірістер

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жолаушылар тасымалы			
Тұрақты жолаушылар тасымалы			
соның ішінде:			
Жанармай алымы	497,817,242	431,261,420	282,929,102
Әуежай алымдары	50,044,246	42,493,993	25,920,751
Мөлшерден тыс жүк	26,084,144	21,167,323	13,852,070
Чартерлік тасымалдау	3,027,992	3,201,137	2,439,696
	23,257,494	30,910,499	22,323,537
	521,074,736	462,171,919	305,252,639

Жолаушылар тасымалынан түсетін кіріс 2022 жылмен салыстырғанда 2023 жылы негізінен сұранысты қалпына келтіру есебінен 58,902,817 мың теңгеге ұлғайды.

Жолаушылар тасымалынан түсетін кіріс 2021 жылмен салыстырғанда 2022 жылы негізінен сұранысты қалпына келтіру есебінен 156,919,280 мың теңгеге ұлғайды.

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жүк және пошта			
Жүк – тұрақты тасымалдау	9,349,637	8,828,109	5,960,899
Пошта	934,844	830,253	718,599
Жүк – чартерлік тасымалдау	-	551,063	7,624,795
	10,284,481	10,209,425	14,304,293

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Өзге кірістер			
Негізгі құралдардың шығуынан түсетін кіріс	1,571,644	1,026,474	1,065,282
Кірістер - өзгелер	708,063	3,428,097	1,367,816
Жердегі қызмет көрсетуден түсетін кіріс	694,133	555,121	546,126
Өзгелер	836,445	590,782	381,361
	3,810,285	5,600,474	3,360,585

2022 жылдың желтоқсанында. Топ 2,119,400 мың теңге мөлшерінде өзге кірістер құрамындағы сақтандыру өтемінен түскен табысты мойындады. Сақтандыру жағдайы 2022 жылдың шілдесінде болған ұшақ оқиғасына негізделген.

2021 жылдың қарашасында Топ 2015 жылы жасалған өндірушімен келіссөздер нәтижесінде қосалқы қозғалтқышты сатып алды, ол қосымша қаржыландыру алу үшін сату және кері жалға беру мәмілесінің бөлігі ретінде бірден сатылды. Топ кері жалға беруден туындайтын пайдалану құқығы активін Топта қалған пайдалану құқығына жататын активтің бұрынғы баланстық құнының үлесі бойынша бағалады. Сәйкесінше, Топ сатудан түскен түсімнің жалдау міндеттемелерінен асып кетуін және қозғалтқышпен байланысты активтердегі өзгерістерді білдіретін 1,989,207 мың теңге таза пайданы мойындады. Топ жалпы сомасы 7,874,732 мың теңге болатын қосалқы қозғалтқышты сатты және 1,968,146 мың теңге пайдалану құқығы активін және 3,726,539 мың теңге жалдау міндеттемесін таныды. Жалдау шартына сәйкес Топ сегіз жылға ай сайынғы негізде қосалқы қозғалтқышты жалға алды. Топ ақша қаражатының қозғалысы туралы есепте 3,714,556 мың теңгені сатудан және кері жалға беруден түскен түсім ретінде инвестициялық қызметте таныды.

2023, 2022 және 2021 жылдар ішінде жолаушыларды, жүктерді және пошталарды тасымалдаудан түскен кірістер әр операциялық сегмент бойынша Топ сатып алушыларымен жасалған шарттар бойынша жалпы түсімді білдіретін келесі бағыттар бойынша алынды:

мың теңге	Операциялық сегменттер		Барлығы
	2023 ж.	2023 ж.	
	Air Astana	FlyArystan	
Ішкі бағыттар	110,001,630	93,708,056	203,709,686
Азия және Таяу Шығыс	137,639,419	8,099,498	145,738,917
Еуропа	120,638,727	10,337,061	130,975,788
ТМД елдері	37,300,398	13,634,428	50,934,826
Жолаушылар, жүк және пошта тасымалдарынан түскен жиынтық табыс	405,580,174	125,779,043	531,359,217

мың теңге	Операциялық сегменттер		Барлығы
	2022 ж.	2022 ж.	
	Air Astana	FlyArystan	
Ішкі бағыттар	95,229,996	73,399,443	168,629,439
Азия және Таяу Шығыс	113,998,183	4,869,451	118,867,634
Еуропа	123,015,858	9,557,282	132,573,140
ТМД елдері	39,755,268	12,555,863	52,311,131
Жолаушылар, жүк және пошта тасымалдарынан түскен жиынтық табыс	371,999,305	100,382,039	472,381,344

мың теңге	Операциялық сегменттер		Барлығы
	2021 ж.	2021 ж.	
	Air Astana	FlyArystan	
Ішкі бағыттар	75,030,213	56,794,544	131,824,757
Азия және Таяу Шығыс	65,036,166	1,450,355	66,486,521
Еуропа	56,098,458	1,936,507	58,034,965
ТМД елдері	57,274,938	5,935,751	63,210,689
Жолаушылар, жүк және пошта тасымалдарынан түскен жиынтық табыс	253,439,775	66,117,157	319,556,932

8. Операциялық шығындар

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Персонал және экипаж шығындары			
Өндірістік қызметкерлердің жалақысы	51,786,854	40,321,045	29,820,435
Әкімшілік қызметкерлердің жалақысы	11,506,198	9,121,648	7,228,511
Орналастыру және қосымша төлемдер	7,866,095	5,943,459	3,595,441
Әлеуметтік салық	6,182,140	4,916,340	3,479,181
Сату жөніндегі қызметкерлердің жалақысы	3,667,573	3,073,602	2,207,583
Оқыту және тренингтер	3,037,695	2,714,943	1,714,061
Келісімшарттық экипаждар	-	12,775	8,003
Өзгелер	4,055,581	2,724,114	1,537,312
	88,102,136	68,827,926	49,590,527

2023 жылы қызметкерлердің орташа саны 5,467 адамды құрады (2022 жыл: 5,001 адам; 2021 жыл: 4,559 адам).

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Инженерлік-техникалық қызмет көрсету			
Техникалық қызмет көрсету – резервтер (22-ескерту)	39,127,998	37,199,540	25,899,549
Қосалқы бөлшектер	6,002,941	5,590,045	4,569,736
Техникалық қызмет көрсету – айнымалы жалдық төлемдер	5,856,456	5,229,387	5,503,242
Техникалық инспекция	1,216,178	1,188,862	1,159,154
Техникалық қызмет көрсету – құрамдық бөліктер	(2,815,019)	9,021,073	3,192,379
	49,388,554	58,228,907	40,324,060

* 2023 жылы Топ жеткізушілерден 7,229,777 мың теңге көлемінде өтемақы алды.

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Әуежайлық қызмет көрсету және навигация			
Жерүсті қызметі	20,645,835	16,603,051	12,284,579
Аэронавигация	17,138,948	13,628,960	9,916,895
Ұшу-қону	9,550,177	8,228,861	7,079,703
Метеоқамсыздандыру	104,374	65,225	70,033
Өзгелер	801,786	679,890	528,670
	48,241,120	39,205,987	29,879,880

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жолаушыларға қызмет көрсету			
Әуежай қызметтері	22,057,627	18,115,656	12,619,227
Тамақтану	14,151,584	10,305,833	6,927,331
Қауіпсіздік	2,696,437	1,909,121	1,211,746
Ұшу кезінде жолаушылар үшін ойын-сауықтар	2,322,072	2,450,149	1,987,904
Өзгелер	4,896,752	4,351,192	3,215,323
	46,124,472	37,131,951	25,961,531

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Іске асыру шығындары			
Брондау жүйелері бойынша шығындар	10,104,241	9,075,425	6,803,093
Комиссиялық сыйақы	4,174,767	3,295,489	1,771,270
Жарнама	3,801,484	2,622,004	1,889,250
Интерлайн-келісімдері бойынша комиссиялар	160,470	171,978	99,776
Өзгелер	203,801	169,197	122,921
	18,444,763	15,334,093	10,686,310

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Әуе кемелерін жалдау бойынша шығындар			
Ауыспалы жалдау төлемдері	411,572	181,495	141,639
Әуе кемелерін қайтару бойынша шығындар	286,547	115,070	161,313
Қозғалтқышты қанатқа жалға беру құны	173,993	1,096,357	279,661
Әуе кемесі мен қозғалтқыштардың қосалқы бөлшектерін жалға алу	128,631	387,402	601,159
COVID 19-ға байланысты кейінге қалдырылған жалдау төлемдерінің әсері (25-ескерту)	-	-	377,748
	1,000,743	1,780,324	1,561,520

2023 жылы операциялық қызметтің қалпына келуіне байланысты Топтың операциялық шығындары 2022 және 2021 жылдармен салыстырғанда өсті.

9. Қаржылық кірістер мен шығындар

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Қаржылық кірістер			
Банк салымдарынан сыйақы бойынша кірістер	6,425,469	2,929,191	691,153
Қаржы активтерінің құнсыздануына арналған резервті қайтару	218,625	332,103	263,581
Өзгелер	113,187	-	71,886
	6,757,281	3,261,294	1,026,620
Қаржылық шығындар			
Жалдау міндеттемелері бойынша пайыздық шығындар (25-ескерту)	20,346,707	16,229,823	15,097,862
Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсетуге арналған резерв дисконтын есептен шығару (22-ескерту)	1,536,305	-	-
Банк несиелерінің сыйақысы бойынша шығындар (25-ескерту)	636,132	1,488,299	4,803,862
Қаржы активтерінің құнсыздануына арналған резерв	197,077	53,958	108,519
Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша көрсетілетін қаржы активтері мен міндеттемелері	-	111,790	-
Өзгелер	48,832	189,347	29,810
	22,765,053	18,073,217	20,040,053

10. Табыс салығы бойынша шығын

31 желтоқсанда аяқталған жылдары Топтың табыс салығы бойынша шығыны:

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Ағымдағы табыс салығы			
Ағымдағы жыл үшін табыс салығы	(18,581,723)	(19,983,962)	(2,007,089)
Өткен жылдардағы ағымдағы салыққа қатысты ағымдағы жылы танылған түзетулер	890,222	581,928	(177,852)
	(17,691,501)	(19,402,034)	(2,184,941)
Кейінге қалдырылған салық шығындары			
Кейінге қалдырылған салық бойынша үнемдеу/(шығын)	9,432,611	8,610,019	(1,600,520)
	9,432,611	8,610,019	(1,600,520)
	(8,258,890)	(10,792,015)	(3,785,461)

Кейінге қалдырылған табыс салығы шоғырландырылған қаржылық есептілігінің мақсаттары үшін активтер мен міндеттемелердің ағымдағы құндарының уақытша айырмашылығынан алынатын таза салықтық әсерді және салық салу мақсаттары үшін пайдаланылатын шамаларды көрсетеді. Сонымен қатар Топтың функционалдық валютасы оның тұрғылықты елінің валютасынан ерекшеленетіндіктен, Топ есеп базасының емес, салық базасындағы өзгерістерге әкелетін валюта бағамдарының өзгеруіне қатысты уақытша айырмашылықтарды таниды.

2023, 2022 және 2021 жылдары 31 желтоқсандағы кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша активтер мен міндеттемелерде танылған негізгі уақытша айырмашылықтардың салықтық әсері төмендегі кестеде көрсетілген.

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Кейінге қалдырылған салық активтері			
Жалдау бойынша міндеттемелер	60,140,561	57,198,807	45,810,094
Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсетуге арналған резерв	23,072,556	17,547,852	10,981,969
Сауда және өзге кредиторлық берешек	2,372,349	1,777,964	2,367,128
Сауда дебиторлық берешек	1,670,053	1,760,383	986,663
Салық шығындарын көшіру	18,637	-	596,316
Өзгелер	475,924	542,226	153,289
Жиыны	87,750,080	78,827,232	60,895,459
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері			
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	(54,898,120)	(52,373,830)	(42,072,001)
Жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың баланстық құнындағы айырмашылықтар	(14,231,819)	(15,764,336)	(15,563,367)
Тауарлы-материалдық босалқы қорлар	(1,191,402)	(1,299,584)	(942,188)
Алдын ала төленген шығындар	(216,825)	(355,315)	(471,094)
Өзгелер	(375,012)	(481,156)	(676,199)
Жиыны	(70,913,178)	(70,274,221)	(59,724,849)
Таза кейінге қалдырылған активтер жиыны	16,836,902	8,553,011	1,170,610

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ болашақ салық салынатын пайдаға қатысты кейінге қалдырылған салық активі есептелетін болады деген болжам жасады.

2022 жыл ішінде өткен салық шығындарының жалпы сомасы толық көлемде пайдаланылды (2021 жыл: 2,981,580 мың теңге).

Жоғарыда көрсетілген кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелерінің қозғалысы ақша ағындарын хеджирлеу және әділ құн өзгерістерінің тиімді бөлігіне қатысты кейінге қалдырылған салықтың іске асырылған бөлігімен байланысты капиталда танылған корпоративті табыс салығы бойынша шығындармен байланысты 1,038,453 мың теңгені қоспағанда, пайда немесе залал құрамында танылды (2022 жыл: 1,137,386 мың теңге; 2021 жыл: 1,002,023 мың теңге).

Жергілікті салық заңнамасына сәйкес, хеджирленетін және бағаланбаған теріс бағамдық айырмашылықтар табыс салығын есептеу мақсатында шегерімге жатқызылатын шығындар болып табылады. Егер осы шегерімге жатқызылған шығындарды олар туындаған жылы толығымен пайдалану мүмкін болмаса, салық кодексі Компанияға жиналған залалды алдағы он жыл ішінде өткізуге мүмкіндік береді.

Жергілікті салық заңдарына сәйкес, шегерімге жататын туынды құралдар шығындарын олар туындаған жылы толық пайдалану мүмкін болмаса, Салық кодексі Компанияға жинақталған салық шығындарын алдағы он жылға ауыстыруға рұқсат береді. Өткен жылдарда туынды құралдардан пайда алу ықтималдығы төмен болды және туынды құралдар бойынша салық шығындары үшін кейінге қалдырылған салық активі танылған жоқ. 2022 және 2021 жыл ішінде Топ туынды құралдардан түскен кірісті таныды және өткен жылдары жинақталған салық шығындарын пайдаланды және кейінге қалдырылған салық активін орындалған шарттар бойынша күтілетін төлемдер сомасында таныды.

Топ орналасқан Қазақстанда пайдаға салынатын салық ставкасы 2023, 2022 және 2021 жылдары 20% құрады. Бір жыл үшін есептелген салық сомасы салық салынғанға дейінгі пайдаға салынатын салық ставкасын пайдалана отырып алынған салық сомасынан өзгеше болады.

Төменде 20% (2022 жыл: 20%; 2021 жыл: 20%) салық ставкасын және Топтың пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген пайдаға салынатын салықтың нақты сомасын салыстыру келтірілген:

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Салық салуға дейінгі пайда	38,997,964	48,374,913	19,271,029
Корпоративтік табыс салығының мөлшерлемесі, %	20%	20%	20%
Белгіленген мөлшерлеме бойынша табыс салығы	(7,799,593)	(9,674,983)	(3,854,206)
Бұрын танылмаған салық шығындарын тану	-	-	588,347
Бағамдық айырмашылықтарды қайта есептеудің әсері	907,756	286,972	260,459
Шегерілмейтін шығындардан салықтық әсер	(1,367,053)	(1,404,004)	(780,061)
Табыс салығы бойынша шығын	(8,258,890)	(10,792,015)	(3,785,461)

11. Негізгі құралдар

мың теңге	Айналымдық қосалқы бөлшектер	Кеңсе және жаттығу жабдықтары	Ғимараттар мен құрылыстар, жер	Көлік құралдары	Жалдау шеңберіндегі әуе кемелері	Жолдағы жабдық және аяқталмаған құрылыс	Барлығы
Құны							
2021 жылдың 1 қаңтары	32,635,678	3,792,820	14,226,758	1,237,475	410,867,510	160,788	462,921,029
Түсімдер	5,858,221	214,017	1,914,203	27,137	51,295,679	183,108	59,492,365
Шығындар	(4,353,610)	(173,692)	(257,309)	(95,360)	(6,579,153)	-	(11,459,124)
Қорларға аудару	(92,616)	-	-	-	-	-	(92,616)
Қорлардан түсімдер	129,860	-	158,764	-	-	-	288,624
Өзге аудармалар	(658,646)	-	-	-	926,611	(267,965)	-
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	815,258	99,258	387,142	31,584	11,310,109	3,520	12,646,871
2021 жылдың 31 желтоқсаны	34,334,145	3,932,403	16,429,558	1,200,836	467,820,756	79,451	523,797,149
Түсімдер	14,208,453	1,419,512	128,632	53,297	86,410,331	4,705,851	106,926,076
Шығындар	(3,038,809)	(87,472)	-	(100,009)	(2,226,884)	-	(5,453,174)
Қорларға аудару	(867)	-	-	-	-	-	(867)
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	2,100,062	281,343	1,172,409	86,703	33,695,429	(75,988)	37,259,958
2022 жылдың 31 желтоқсаны	47,602,984	5,545,786	17,730,599	1,240,827	585,699,632	4,709,314	662,529,142
Түсімдер	8,478,129	1,723,331	4,907,128	115,457	75,330,270	1,246,927	91,801,242
Шығындар	(2,402,016)	(289,506)	(1,435,091)	(29,332)	(6,619,022)	-	(10,774,967)
Өзге аудармалар	-	3,728,264	944,627	-	-	(4,672,891)	-
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	(869,225)	(55,261)	(290,200)	(23,274)	(11,051,657)	(148,314)	(12,437,931)
2023 жылдың 31 желтоқсаны	52,809,872	10,652,614	21,857,063	1,303,678	643,359,223	1,135,036	731,117,486

мың теңге	Айналым бөлшектері	Кеңсе және жаттығу жабдықтары	Ғимараттар мен құрылыстар, жер	Көлік құралдары	Жалдау шеңберіндегі әуе кемелері	Жолдағы жабдық және аяқталмаған құрылыс	Барлығы
Есептелген тозу							
2021 жылдың 1 қаңтары	15,284,084	2,671,095	3,157,246	636,837	144,383,075	-	166,132,337
Жыл үшін есептеу	3,790,293	353,888	1,348,045	83,032	45,629,271	-	51,204,529
Шығындар	(3,593,832)	(135,243)	(95,941)	(86,782)	(6,259,847)	-	(10,171,645)
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	376,015	72,840	100,369	16,772	4,219,972	-	4,785,968
2021 жылдың 31 желтоқсаны	15,856,560	2,962,580	4,509,719	649,859	187,972,471	-	211,951,189
Жыл үшін есептеу	3,949,391	417,987	1,661,412	85,622	55,837,796	-	61,952,208
Шығындар	(2,546,191)	(80,158)	-	(73,059)	(2,221,659)	-	(4,921,067)
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	1,007,975	213,418	329,564	47,283	13,692,872	-	15,291,112
2022 жылдың 31 желтоқсаны	18,267,735	3,513,827	6,500,695	709,705	255,281,480	-	284,273,442
Жыл үшін есептеу	5,511,310	802,241	1,832,011	84,854	65,344,319	-	73,574,735
Шығындар	(1,385,303)	(283,102)	(1,197,256)	(22,101)	(6,510,475)	-	(9,398,237)
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	(327,581)	(66,475)	(120,226)	(12,888)	(4,690,423)	-	(5,217,593)
2023 жылдың 31 желтоқсаны	22,066,161	3,966,491	7,015,224	759,570	309,424,901	-	343,232,347
Теңгерімдік құны							
2021 жылдың 1 қаңтары	18,477,585	969,823	11,919,839	550,977	279,848,285	79,451	311,845,960
2022 жылдың 31 желтоқсаны	29,335,249	2,031,959	11,229,904	531,122	330,418,152	4,709,314	378,255,700
2023 жылдың 31 желтоқсаны	30,743,711	6,686,123	14,841,839	544,108	333,934,322	1,135,036	387,885,139

Топтың географиялық ақпаратын анықтау тұрғысынан алғанда, негізінен әуе кемелері мен жерүсті жабдықтарынан тұратын активтер негізінен Қазақстан Республикасында тіркелген/орналасқан. Сондықтан географиялық сегменттерге активтерді бөлудің негізі жоқ.

Айналмалы бөліктер әуе кемесін өзгерту құнын қамтиды.

Топтың жалдау бойынша міндеттемелері жалға берушінің 333,934,322 мың теңге баланстық құны бар жалға алынған активтерге құқығымен қамтамасыз етілген (2022 жыл: 330,418,152 мың теңге; 2021 жыл: 279,848,285 мың теңге) (25-шы ескерту). 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жалға алынған әуе кемелерінің жалпы сомасына баланстық құны 123,388,948 мың теңгені құрайтын FlyArystan бөлімшесіне тиесілі он сегіз Airbus ұшағы кіреді (2022 жыл: теңгерімдік құны 84,067,206 мың теңге болатын FlyArystan бөлімшесіне жататын он төрт Airbus әуе кемесі; 2021 жыл: теңгерімдік құны 51,045,669 мың теңге болатын он Airbus әуе кемесі).

«Қазақстан Халық Банкі» АҚ-мен жасалған несиелік келісімге сәйкес, 2021 жылдың 5 мамырында «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-на баланстық құны 8,369,813 мың теңгені құрайтын Астана қаласындағы Техникалық орталық (Ангар) кепілге берілді (24-ескерту). 2022 жылы аталған авиациялық-техникалық орталық орналасқан жер телімі екі дербес бөлікке бөлінді. Авиациялық-техникалық орталық орналасқан негізгі жер телімі 2025 жылға дейін несие желісі аяқталғанға дейін «Қазақстан Халық Банкі» АҚ кепілінде қалады. Жердің екінші бөлігі кепілдіктен босатылды.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша толық амортизацияланған құралдардың құны 10,113,960 мың теңгені құрайды (2022 жылдың 31 желтоқсаны: 9,080,432 мың теңге; 2021 жылдың 31 желтоқсаны: 6,352,210 мың теңге).

Құнсыздану

2023, 2022 және 2021 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша құнсыздану көрсеткіштері жоқ.

12. Амортизация және тозу

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың тозуы (11-ескерту)	73,574,735	61,952,208	51,204,529
Материалдық емес активтердің амортизациясы	369,576	291,645	279,641
Жиыны	73,944,311	62,243,853	51,484,170

13. Кепілдік салымдар

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
<i>Ұзақ мерзімді кепілдік салымдар</i>			
Жалға алынған әуе кемелері бойынша кепілдік салымдар	14,651,833	13,560,734	7,577,658
Өзге кепілдік салымдар	726,841	222,535	357,530
Құнсыздануға арналған резерв	(240,917)	(125,841)	(174,015)
	15,137,757	13,657,428	7,761,173
<i>Ағымдағы кепілдік салымдар</i>			
Өзге кепілдік салымдар	718,205	797,146	626,110
Жалға алынған әуе кемелері бойынша кепілдік салымдар	181,824	248,905	53,543
Техникалық қызмет көрсету міндеттемелер бойынша ашылған аккредитивтерге кепілдікті салымдар	-	582,014	-
Құнсыздануға арналған резерв	(455)	(1,388)	(2,591)
	899,574	1,626,677	677,062
	16,037,331	15,284,105	8,438,235

Жалға алынған әуе кемелері бойынша кепілдікті салымдар Топтың лизинг төлемдері жөніндегі міндеттемелерінің орындалуын қамтамасыз ету үшін ашылған әуе кемелерін операциялық жалдау шарттары бойынша салымдарды қамтиды. Кепілдікті салымдар, негізінен, АҚШ долларымен деноминацияланған. Топ бұл салымдардың несиелік тәуекелін төмен деп бағалады, өйткені барлық лизинг берушілер «АА»-дан «ВВВ»-ге дейін S&P Global Ratings рейтингімен бағаланады. Халықаралық рейтинг агенттігінің несиелік рейтингі жоқ жалға берушілер үшін басшылық мұндай жалға берушілерде S&P Global Ratings ұсынған ССС рейтингі бар деген болжам негізінде күтілетін несиелік шығынды есептейді. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша мұндай жалға берушілердегі салымдар сомасы 1,696,418 мың теңгені құрады (2022 жыл: 796,221 мың теңге; 2021 жыл: 1,230,630 мың теңге).

2023 жылы Топ «Қазақстан Халық банкі» АҚ-да (бастапқыда Citi Bank Europe PLC-те шығарылған және ақшалай қаражатпен қамтамасыз етілген) екі резервтік аккредитивті қайта шығарды, нәтижесінде 582,014 мың теңге сомасындағы ақшалай қамтамасыз етуді Citi Bank Europe PLC Банкі Топтың шотына қайтарып берді.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-да 4,621,966 мың теңге сомасына, «Алтын Банк» АҚ-да 6,089,286 мың теңге сомасына және «Ситибанк Қазақстан» АҚ-да 19,081,97 мың теңге сомасына кепілдіктері мен резервтік аккредитивтері болды.

Лизингтік әуе кемелері бойынша кепілдік салымдар және техникалық қызмет көрсету бойынша міндеттемелер келесі түрде төленеді:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Бір жылға дейін	181,824	830,919	53,543
Бір жылдан бес жылға дейін	5,207,439	4,865,690	2,722,499
Бес жылдан астам	9,456,666	8,717,251	4,874,158
	14,845,929	14,413,860	7,650,200
Әділ құнына дейін түзету	(12,272)	(22,207)	(18,999)
	14,833,657	14,391,653	7,631,201

2022 жылы жалға алынған әуе кемелері бойынша кепілдік салымдарының ұлғаюының негізгі себебі 2023-2026 жылдары жеткізілуі тиіс қосымша 16 ұшақ болды.

14. Тауар-материалдық қорлары

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Қосалқы бөлшектер	18,886,061	17,108,797	14,792,603
Жанармай	6,697,032	3,044,700	3,070,962
Ыдыс	1,880,060	1,331,969	1,684,884
Жолдағы тауарлар	1,926,425	1,053,454	1,092,454
Мұздануға қарсы сұйықтық	203,188	828,606	357,099
Бірыңғай формалы киімдер	829,572	595,893	452,958
Жарнамалық материалдар	1,175,492	309,976	634,746
Қатаң есептілік бланкілері	119,549	124,453	121,768
Өзгелер	1,367,771	1,063,170	731,037
	33,085,150	25,461,018	22,938,511
Ескірген және өтімсіз тауар-материалдық қорларды жиынтық есептен шығаруды шегергенде	(2,380,531)	(2,710,204)	(677,062)
	30,704,619	22,750,814	22,261,449

31 желтоқсанда аяқталған жылдар ішінде ескірген және өтімсіз тауарлық-материалдық қорларға жиынтық есептен шығару қозғалысы келесідей ұсынылған:

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жыл басындағы ескірген және өтімсіз қорларды жиынтық есептен шығару	(2,710,204)	(677,062)	(718,493)
Жыл ішінде есептеу	(94,299)	(3,714,617)	(14,485)
Жыл бойы бұрын есептен шығарылғандарды түзету	378,568	1,729,848	73,703
Есептілік валютасын қайта есептеу резерві	45,404	(48,373)	(17,787)
Жыл соңындағы ескірген және өтімсіз қорларды жиынтық есептен шығару	(2,380,531)	(2,710,204)	(677,062)

15. Берілген алғытөлемдер

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
<i>Ұзақ мерзімді</i>			
Қызмет көрсетуге берілген алғытөлемдер	4,157,406	4,240,187	3,154,731
Ұзақ мерзімді активтерге берілген алғытөлемдер	4,229,681	2,938,753	3,883,177
	8,387,087	7,178,940	7,037,908
<i>Қысқа мерзімді</i>			
Тауарларды жеткізуге берілген алғытөлемдер	4,970,159	5,129,863	5,737,758
Қызмет көрсетуге берілген алғытөлемдер	5,230,167	3,765,046	5,438,089
Меншік құқығын бермей, жалға алу ақысын алдын ала төлеу	1,167,765	926,688	495,275
	11,368,091	9,821,597	11,671,122
Минус: Құнсызданған алғытөлемдер бойынша резерв	(83,639)	(100,858)	(213,741)
	11,284,452	9,720,739	11,457,381

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша ұзақ мерзімді активтерге берілген алғытөлемдерге үш Boeing әуе кемесін сатып алу алғытөлемдері кіреді (28-ескерту).

2023 жылдың 31 желтоқсанында, 2022 жылдың 31 желтоқсанында және 2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдардағы алғытөлемдік құнсыздану резервінің қозғалысы келесідей ұсынылған:

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жыл басында	(100,858)	(213,741)	(209,613)
Жыл ішінде есептелгені	(33,070)	(208,655)	(3,408)
Бұрын құрылған резерв есебінен есептен шығарылды	44,316	-	-
Жыл ішінде түзетулер	4,438	337,407	4,686
Есептілік валютасын қайта есептеу резерві	1,535	(15,869)	(5,406)
Жыл соңында	(83,639)	(100,858)	(213,741)

Құнсызданудан болған залал бойынша резерв Топтың жеткізушілерге мәмілелерді аяқтай алмауына байланысты өтеу үшін сотқа беріліп жатқан жеткізушілерге берген аванстарын қамтиды.

16. Сауда және өзге де дебиторлық берешек

	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
мың теңге			
<i>Ұзақ мерзімді</i>			
Өзге қаржылық активтер	20,572,476	21,061,679	20,334,326
Ab-initio бағдарламасы бойынша қызметкерлер мен курсанттардың қарызы	610,474	601,445	1,348,511
	21,182,950	21,663,124	21,682,837
Құнсыздануға арналған резерв	(20,572,476)	(21,061,679)	(20,123,607)
	610,474	601,445	1,559,230
<i>Қысқа мерзімді</i>			
Саудалық дебиторлық берешек	10,516,246	9,308,056	6,436,411
Ab-initio бағдарламасы бойынша қызметкерлер мен курсанттардың қарызы	615,474	618,563	428,777
Жалға берушінің қарызы - жалгерлік төлемдердің ауыспалы бөлігін өтеу	-	392,327	73,406
	11,131,720	10,318,946	6,938,594
Құнсыздануға арналған резерв	(438,196)	(461,262)	(835,533)
	10,693,524	9,857,684	6,103,061

2016 жылы несиелік сапаның айтарлықтай нашарлауына байланысты «ҚазИнвестБанк» АҚ банктік лицензияны қайтарып алғаны туралы жариялады, ал «DeltaBank» АҚ-да 2017 жылдың 22 мамырында жаңа салымдарды қабылдауға және жаңа шоттар ашуға лицензияның қолданылуы уақытша тоқтатылды. Нәтижесінде басшылық осы банктердегі барлық салымдарды банктік салымдардан ұзақ мерзімді сауда және өзге дебиторлық берешекке қайта жіктелді және 2016 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша осы қаражаттың құнсыздануына 90% резерв есептеді.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша бұл банктер бойынша резерв берешек сомасының 100% құрады.

Жалға берушілердің берешегі есепті күнге дейін жүргізілген жөндеу нәтижелері бойынша Топ жалға берушілерінің өтеуіне жататын жалдау төлемдерінің ауыспалы бөлігінің сомасымен ұсынылады.

Ab-initio оқыту бағдарламасы бойынша кадеттердің оқу бағдарламасының бастапқы құнының 75%-на (2022: 50%; 2021: 50%) қатысты берешегі пайызсыз қарыз ретінде жіктеледі. Қалған бөлігі алдын ала төлем ретінде жіктеледі және жеті жыл ішінде амортизацияланады, оның барысында Топ еңбек шарты бұзылған жағдайда оқитын кадеттен шығындарды қайтаруды талап етуге құқылы. Ab-initio пилоттық бағдарламасының түлектері қалған оқу ақысын қолма-қол ақшамен төлей алады немесе бұл сома Компаниядан кеткен жағдайда ғана төленуі үшін болашаққа қалдыра алады. Осы нұсқаны таңдаған курсанттардан алынатын сомалар болашақ кезеңдердің шығындарына қайта жіктелді және амортизацияның қалған кезеңінде сызықтық әдіспен амортизацияланды.

31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың таза сауда және өзге дебиторлық берешегі келесі валюталарда көрсетілген:

	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
мың теңге			
Теңге	7,276,596	3,775,687	5,325,821
АҚШ доллары	940,939	3,864,515	1,059,205
Еуро	798,662	569,985	326,441
Өзгелер	2,287,801	2,248,942	950,824
	11,303,998	10,459,129	7,662,291

2023, 2022 және 2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдардағы құнсыздану резерві бойынша өзгерістер келесідей:

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жыл басында	(21,522,941)	(20,959,140)	(20,891,447)
Жыл ішінде есептелген	(381,286)	(101,783)	(665,459)
Бір жыл ішінде кері қайтарылды	504,280	734,689	926,615
Есептілік валютасын қайта есептеу резерві	379,789	(1,497,430)	(534,195)
Бұрын құрылған резерв есебінен есептен шығару	43,701	-	-
Бағамдық айырмашылық	(34,215)	300,723	205,346
Жыл соңында	(21,010,672)	(21,522,941)	(20,959,140)

17. Өзге салықтар бойынша алдын-ала төлем

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Өтеуге қосылған құн салығы	4,419,232	3,620,699	3,277,362
Өзге салықтар бойынша алдын ала төлем	238,644	255,383	51,384
	4,657,876	3,876,082	3,328,746

Өтелетін қосылған құн салығы ағымдағы активтерде танылады, өйткені Топ бұл сомаларды жыл сайын өтеуге ұмтылады, бұл әдетте сәтті болады..

18. Ақша қаражаттары мен олардың баламалары

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Бастапқы өтеу мерзімі 3 айдан аз банкердегі мерзімді салымдар	81,053,957	71,930,970	35,232,721
Шетелдік банкердегі ағымдағы шоттар	38,938,064	38,054,814	44,117,870
Қазақстандық банкердегі қысқа мерзімді салымдар	4,353,776	6,806,507	18,346,318
Кассадағы ақша қаражаттары	50,456	84,665	46,203
Есептелген сыйақы	160,460	125,841	1,295
	124,556,713	117,002,797	97,744,407
Құнсыздануға арналған резерв	(4,546)	(4,164)	(3,454)
	124,552,167	116,998,633	97,740,953

31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаттары мен олардың баламалары келесі валюталарда көрсетіледі:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
АҚШ доллары	119,472,914	105,949,626	93,751,984
Теңге	1,758,693	5,906,190	986,663
Еуро	766,388	2,143,920	713,334
Үнді рупиясы	983,668	1,251,468	183,515
Ағылшын фунт стерлингi	683,658	703,228	1,171,042
Қытай юаны	113,185	258,159	87,655
Өзбек сомы	129,095	155,450	114,859
Ресей рублі	108,640	86,978	123,063
Өзгелер	535,926	543,614	608,838
	124,552,167	116,998,633	97,740,953

19. Өзге қаржылық активтері

Топ авиажанармай бағасының айтарлықтай өзгеруі тәуекелін басқару үшін әртүрлі қаржы институттарымен келісімдерге қол қойды және мәмілелер жасады. Шарттарға сәйкес қаржы институттары Топқа шикі мұнайдың нақты бағасының келісімдерде көрсетілген шекті бағадан асып кетуі үшін өтемақы төлеуге келісті. Әділ құн бақыланатын нарықтық параметрлері бар бағалау үлгісінің көмегімен анықталды.

1,127,597 мың теңге көлеміндегі жанармай опциондарының шығыны 2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдағы жанармай шығындарына қосылды. 2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін 5,882,852 мың теңге мөлшерінде және 2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін 3,416,043 мың теңге мөлшерінде пайданың салыстырмалы көрсеткіштері тиісінше қаржылық кірістерден жанармай шығындарына қайта жіктелді.

мың теңге	Колл-опцион (сатып алу)
2021 жылдың 1 қаңтарында	-
Сатып алу	1,900,094
«Жанармай шығындарына» қосылған пайда	3,416,043
Алынған төлемдер	(2,168,493)
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	40,335
2021 жылдың 31 желтоқсанында	3,187,979
2022 жылдың 1 қаңтарында	3,187,979
Сатып алу	639,146
«Жанармай шығындарына» қосылған пайда	5,882,852
Алынған төлемдер	(8,804,838)
Орындалған құралдар бойынша дебиторлық берешекке қайта сыныптау	(187,415)
Өзге жиынтық кіріске қосылған пайда – Әділ құнның таза өзгерісі	125,251
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	(74,976)
2022 жылдың 31 желтоқсанында	767,999
2023 жылдың 1 қаңтарында	767,999
Сатып алу	1,471,600
«Жанармай шығындарына» қосылған шығын	(1,127,597)
Алынған төлемдер	(267,854)
Өзге жиынтық кіріске қосылған залал – Әділ құнның таза өзгерісі	(470,538)
Шетел валютасын қайта есептеу резерві	(26,781)
2023 жылдың 31 желтоқсанында	346,829

20. Меншікті капитал

2022, 2021 және 2020 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша акционерлік капитал бір акция үшін номиналды құны 147,150 теңге (сатып алу сәтіндегі акция үшін 1,000 АҚШ долларына балама) бекітілген, шығарылған және толық төленген 17,000 жай акциялардан тұрады. (сатып алу кезінде бір акция үшін 1000 АҚШ долларына балама).

Жай акцияларды ұстаушылар мезгіл – мезгіл жарияланған дивидендтерді алуға құқылы, сондай-ақ «бір акция-бір дауыс» ережесі негізінде топ жиналыстарында дауыс беруге құқылы.

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Компанияның резервтерін бөлу ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындалған Компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігінде көрсетілген бөлінбеген пайданың шамасымен шектеледі. Капитал теріс болған кезде немесе бөлу теріс капиталға немесе Компанияның төлем қабілетсіздігіне әкелсе, бөлу мүмкін емес.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Компанияның бөлінбеген пайдасы, оның ішінде ағымдағы жылғы пайда 87,599,957 мың теңгені құрады (2022 жыл: 64,377,463 мың теңге; 2021 жыл: 26,794,565 мың теңге).

2023 жылдың 31 наурызында Компания акционерлерінің жылдық жалпы жиналысы өтті. Жалпы жиналыс Компанияның 2022 жылғы таза табысының 20%-ын 7,516,580 мың теңге (16,776 мың АҚШ долларына балама) сомасында Компания акционерлері арасында олардың акцияларына пропорционалды бөлу туралы шешім қабылдады. Дивидендтер 2023 жылдың 26 мамырында толық төленді (2022 және 2021 жылдары дивидендтер жарияланған жоқ).

2023 жылы дивидендтерді жариялау күніне жарияланған 17 000 жай акция бойынша бір акцияға 442 мың теңге (0,99 мың АҚШ долларына балама) мөлшерінде (2022: нөл, 2021: нөл) дивидендтер жарияланды.

2022 жылдың 8 шілдесінде Топ жарияланған жай акциялардың санын 17,000-нан 1,700,000-ға дейін өзгертті. 2024 жылдың 10 қаңтарында қолданыстағы акциялар 306,000,000-ға бөлініп, қосымша 60,000,000 акция жарияланды. 2024 жылдың 15 ақпанында Топ IPO-ны сәтті аяқтады. Шоғырландырылған қаржылық есептілікті бекіту күні әлі айналысқа шығарылмаған акциялардың саны 9,473,685-ті құрайды.

Акцияға шаққандағы пайданы есептеу жыл ішіндегі таза табыс немесе шығынға және 306,000,000 акцияны бөлуден кейін орналастырылған жай акциялардың жаңартылған санына негізделеді. Акцияға шаққандағы негізгі және таратылған пайда айналымдағы акциялардың жаңартылған санын көрсету үшін ретроспективті түрде қайта қаралды. Компанияда ықтимал сұйылыту әсері бар құралдар жоқ.

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жыл ішіндегі пайда	30,739,074	37,582,898	15,485,568
Жай акциялар саны	306,000,000	306,000,000	306,000,000
Акцияға келетін пайда – негізгі және тоғытылған (теңге)	100.454	122.820	50.606

21. Болашақ кезеңдердің табыстары

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Тасымалдаудан кейінге қалдырылған табыс	32,928,326	32,847,225	21,187,562
Клиенттердің адалдық бағдарламасы бойынша резерв	5,421,992	4,235,098	3,537,306
	38,350,318	37,082,323	24,724,868

Тасымалдау қызметтерінен түсетін болашақ кезеңдердің табыстары – пайдаланылмайды және олар бойынша өтемақы төленбейді деп күтілетін сатылған билеттер пайызына қатысты жолаушылар тасымалынан түсетін мойындалған табыстарды қоспағанда, сатылған, бірақ жолаушылар әлі пайдаланбаған және мерзімі өтпеген билеттер.

Клиенттердің адалдығы бағдарламасынан кейінге қалдырылған табыс сонымен қатар «Nomad Club» бағдарламасының есептеулерін қамтиды.

Топтың міндеттемелерді орындау бойынша міндеттемелерінің қысқа мерзімді сипатына байланысты, тасымалдаудан алынбаған кірістердің бастапқы сальдосы қайтаруларды шегеріп 2023 жылы кіріс ретінде танылды.

22. Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсетуге арналған резерв

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Қозғалтқыштар бойынша резерв	95,900,796	72,152,580	42,604,411
D-чекке резерв	10,221,236	6,229,120	5,367,274
Шасси	2,791,452	2,257,732	1,961,667
Әуе кемелерін қайтару бойынша резерв	2,665,540	2,296,132	1,699,565
Қосымша қоректендіру блогы	2,421,896	2,173,530	1,728,064
C-чекке резерв	1,360,953	2,629,240	1,549,298
	115,361,873	87,738,334	54,910,279

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету үшін есептелген резервтің қозғалысы келесідей:

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
1 қаңтарында	87,738,334	54,910,279	34,964,994
Жыл үшін есептелген (8-ескерту)	40,476,329	38,146,127	26,127,181
Жыл бойы қолданылған	(11,534,256)	(8,401,578)	(7,148,697)
Бір жылға есептен шығарылған (8-ескерту)	(1,348,331)	(946,587)	(227,632)
Дисконтты есептен шығару (9-ескерту)	1,536,305	-	-
Есептілік валютасын қайта есептеу резерві	(1,506,508)	4,030,093	1,194,433
31 желтоқсанына	115,361,873	87,738,334	54,910,279

Пайдалану жалдау шарттарына сәйкес, Топ әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсету және техникалық қызмет көрсетудің стандартты рәсімдерін жүргізуге және төлеуге міндетті, және олар әуе кемесін жалдау мерзімінің соңында қанағаттандырылғы жағдайда лизинг берушіге қайтарады. Резервті есептеу кезінде қолданылатын жөндеу құны АҚШ долларымен көрсетілген.

2023 және 2022 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтің айтарлықтай өсуі қызметті қалпына келтіру нәтижесінде әуе кемелерін пайдаланудың артуымен байланысты болды. Бұдан басқа лизинг берушілерге техникалық қызмет көрсетуге ауыспалы төлемдер төленетін неғұрлым тиімді талаптары бар әуе кемелерін жалдау шарттарының саны осындай әуе кемелерін қайтару есебінен азайды.

Бұл қорларды жоспарлы пайдалану келесідей:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Бірінші жылдың ішінде	47,806,075	33,165,065	17,578,578
Екінші жылдың ішінде	28,369,544	17,881,885	16,325,927
Үшінші жылдың ішінде	27,006,319	21,581,697	13,022,656
Үшінші жылдан кейін	12,179,935	15,109,687	7,983,118
Әуе кемелеріне техникалық қызмет көрсетуге резервтің жиыны	115,361,873	87,738,334	54,910,279
Минус: ағымдағы бөлік	47,806,075	33,165,065	17,578,578
Ұзақ мерзімді бөлік	67,555,798	54,573,269	37,331,701

Әуе кемелерін жөндеуге және оларға техникалық қызмет көрсетуге резервтерді анықтау кезінде елеулі тұжырымдар орын алады. Басшылық техникалық қызмет көрсету жұмыстарының мүмкін уақыт аралықтарын және құндарын анықтау үшін тәуелсіз мамандарды тартты. Тәуелсіз мамандардың бағалары әуе кемелердің ағымдағы техникалық жағдайының, тарихи орындалған ұшу сағаттары мен циклдерінің, әуе кемелерін болашақ кәдеге жаратылуының күтілетін деңгейінің негізінде жалдау мерзімдерін ескере отырып, сондай-ақ жалға берушіге қайтарылуы тиіс әуе кемелерінің жағдайы бойынша шарттарды ескере отырып дайындалды. Бағалаулар төменде айтылған негізгі болжамдардың негізінде жасалды:

- ұшу сағаттары мен циклдерін пайдаға асырудың күтілетін коэффициенті тарихи деректерге және нақты пайдалану негізделген;
- ұқсас қызметтер мен қосалқы бөлшектерге нарықтық бағалар пайдаланылған;
- әуе кемелер стандартты жағдайларда және стандартты нормалар бойынша пайдаланылады деп жорамалданады; және
- жоспарланбаған техникалық қызмет көрсетуге резерв жасалынбаған.

23. Сауда және өзге де кредиторлық берешек

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Сауда кредиторлық берешек	28,605,006	21,941,176	15,274,924
Алынған алғытөлемдер	3,895,579	5,659,135	2,342,083
Агенттерден алынған салымдар	3,295,560	3,166,377	1,485,824
Қызметкерлерге берешек	3,118,282	2,346,098	1,938,782
Есептелген сыйақы	744,115	3,034,521	4,933,315
Төленуге жататын өзге салықтар	744,115	492,722	319,532
Зейнетақы жарналары	460,924	357,628	250,444
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша резерв	456,833	611,161	603,225
Кейінге қалдырылған кірісті қайтару	-	2,776	-
Өзгелер	45,001	50,429	50,521
	41,365,415	37,662,023	27,198,650

Топтың кредиторлық берешегі келесі валюталарда көрсетіледі:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
АҚШ доллары	17,048,273	15,373,860	7,064,680
Теңге	19,975,639	15,308,163	17,023,283
Еуро	1,997,791	1,804,335	1,228,903
Ағылшын фунт стерлингі	435,468	310,438	224,104
Өзгелер	1,908,244	4,865,227	1,657,680
	41,365,415	37,662,023	27,198,650

24. Несиелер

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
<i>Ұзақ мерзімді</i>			
Банктік несие	-	1,925,549	2,054,936
	-	1,925,549	2,054,936
<i>Қысқа мерзімді</i>			
Банктік қарыздың ағымдағы бөлігі	187,279	3,649,846	24,750,776
Сыйақы бойынша берешек	-	20,819	89,383
	187,279	3,670,665	24,840,159

2019 жылдың 12 тамызында Топ айналым капиталын қаржыландыру мақсатында «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-да 3 жыл мерзімге 40,000 мың АҚШ доллары сомасына несие желісін ашты. Кейінірек 2020 жылы несие желісі 160,000 мың АҚШ долларына дейін ұлғайтылды және өтеу мерзімі 2025 жылдың 10 қыркүйегіне дейін ұзартылды. «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-дағы кредиттік желі теңгемен де, АҚШ долларымен де қарыз алуға мүмкіндік береді.

«Қазақстан Халық Банкі» АҚ-мен несие шартына сәйкес теңгерімдік құны 8,369,813 мың теңге, Астанадағы Техникалық Орталық (Ангар) 2021 жылдың 5 мамырында «Қазақстан Халық Банкі» АҚ кепіліне берілді (11-ескерту). 2021 жыл ішінде Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-дан 10,000 мың АҚШ доллары (4,318,400 мың теңгеге баламалы) және 1,000,000 мың теңге (2,305 мың АҚШ долларына баламалы) сомасына қолданыстағы несие желісі шеңберінде қарыз алды. Сол жылы Топ 25,000 мың АҚШ долларын және 35,013,000 мың теңгені (баламасы 81,444 мың АҚШ доллары) өтеді, оның едәуір бөлігі мерзімінен бұрын өтелді.

2022 жылдың бірінші тоқсанында Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-дан 10,000 мың АҚШ доллары (4,844,900 мың теңгеге баламалы) және 13,500,000 мың теңге (27,705 мың теңгеге баламалы) сомасына қарыз алды. 2022 жыл ішінде Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-ның барлық қарыздарын толығымен өтеді. 2022 жылы аталған Авиациялық-техникалық орталық орналасқан жер учаскесі екі дербес бөлікке бөлінді. Авиациялық-техникалық орталық орналасқан негізгі жер учаскесі 2025 жылы несиелінің қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-да кепілде қалады. Жердің екінші бөлігі кепілден босатылды.

2021 жылдың 31 тамызында Топ ЕҚДБ-мен жалпы сомасы 50,000 мың АҚШ долларын құрайтын мультивалюталық несиелі келісімін жасасты. Міндеттемелерден босатылған 15,000 мың АҚШ доллары мөлшеріндегі 2 транш күрделі шығындарды қаржыландыру мақсатында (ЕҚДБ кепіліне берілетін ұшуды модельдеуге арналған жабдық) және айналым капиталын толықтыру үшін 35,000 мың АҚШ доллары мөлшеріндегі 1 расталған транш (COVID-19 топтамасы) көзделген. 2022 жылдың ақпан және наурыз айларында Топ айналым капиталын толықтыруға тиісінше 5,000 мың АҚШ долларын (алу күніне 2,335,451 мың теңгеге баламалы) және 10,000 мың АҚШ долларын (алу күніне 4,844,900 мың теңгеге баламалы) алды. 2022 жылдың сәуірінде ЕҚДБ 2 траншты растады. 2023 жылдың наурыз айында Топ айналым капиталын толықтыруға 20,000 мың АҚШ доллары және тренажер жабдықтарын сатып алуға байланысты күрделі шығындарды өтеуге 15,000 АҚШ долларында транш алды. Топ несиеліні 2023 жылдың шілдесінде толығымен төледі.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-да 2025 жылдың қыркүйегіне дейін пайдалану құқығымен жалпы сомасы 142,832 мың АҚШ доллары несиелілеріне ие болды. Сондай-ақ Топтың «Ситибанк Қазақстан» АҚ-да 20,000 мың АҚШ доллары сомасына жаңартылатын несиелі бар.

Топтың несиелері келесі валюталарда көрсетілген:

	<u>2023 жылдың 31 желтоқсаны</u>	<u>2022 жылдың 31 желтоқсаны</u>	<u>2021 жылдың 31 желтоқсаны</u>
мың теңге	187,279	5,596,214	13,470,433
АҚШ доллары	-	-	13,424,662
Теңге	<u>187,279</u>	<u>5,596,214</u>	<u>26,895,095</u>

25. Жалға алу бойынша міндеттемелер

2012 жылдан 2014 жылға дейін Топ белгіленген пайыздық мөлшерлеменен меншік құқығын бере отырып, он әуе кемесін сатып алды. Әр әуе кемесінің жалдау мерзімі он екі жылды құрайды. Топ әр әуе кемесін лизинг мерзімі аяқталғаннан кейін номиналды бағамен сатып ала алады. Әуе кемесін жалға алудың көп бөлігі лизинг мерзімі аяқталғаннан кейін сатып алу мүмкіндігі жоқ сегіз жылға жасалған.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ пайыздық мөлшерлемесі бекітілген меншік құқығының берілуі қарастырылған жалға алу келісімдері бойынша бес Airbus ұшағына және үш Boeing 767 ұшағына иелік етеді (2022: бес Airbus және үш Boeing 767; 2021: бес Airbus және үш Boeing 767).

2012 және 2013 жылдары жеткізілген бес жаңа Airbus ұшағына қатысты қаржылық институттардың лизинг берушіге берген несиелеріне Еуропалық экспорттық несиелі агенттіктері, 2013 және 2014 жылдары жеткізілген үш Boeing 767 US Export Import банкі кепілдігінде.

Топтың жалдау міндеттемелеріне белгілі бір шарттар кіреді. Бұл келісім-шарттар белгілі бір операцияларға тыйым салады, оның ішінде Топтың жалпы сомасына шектеу қойылады. Белгілі бір трансферлік лизингке Топтың меншік құқығындағы өзгерістер туралы шарттар кіреді. Бұл талаптар 2023, 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанында орындалды.

Жоғарыда сипатталғандардан бөлек, барлық басқа әуе кемелерін жалдау мерзімінің соңында сатып алу мүмкін емес.

«ЭЙР АСТАНА» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертулер

Топтың лизингтік міндеттемелері лизинг берушінің лизингтік активтерге құқығымен қамтамасыз етілген. Бұл активтердің теңгерімдік құны 333,934,322 мың теңгені құрайды (2022 жыл: 330,418,152 мың теңге; 2021 жыл: 279,848,285 мың теңге) (11-ескерту).

мың теңге	Ең аз жал ақысы			Ең аз жал ақысының ағымдағы мәні		
	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Бір жылдың ішінде	97,541,758	91,051,370	76,505,460	79,546,636	73,373,051	63,195,657
Бір жылдан кеш және бес жылдан ерте	232,954,727	248,520,313	235,447,154	196,097,183	214,342,506	209,121,172
Бес жылдан кеш	55,207,676	55,332,940	43,733,136	51,136,183	51,316,213	41,555,568
	385,704,161	394,904,623	355,685,750	326,780,002	339,031,770	313,872,397
Минус: Болашақ қаржылық шығындар	(58,924,159)	(55,872,853)	(41,813,353)	-	-	-
Минималды жал ақысының ағымдағы мәні	326,780,002	339,031,770	313,872,397	326,780,002	339,031,770	313,872,397
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке төмендегідей қосылған:						
- қаржылық лизинг бойынша ағымдағы мерзімі міндеттемелер	-	-	-	79,546,636	73,373,051	63,195,657
- қаржылық лизинг бойынша ұзақ мерзімі міндеттемелер	-	-	-	247,233,366	265,658,719	250,676,740
	-	-	-	326,780,002	339,031,770	313,872,397

Топтың меншік құқығын беретін жалдау бойынша міндеттемелері АҚШ долларымен көрсетілген.

Қаржылық қызметтен міндеттемелер мен ақша ағындарының өзгерістерін салыстырып тексеру

мың теңге	Несиелер (24-ескерту)	Жалдау бойынша міндеттемелер	Жиыны
2023 жылдың 1 қаңтарындағы теңгерім	5,596,214	339,031,770	344,627,984
Қарыз қаражаты бойынша төлем	(20,458,714)	-	(20,458,714)
Алынған қарыздар	15,603,700	-	15,603,700
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	-	(78,909,980)	(78,909,980)
Қосымша қаржыландыру бойынша төлемдер	(177,781)	-	(177,781)
Төленген пайыздар	(650,233)	(18,835,028)	(19,485,261)
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағындарының өзгеруі	(5,683,028)	(97,745,008)	(103,428,036)
Қайта есептеу әсері	(362,039)	(7,328,021)	(7,690,060)
Валюта бағамдарының өзгеруінің әсері	-	36,855	36,855
Өзге өзгерістер			
Қосымша түзету – жаңа жалдау шарттары мен өзгертулер	-	74,529,880	74,529,880
Кепілдік салымдарымен есепке жатқызу есебінен қолма-қол ақшасыз есеп айырысу	-	(2,092,181)	(2,092,181)
Пайыздық шығындар (9-ескерту)	636,132	20,346,707	20,982,839
Өзге өзгерістердің жиыны	636,132	92,784,406	93,420,538
2023 жылдың 31 желтоқсанындағы теңгерім	187,279	326,780,002	326,967,281
мың теңге	Несиелер (24-ескерту)(24-ескерту)	Жалдау бойынша міндеттемелер	Жиыны
2022 жылдың 1 қаңтарындағы теңгерім	26,895,095	313,872,397	340,767,492
Қарыз қаражаты бойынша төлем	(46,668,235)	-	(46,668,235)
Алынған қарыздар	25,603,151	-	25,603,151
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	-	(80,533,966)	(80,533,966)
Қосымша қаржыландыру бойынша төлемдер	(169,562)	-	(169,562)
Төленген пайыздар	(1,491,491)	(15,894,744)	(17,386,235)
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағындарының өзгеруі	(22,726,137)	(96,428,710)	(119,154,847)
Қайта есептеу әсері	(792,327)	21,663,224	20,870,897
Валюта бағамдарының өзгеруінің әсері	731,284	(136,956)	594,328
Өзге өзгерістер			
Қосымша түзету – жаңа жалдау келесім шарттары	-	83,831,992	83,831,992
Пайыздық шығындар (9-ескерту)	1,488,299	16,229,823	17,718,122
Өзге өзгерістердің жиыны	1,488,299	100,061,815	101,550,114
2022 жылдың 31 желтоқсанындағы теңгерім	5,596,214	339,031,770	344,627,984

мың теңге	Жалдау бойынша		Жиыны
	Несилер (24-ескерту)	міндеттемелер	
2021 жылдың 1 қаңтарындағы теңгерім	69,034,712	296,599,282	365,633,994
Қарыз қаражаты бойынша төлем	(45,651,981)	-	(45,651,981)
Алынған қарыздар	5,318,400	-	5,318,400
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	-	(39,916,368)	(39,916,368)
Қосымша қаржыландыру бойынша төлемдер	(148,755)	-	(148,755)
Төленген пайыздар	(6,816,246)	(14,028,878)	(20,845,124)
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағындарына байланысты өзгерістер	(47,298,582)	(53,945,246)	(101,243,828)
Қайта есептеу әсері	(1,082,069)	(35,759)	(1,117,828)
Валюта бағамдарының өзгеруінің әсері	1,437,172	7,721,440	9,158,612
Өзге өзгерістер			
Қосымша түзету – жаңа жалдау келесім шарттары	-	48,266,510	48,266,510
Пайыздық шығындар (9-ескерту)	4,803,862	15,097,862	19,901,724
COVID-19 байланысты кейінге қалдырылған жалдау төлемдерінің әсері (8-ескерту)	-	377,748	377,748
Қозғалтқышты мерзімінен бұрын қайтарудан түскен кіріс	-	(209,440)	(209,440)
Өзге өзгерістердің жиыны	4,803,862	63,532,680	68,336,542
2021 жылдың 31 желтоқсанындағы теңгерім	26,895,095	313,872,397	340,767,492

2015 жылдың 1 шілдесінде Топ АҚШ долларымен көрсетілген жалдау және меншік құқығы бойынша міндеттемелерінің бір бөлігін болашақта АҚШ долларымен деминацияланған кірістің жоғары ықтималдылығын хеджирлеу ретінде белгіледі. Топ ҚЕХС (IAS) 39 сәйкес ақша ағындарын хеджирлеуді есепке алу үлгісін қолданды.

АҚШ доллары функционалдық валютасына көшуіне байланысты бұл хеджирлеу 2017 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша бұдан былай экономикалық тиімді емес болды. 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша меншік құқығын берумен лизингтік міндеттемелерді қайта бағалаудан болған 1,303,565 мың теңге (2022 жыл: 2,128,242 мың теңге; 2021 жыл: 2,930,709 мың теңге) сомасындағы кейінге қалдырылған салықты төлеуге дейінгі 6,517,823 мың теңге (2022: 10,641,207 мың теңге; 2021: 14,654,647 мың теңге) сомасындағы хеджирлеудің тиімді бөлігін білдіретін залал капиталдағы хеджирлеу резервінде көрсетілді. Функционалдық валютаның өзгеруі нәтижесінде хеджирлеу қатынастары 2018 жылдың 1 қаңтарынан бастап айырбастау бағамдарының өзгеруінен түскен пайдалар мен залалдар шоғырландырылған пайда немесе залал туралы есептен хеджирлеу резервіне аударылмайтындай етіп тоқтатылады. 2017 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша капиталда танылған хеджирлеу резерві болжанған ақша ағындары алынғанша капиталда қалады.

2023 жылы хеджирлеуді есепке алудың басынан бастап есепті күнге өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте хеджирлеу резервінен бағамдық шығынға аударылған сома 5,661,894 мың теңгені құрады (1,132,561 мың теңге сомасындағы кейінге қалдырылған салыққа дейін). (2022 жылы: 1,112,520 мың теңге сомасындағы кейінге қалдырылған салықты төлеуге дейін 5,561,677 мың теңге; 2021 жылы: 1,002,023 мың теңге сомасындағы кейінге қалдырылған салыққа дейін 5,010,113 мың теңге).

2021 жылдың қарашасында Топ қозғалтқышты сату және оны меншік құқығын өзгертпестен келісімге сәйкес жалға алу арқылы сату туралы келісім жасады. Осы мәміледен Топ 7,874,732 мың теңге көлемінде ақшалай қаражат алды, 4,127,132 мың теңге сомасына активтерді есептен шығарды және 1,989,207 мың теңге мөлшерінде пайданы мойындады.

26. Қаржылық құралдары

Қарапайым қызмет барысында Топпен кездесетін негізгі тәуекелдер несиелік тәуекелге, пайыздық мөлшерлемелердің, валюта бағамдарының және тауар бағаларының өзгеру қаупіне жатады. Топ, төменде сипатталғандай, тауар бағасының өзгеру тәуекелі және шарттық жалдау міндеттемелерінен туындайтын пайыздық тәуекелден басқа, осындай тәуекелдерге ұшырауын хеджирлемейді.

Капиталды басқару

Топ қарызды меншікті капиталға қатынасын оңтайландыру арқылы акционерлердің кірістерін барынша арттыра отырып, жақын болашақта үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету үшін өз капиталын басқарады. Ағымдағы 10 жылдық Топты дамыту стратегиясы 2017 жылы бекітілді және 2017-2026 жылдарды қамтиды.

Топ капиталының құрылымы Топтың таза несиелік қаражаттарын (несиелер және қаржылық лизинг бойынша міндеттемелер, 24-ші және 25-шы Ескертуде ашып көрсетілген) және меншікті капиталын (шығарылған капиталды, қосымша төленген капитал және бөлінбеген пайданы қамтитын, 20-ші Ескертуде ашып көрсетілген) қамтиды.

Топ меншікті капиталға қатысты ешқандай сыртқы реттеуге бағынбайды. Топта мақсатты несие қаржысы коэффициенті жоқ.

Топтың қарыз қаражаты үлесінің нысаналы коэффициенті жоқ.

Несиелік тәуекел

Несиелік тәуекел - бұл контрагенттердің келісімшарттық міндеттемелерді орындамау және Топта осыған байланысты шығындар туындау қаупі. Топтың саясаты тек несиеге қабілетті контрагенттермен жұмыс істеуді және қажет болған жағдайда міндеттемелерді орындамаудан болатын шығындар тәуекелін азайту үшін жеткілікті қамтамасыз ете алуы көздейді. Несиелік тәуекел жыл сайын қайта қаралатын және тәуекелдерді басқару комитеті бекітетін несиелік лимиттерді белгілеу арқылы бақыланады.

Ақша қаражаттары, кепілдік салымдар және дебиторлық берешек сияқты қаржы құралдарының несиелік тәуекелінің максималды мөлшері олардың қалдық құны негізінде есептеледі.

Сауда-саттық дебиторлық берешегі көптеген сатып алушылармен ұсынылған және экономиканың әртүрлі салалары мен географиялық аймақтарға бөлінген. Топ дебиторлардың қаржылық жағдайын тұрақты бағалауды жүзеге асырады және қажет болған жағдайда дебиторлық берешекті өтеуді сақтандырады.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы, 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы және 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша сауда дебиторлық берешегі бөлігінде несиелік тәуекелдің айтарлықтай шоғырлануы болған жоқ (16-ескерту).

Топ тек беделді банктермен жұмыс істейді және банктік шоттар мен салымдарға несиелік тәуекелден жоғары емес орналастыру лимиттерін анықтайтын ақша-инвестициялық саясат әзірледі.

Кейбір банктер бойынша несиелік тәуекелдің артуы нәтижесінде басшылық 2017 жылы ақшалай қаражатты басқару саясатын қайта қарады және Қазақстандағы негізгі банктердің несие рейтингтерін қарады және негізгі сомаларды «BBB-» немесе одан жоғары рейтингі бар банктерге орналастырды.

Қаржылық активтердің теңгерімдік құны несиелік тәуекелдің максималды деңгейін білдіреді. Пайда немесе залал ретінде танылған қаржылық активтердің құнсыздануынан болған шығындар келесідей болды:

мың теңге	Ескерту	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Сауда және өзге де дебиторлық берешек және алғытөлемдер бойынша құнсызданудың қайта қалпына келуі	15, 16	94,362	761,059	265,989
(Кепілдік салымдары бойынша құнсызданудың есептелуі)/қайта қалпына келуі	13	(114,143)	49,377	(108,519)
Ақша қаражаттары мен олардың баламалары бойынша құнсызданудан болған залал	18	(382)	(710)	(426)
		(20,163)	809,726	157,044

Сауда және өзге де дебиторлық берешек

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Дефолттағы банктер	20,572,476	21,061,679	20,334,326
Сауда дебиторлық берешек	10,516,246	9,308,056	6,436,411
Қызметкерлерден алынатын дебиторлық берешек	1,225,948	1,220,008	1,777,288
Жалға берушілерден алынатын сомалар	-	392,327	73,406
Жалпы теңгерімдік құнының жиыны	32,314,670	31,982,070	28,621,431
Құнсыздануға арналған резерв	(21,010,672)	(21,522,941)	(20,959,140)
Таза теңгерімдік құнының жиыны	11,303,998	10,459,129	7,662,291

Дебиторлық берешек

Билеттерді сату - Топтың негізгі табыс көзі. Топта Топ атынан билеттерді және заңды тұлғаларға белгілі бір ақыға билеттерді сататын агенттер қолданылады, олар географиялық орналасу мен нарықтық жағдайлар. Нәтижесінде агенттер әуе компанияларының дебиторлық берешегі ретінде тіркелген, сатылған билеттерге айтарлықтай қаражат жинайды. Халықаралық әуе көлігі қауымдастығы IATA агенттердің кредиттік сапасын қамтамасыз етуге бағытталған IATA аккредитациялау рәсімдерін құратын агенттерді бақылайды. IATA-да әрбір нарық үшін жергілікті қаржы критерийлері белгіленеді, оған сәйкес агенттер банк кепілдігі немесе сақтандыру сияқты несие жетілдірулерін, белгілі бір кредиттік рейтингі бар қаржы мекемесінде IATA аккредитацияланған болуы мүмкін.

IATA авиакомпаниясы әр агентінің қарызының мөлшерінен асып түсетіні туралы үнемі хабарлап отырады оның кепілді немесе сақтандырылған сомасы. Бұдан басқа, IATA-да сатылымдардың өткір және ерекше өсуі туралы хабарланады, бұл тәуекелдің ұлғаюына себеп болуы мүмкін. Сонда компания теріс факторлар жойылғанға дейін осындай агенттермен жұмыс істеуді тоқтату туралы шешім қабылдайды.

Топ аккредиттелген IATA агенттерімен жұмыс істейді.

Кәсіпорынның дебиторлық берешек және кепілдік міндеттемесінен шығындарға арналған резервтері жоқ келісімшарттық активтері.

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша тоғыз дебитор, соның ішінде IATA Billing Settlement Plan (BSP) – бүкіл әлем бойынша туристік агенттіктерден кіріс жинайтын компаниялар – дефолтқа ұшыраған банктерді қоспағанда, сауда және өзге дебиторлық берешектердің 69%-ын құрады (2022 жылы: он бес дебитор 52%; 2021 жылы: сегіз дебитор 46% құрады).

Төмендегі кестеде 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы, 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы және 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша сауда дебиторлық берешектің несиелік тәуекелге ұшырауы туралы ақпарат берілген:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны			2022 жылдың 31 желтоқсаны			2022 жылдың 31 желтоқсаны		
	Жалпы ағымдағы құны	Құнсыз- дану резерві	Ағымдағы құны	Жалпы ағымдағы құны	Құнсыз- дану резерві	Ағымдағы құны	Жалпы ағымдағы құны	Құнсыз- дану резерві	Ағымдағы құны
Қысқа мерзімді (мерзімі өтпеген берешек)	10,156,689	(3,636)	10,153,053	8,763,054	(6,940)	8,756,114	5,578,856	(9,931)	5,568,925
Мерзімі 1-30 күннен астам	177,278	-	177,278	232,713	-	232,713	160,630	-	160,630
Мерзімі 31-90 күннен астам	28,183	-	28,183	105,947	-	105,947	72,974	-	72,974
Мерзімі 90 күннен астам	154,096	(154,096)	-	206,342	(206,342)	-	623,951	(623,951)	-
	10,516,246	(157,732)	10,358,514	9,308,056	(213,282)	9,094,774	6,436,411	(633,882)	5,802,529

Жалға берушілердің дебиторлық берешегі

Жалға берушілердің дебиторлық берешегі - бұл есепті күнге дейін орын алған техникалық қызмет көрсету нәтижесінде Топ мәлімдеген жалдау ақысының ауыспалы өтемақысының сомасы. Жалға берушілердің көпшілігін халықаралық рейтингтік агенттіктер бағалайды. Барлық жалға берушілердің несиелік тарихы өте жақсы болғандықтан және Топ олардың көпшілігімен ұзақ жылдар бойы мәмілелер жасады, басшылық олардың несиелік тәуекелі тіпті несиелік рейтингі жоқ жалға берушілер үшін де шамалы деп есептейді.

Төменде келтірілген кестеде тұрғындардың және өзге тараптардың дебиторлық берешегінің кредиттік сапасы туралы ақпарат берілген:

мың теңге	2022 ж.
Кредиттік рейтинг	
«BBB-»-тан «AAA»-ға дейін	392,327
Рейтингсіз	-
Барлығы	392,327
Құнсыздануға арналған резерв	-
31 желтоқсандағы теңгерім	392,327

Қызметкерлердің қарызы

Жалпы алғанда, Ab-initio ұшқыштарын оқытудың құнының белгілі бір бөлігін стажер-ұшқыштар жабады, бірақ Бағдарлама қатысушыларына пайызсыз несие беру арқылы Топты қаржыландырады. Топ ай сайын ұшқыштардың жалақысынан төленетін соманы шегереді. Топтан шығатын сол ұшқыштардың немесе кадеттіктердің қарыздары құнсыздану бойынша жәрдемақымен толық қамтылады.

Сауда және өзге дебиторлық берешектің құнсыздануы бойынша резервтің өзгеруі

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
1 қаңтардағы теңгерім	21,522,941	20,959,140	20,891,447
Жыл ішінде түзетпе жасау	(504,280)	(734,689)	(926,615)
Жыл бойына есептеу	381,286	101,783	665,459
Бағамдық айырмашылық	34,215	(300,723)	(205,346)
Құрылған резерв есебінен есептен шығару	(43,701)	-	-
Есептілік валютасын қайта есептеу резерві	(379,789)	1,497,430	534,195
31 желтоқсандағы қалдық	21,010,672	21,522,941	20,959,140

Кепілдік салымдары

Топтың негізгі контрагенттері, кем дегенде BBB- S&P Global Ratings рейтингілік агенттігінің кредиттік рейтингі бар.

Жарияланған кредиттік рейтингтің өзектілігін анықтау үшін, сондай-ақ жарияланған рейтингтерде көрсетілмеген есепті күнгі кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюын бағалау үшін Топ контрагенттердің қаржылық тұрақтылығының өзгеруін бақылайды.

12 айлық дефолт ықтималдығы және құралдың қалған қызмет ету мерзімі ішінде дефолт ықтималдығы әрбір кредиттік рейтинг үшін S&P Global Ratings ұсынған тарихи деректерге негізделген.

Дефолт кезіндегі залал (LGD) өлшемдері, әдетте, кепілдік қамтамасыз ету несие бойынша құнсызданған жағдайларды қоспағанда, 30% болжамды өтеу мөлшерлемесін көрсетеді, бұл жағдайда шығынды бағалау құралдың ағымдағы нарықтық бағасына және бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемеге негізделеді.

Төмендегі кестеде кепілді салым кредиттік рейтингтер ұсынылған, олардың әрқайсысы 1-кезеңге бөлінген:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Кредиттік рейтинг			
«BBB-»-тан «AAA»-ға дейін	13,137,239	12,949,574	6,601,789
«С»-дан «ССС+»-ға дейін	1,696,418	796,221	1,230,630
Рейтингсіз	1,445,046	1,665,539	782,422
Жалпы баланстық құн (Құнсыздануға амортизацияланған құн)	16,278,703	15,411,334	8,614,841
Құнсыздануға арналған резерв	(241,372)	(127,229)	(176,606)
Таза теңгерімдік құнының жиыны	16,037,331	15,284,105	8,438,235

Топта мерзімі өткен немесе құнсызданған кепілдік салымдары болған жоқ.

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
1 қаңтардағы баланс	(127,229)	(176,606)	(66,083)
Құнсызданудан болған таза шығынды түзету	(116,367)	56,534	(108,519)
Есептілік валютасын қайта есептеу резерві	2,224	(7,157)	(2,004)
31 желтоқсандағы баланс	(241,372)	(127,229)	(176,606)

Ақшалай қаражаттар мен олардың баламалары

2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың 124,552,167 мың теңге сомасына ақша қаражаттары мен олардың баламалары болды (2022 жыл: 116,998,633 мың теңге; 2021 жыл: 97,740,953 мың теңге). S&P Global Ratings-ге сәйкес, ақша қаражаттары мен олардың баламалары банктер мен қаржы институттарында «BBB-»-тан бастап «А+»-ға дейін бағаланады.

Ақша қаражаттарының және олардың баламаларының құнсыздануы 12 айлық күтілетін несиелік шығындар негізінде бағаланды және тәуекелге ұшыраған позициялардың қысқа мерзімдерін көрсетеді. Топ контрагенттердің сыртқы несиелік ұпайларына сүйене отырып, қолда бар ақша қаражаттары мен олардың баламаларының несиелік тәуекелі төмен деп санайды.

Ақша қаражаттары мен олардың баламаларының КНЗ бағалау үшін Топ банктік және кепілдік салымдар үшін қолданылатын әдіске ұқсас әдісті пайдаланады.

Келесі кестеде қалдық құны бойынша өлшенген ақша қаражаттары мен олардың баламаларының несиелік сапасының талдауы келтірілген.

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны			2022 жылдың 31 желтоқсаны			2021 жылдың 31 желтоқсаны		
	Жалпы ағымдағы күн	12 айлық ККШ	Ағымдағы құны	Жалпы ағымдағы күн	12 айлық ККШ	Ағымдағы құны	Жалпы ағымдағы күн	12 айлық ККШ	Ағымдағы құны
«BBB»-ден «A+»-ке дейін	117,077,383	(4,091)	117,073,292	107,702,607	(3,701)	107,698,906	81,914,187	(2,159)	81,912,028
«B+»-тен «BB+»-ке дейін	7,428,874	(455)	7,428,419	9,215,525	(463)	9,215,062	15,784,017	(1,295)	15,782,722
Рейтинг- сіз	50,456	-	50,456	84,665	-	84,665	46,203	-	46,203
	124,556,713	(4,546)	124,552,167	117,002,797	(4,164)	116,998,633	97,744,407	(3,454)	97,740,953

Сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеру тәуекелі

Топ пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру қаупіне ұшырамайды, себебі Топ белгіленген сыйақы ставкалары бар қаражаттарды тартты.

Шетел валюталары бағамдарының өзгеру тәуекелі

Топ АҚШ долларынан өзге валюталарда көрсетілген сатуға және сатып алуға қатысты операциялар бойынша валюталық тәуекелге ұшырайды. Валюта тәуекелі негізінен теңге мен еуроға байланысты болады. Шетел валютасында көрсетілген активтер мен міндеттемелердің баланстық құны 16, 18, 23 және 24 ескертулерінде ашып көрсетілген. Басшылық қазіргі жағдайларда Топтың экономикалық тұрақтылығын сақтауға қатысты барлық қажетті шараларды қолданып жатыр.

Шетел валюталарының айырбас бағамдарының өзгеру тәуекелдеріне сезімталдығын талдау

Топ АҚШ долларының айырбастау бағамының теңге мен еуроға қатысты өзгеруіне байланысты тәуекелдердің әсеріне көп ұшырайды.

Топтың есепті күнге шетелдік валютамен көрсетілген қаржылық активтері мен қаржы міндеттемелерінің баланстық құны мынадай. Бұл ашып көрсету өзге шетелдік валюталарда көрсетілген активтер мен міндеттемелердің баптарын қамтымайды, осыған байланысты олардың сомалары жиынтығында Топтың қаржы есептілігіне елеулі ықпал етпейді.

«ЭЙР АСТАНА» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертулер

мың теңге	Ескерту	2023 жылдың 31 желтоқсаны		2022 жылдың 31 желтоқсаны		2021 жылдың 31 желтоқсаны	
		Теңге	Еуро	Теңге	Еуро	Теңге	Еуро
Активтер							
Өзге салықтар үшін алдын-ала төлем	17	4,657,876	-	3,876,082	-	3,328,746	-
Сауда және өзге де дебиторлық берешек	16	7,276,596	798,662	3,775,687	569,985	5,325,821	326,441
Табыс салығын алдын-ала төлеу		6,027,011	-	4,153,672	-	1,135,634	-
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	18	1,758,693	766,388	5,906,190	2,143,920	986,663	713,334
Кепілдік салымдар		155,005	142,277	81,889	141,571	62,611	191,287
Жиыны		19,875,181	1,707,327	17,793,520	2,855,476	10,839,475	1,231,062
Міндеттемелер							
Сауда және өзге кредиторлық берешек	23	19,975,639	1,997,791	15,308,163	1,804,335	17,023,283	1,228,903
Несиелер	24	-	-	-	-	13,424,662	-
Жалға алу		2,196,434	-	1,508,239	-	1,911,579	-
Жиыны		22,172,073	1,997,791	16,816,402	1,804,335	32,359,524	1,228,903
Таза валюталық позиция		(2,296,892)	(290,464)	977,118	1,051,141	(21,520,049)	2,159

2023 жылы келесі кестеде Топтың 10% теңгеге (2022 және 2021 жылдар: 21% және 10%) және 10% еуроға (2022 және 2021: 10.6% және 9%) қатысты АҚШ долларының әлсіреуіне және 10% теңгеге (2022 және 2021 жылдар: 21% және 13%) және 10% еуроға (2022 және 2021 жылдар: 10.6% және 9%) қатысты АҚШ долларының нығаюына сезімталдығы туралы деректер келтірілген.

Сезімталдыққа жоғарыда аталған сезімталдық коэффициенттерін қолдана отырып, оларды түзету арқылы кезең соңында қол жетімді шетел валютасындағы ақша сомалары ғана кіреді.

Сезімталдыққа сауда және өзге да дебиторлық берешек, ақша қаражаттары және олардың баламалары, банктердегі салымдар, сауда кредиторлық берешек, қаржылық активтер мен міндеттемелер кіреді.

Теріс сан пайда немесе шығын мен капиталдың азаюын көрсетеді, оң сан пайдаға немесе шығынға керісінше әсер етеді.

мың теңге	АҚШ долл. әлсіреуі .		АҚШ долл. нығаюы .	
	Теңге	Еуро	Теңге	Еуро
2023 жылдың 31 желтоқсаны	10%	10%	10%	10%
(Шығын) / пайда	(183,751)	(23,237)	183,751	23,237
2022 жылдың 31 желтоқсаны	21%	10.6%	21%	10.6%
Пайда (шығын)	164,156	89,137	(164,156)	(89,137)
2021 жылдың 31 желтоқсаны	10%	9%	13%	9%
(Шығын) / пайда	(1,721,604)	155	2,238,085	(155)

Топ саудалық және өзге дебиторлық берешек, ақша қаражаттары және олардың баламалары, банктердегі салымдар, кепілдікті салымдар, және саудалық және өзге кредиторлық берешек, несиелер және қаржылық лизинг бойынша міндеттемелері көрсетілген шетелдік валюталардың өзгеруін қадағалай отырып, шетелдік валюталардың бағамдарының өзгеру тәуекелін шектейді.

Өтімділік тәуекелін басқару

Өтімділік тәуекелі – Топта ақшалай қаражатты немесе өзге қаржылық активті беру арқылы есептелетін қаржы міндеттемелерімен байланысты міндеттерді орындаған кезде қиындықтардың туындау тәуекелі. Топтың өтімділікті басқару тәсілі – әдеттегі және күйзелісті жағдайларда тиімсіз шығындарға жол бермей және Топ беделіне қауіп төндірмей Топта өз міндеттемелерін уақытылы өтеуіне жеткілікті өтімді қаражаттың мүмкіндігінше тұрақты болуын қамтамасыз ету.

Өтімділік тәуекелдерді басқару бойынша айрықша жауапкершілік Топ басшылығы үшін қысқа мерзімді, орта мерзімді және ұзақ мерзімді қорландыру бөлігінде өтімділік тәуекелдерін басқару жөніндегі тиісті негізді және өтімділікті басқаруға қойылатын талаптарды жасаған Директорлар Кеңесіне жүктеледі. Топ өтімділік тәуекелін жөнді резервтерді пайдалану арқылы, сондай-ақ ақша ағындарына тұрақты мониторинг пен болжам жасау және қаржы активтері мен міндеттемелер бойынша мерзімдерді салыстыру жолымен басқарады

Сыйақы және өтімділік мөлшерлемелерінің кестелері

Келесі кестелерде Топтың туынды емес қаржылық міндеттемелері мен активтері бойынша келісімшарттық мерзімдері көрсетіледі. Кестелер Топтан төлем талап етілуі мүмкін ең ерте күн негізінде қаржылық міндеттемелер бойынша ақша ағындарының дисконтталмаған қозғалысы негізінде жасалды.

мың теңге	3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1-5 жыл	5 жылдан астам	Жиыны
2023 жылдың 31 желтоқсаны					
Қаржы активтері					
Сауда және өзге дебиторлық берешек	10,353,968	339,556	610,474	-	11,303,998
Кепілдік салымдар	174,551	725,023	5,559,269	9,590,760	16,049,603
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	124,552,167	-	-	-	124,552,167
Қаржылық міндеттемелер					
<i>Пайызсыз</i>					
Сауда және өзге кредиторлық берешек	33,430,161	3,295,560	-	-	36,725,721
Бекітілген мөлшерлеме					
Жалға алу бойынша міндеттемелер	24,219,866	73,321,892	232,954,727	55,207,676	385,704,161
Несиелер	48,183	144,096	-	-	192,279

мың теңге	3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1-5 жыл	5 жылдан астам	Жиыны
2022 жылдың 31 желтоқсаны					
Қаржы активтері					
Сауда және өзге дебиторлық берешек	9,307,130	550,554	601,445	-	10,459,129
Кепілдік салымдар	507,064	1,119,613	5,301,506	8,378,129	15,306,312
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	116,998,633	-	-	-	116,998,633
Қаржылық міндеттемелер					
<i>Пайызсыз</i>					
Сауда және өзге кредиторлық берешек	28,343,789	3,166,377	-	-	31,510,166
Өзгермелі мөлшерлеме					
Несиелер	963,237	2,802,271	1,799,709	-	5,565,217
Бекітілген мөлшерлеме					
Жалға алу бойынша міндеттемелер	22,715,652	68,335,718	248,520,313	55,332,940	394,904,623
Несиелер	44,414	136,019	190,612	-	371,045

2021 жылдың 31 желтоқсаны	3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1-5 жыл	5 жылдан астам	Жиыны
Қаржы активтері					
Сауда және өзге дебиторлық берешек	5,876,366	226,695	1,330,376	228,854	7,662,291
Кепілдік салымдар	251,308	425,754	2,937,104	4,843,068	8,457,234
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	97,740,953	-	-	-	97,740,953
Қаржылық міндеттемелер					
<i>Пайызсыз</i>					
Сауда және өзге кредиторлық берешек	23,051,211	1,485,824	-	-	24,537,035
Бекітілген мөлшерлеме					
Жалға алу бойынша міндеттемелер	17,971,516	58,533,944	235,447,154	43,733,136	355,685,750
Несиелер	513,842	26,316,483	2,400,808	-	29,231,133

Әділ құн

Ақша қаражаттары және олардың баламалары

Ақша қаражаттарының және олардың баламаларының баланстық құны шамамен олардың әділ құнына тең, өйткені олар не қысқа мерзімді, не өзіне сыйақыларды қамтиды және дисконтталмайды.

Жанармайға колл-опциондар

Топ авиакеросин бағасының тәуекелін хеджирлеу үшін опциондарды пайдаланады. Топ жанармайды хеджирлеу мақсатында стандартты нарық құралдарын пайдаланады, мысалы, «колл опциондары» (мұнда тауар бағасының алдын ала белгіленген деңгейден жоғары көтерілу тәуекелін жабу үшін Топ алдын ала сыйлықақы төлейді). Колл опционның жеткізушілерден сатып алынатын авиакеросиннің баға тәуекелін хеджирлеу мүмкін болмағандықтан, Топ бірнеше халықаралық банктермен туынды құралдар туралы негізгі келісімге қол қою арқылы Қазақстан Республикасынан тыс сатып алынған жанармайдың мөлшерін ғана хеджирлейді. Мәміле жасамас бұрын Топ басшылығы хеджирлеуге жататын авиакеросиннің мөлшерін анықтайды.

Хеджирлеу Топтың директорлары мен акционерлері бекіткен Отынды хеджирлеу саясатына сәйкес жүзеге асырылады. Топ регрессиялық талдау арқылы авиакеросин мен Brent маркалы мұнай бағасының тарихи қозғалысын талдау арқылы хеджирлеу құралы мен хеджирленетін бап арасындағы экономикалық байланысты анықтайды. Алынған Бета статистикалық маңыздылығы үшін бағаланады және хеджирлеу факторы ретінде пайдаланылады.

Хеджирлеудің тиімсіздігі тұрақты өзгеретін экономикалық жағдайларға байланысты жоғары ықтимал авиакеросинге қатысты мәміленің орындалмауы мүмкіндігіне қатысты.

Топтың қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерінің әділ құны бақыланатын ағымдағы нарықтық бағаларды және ұқсас құралдар бойынша дилерлік баға ұсыныстарын пайдалана отырып, дисконтталған ақша ағындарын талдау негізінде жалпы қабылданған баға үлгілеріне сәйкес анықталады.

Топ құралдардың әділ құнын анықтау үшін кіріс әдісін пайдалана отырып, дисконтталған күтілетін болашақ ақша ағындарын қолданды. Ақша қаражатының қозғалысы өзгермелі баға келісім-шартта көрсетілген бағадан асып кеткен кезде контрагенттер Топқа төлейтін төлемдерді білдіреді.

Топ төлемдерді бағалау үшін геометриялық броундық қозғалыс моделіне негізделген Монте-Карло әдісін қолданды.

Топ өз үлгісінде келесі негізгі мәліметтерді пайдаланды:

- Спот: Brent маркалы мұнай фьючерстерінің 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы және 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы соңғы бағасы;
- Өсу қарқыны: шикі мұнай фьючерстерінің қисығы, Bloomberg мәліметтері бойынша Brent маркалы мұнай (ICE);
- Құбылмалылық: Bloomberg мәліметтері бойынша Brent мұнайының болжамды құбылмалылығы; және
- Дисконттау мөлшерлемесі: Топ бағалауы бойынша 5.3% (2022 ж. 31 желтоқсан: 3%).

Бұл хеджирлеу нысандары 2024 жылдың бірінші жартыжылдығына жоспарланған ықтималдығы жоғары болашақ мәмілелерді білдіреді. Хеджирлеу құралы - орындау бағасы 85 АҚШ доллары және барреліне 80 АҚШ доллары болатын шикі мұнайға колл-опционы. 1.157 хеджирлеу коэффициенті негізінде Топ 2023 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша 353,884 баррель жанармайды хеджирледі. Қысқа мерзімді өтеу мерзіміне байланысты Топ құралдардың әділ құнында елеулі өзгерістер күтпейді.

Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын 2-деңгейдегі қаржы активтері мен міндеттемелерінің әділ құны әдетте хеджирлеу операцияларына қатысатын банктер ұсынатын әділ құн туралы есептерді пайдалана отырып есептеледі. Бұл бағалау тәсілінің ең маңызды кірісі шикі мұнай бағасын жабуға, алға жылжытуға және спотқа шығаруға қалған уақыт болып табылады.

Пайыздық опцион

2022 жылдың қарашасында Топ болашақ әуе кемелерін жеткізу бойынша операциялық жалдауға байланысты пайыздық мөлшерлеменің ауытқуларынан хеджирлеу үшін нөлдік құны бар опцион келісімін (бұдан әрі – Коллар) жасады. Пайыздық тәуекел шартқа қол қою мен әуе кемесінің нақты жеткізілуі арасындағы уақыт айырмашылығынан туындайды. Жеткізу күні және келісім-шарттың мерзімі 2023 жылдың ақпаны.

Коллар пайдасы мен әділ құнын бағалау үшін биномдық ағаш әдісі қолданылды. Бағалау үлгісіне келесі негізгі мәліметтер енгізілді:

- Спот мөлшерлемесі SOFR 3.60%;
- Ең жоғары ереуіл деңгейі 3.59%;
- АҚШ қазынашылықтарына негізделген тәуекелсіз мөлшерлеме;

- Қазақстандық еурооблигацияларға негізделген тәуекелсіз мөлшерлеме.

Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын 2-деңгейдегі қаржы активтері мен міндеттемелерінің әділ құны әдетте бақыланатын мәліметтерді пайдалана отырып есептеледі. Бұл бағалау тәсілінің ең маңызды кіріс - мәмілені жабуға қалған уақыт.

Компанияда 1-3 әділ құн иерархиясы деңгейлері бойынша топтастырылған әділ құны бойынша бастапқы танудан кейін бағаланған өзге қаржылық және қаржылық емес құралдар жоқ.

Кепілдік салымдар

Кепілдік салымдар, амортизацияланған құны бойынша танылады. Басшылық таза баланстық құнды олардың әділ құнына шамамен тең деп есептейді.

Саудалық және өзге дебиторлық және кредиторлық берешектер

Өтеу мерзімі алты айдан аз дебиторлық және кредиторлық берешек үшін әділ құн баланстық құннан айтарлықтай ерекшеленбейді, өйткені ақшаның уақытша құнының әсері маңызды емес. Ab-initio бағдарламасы бойынша дебиторлық берешек әділ құн бойынша танылады және кейіннен амортизацияланған құн бойынша есепке алынады.

Несиелер

Несиелер әділ құнына жақын амортизацияланған құнымен көрсетіледі. Менеджменттің тұжырымы бойынша баланстық құн шамамен әділ құнын құрайды деп есептейді.

Жалдау бойынша міндеттемелер

Жалдау бойынша міндеттеме бастапқыда жалдау басталған күні жалдау шартына салынған пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып дисконтталған, немесе, егер мұндай мөлшерлемені Топ қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдалана отырып, оңай анықтау мүмкін болмаса төленбеген жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша бағаланады. Әдетте Топ қосымша қарыз қаражатын тартудың өз мөлшерлемесін дисконттау мөлшерлемесі ретінде пайдаланады.

27. Әділ құнды бағалау

Топтың есеп саясатының жекелеген ережелері және бірқатар ашып көрсетулер қаржылық активтер мен міндеттемелердің әділ құнын бағалауды талап етеді.

Топ әділ құнды бағалау үшін бақылау жүйесін құрды. Осы жүйеге сәйкес, 3-ші деңгей бағалауларын қоса алғанда, барлық маңызды әділ құн өлшеуді қадағалау үшін жауапты бағалаушылар тобы бар.

Қаржы бөлімі Елеулі бақыланбайтын бастапқы деректерді және бағалау түзетулерін тұрақты түрде тексереді. Егер брокерлердің баға белгілеулері немесе баға белгілеу қызметтері сияқты үшінші тараптардың ақпараты әділ құнды бағалау үшін пайдаланылса, онда Бағалау жөніндегі команда осындай бағалар осы сомалар жататын әділ құн құндылықтарының иерархиясындағы деңгейді қоса алғанда, ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес келетіні туралы тұжырымды растау үшін үшінші тараптардан алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Егер активтің немесе міндеттеменің әділ құнын бағалау үшін пайдаланылатын бастапқы деректер әділ құнның иерархиясының әртүрлі деңгейлеріне жатқызылуы мүмкін болса, онда әділ құнды бағалау тұтастай алғанда барлық бағалау үшін елеулі болып табылатын неғұрлым төмен деңгейдің бастапқы деректері сәйкес келетін иерархияның деңгейіне жатады.

Топ осы өзгеріс орын алған есепті кезеңнің аяқталу күніне әділ құн иерархиясының деңгейлері арасындағы аударымдарды таниды.

2023, 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың барлық активтері, жанармай опциондарынан бөлек, амортизацияланған құн бойынша бағаланды.

Активтің немесе міндеттеменің әділ құнын бағалау кезінде, Топ мүмкіндігінше нарықтың бақылаулы деректерін қолданады. Әділ құнды бағалау әділ құнды иерархияның әртүрлі деңгейлеріне жатады, ол тиісті бағалау әдістерінде пайдаланылатын кірістерге байланысты:

- 1-деңгей: белсенді нарықтарда бірдей активтер мен міндеттемелер бойынша белгіленген (түзетілмеген) бағалар.
- 2-деңгей: тікелей (яғни, баға сияқты) немесе жанама (яғни, бағалар негізінде анықталған) түрде бақыланатын, 1-деңгей бағалаулары үшін қолданылатын, белгіленген бағалардан бөлек бастапқы деректер.
- 3-деңгей: бақыланатын нарықтық деректерге негізделмеген активтер мен міндеттемелер үшін бастапқы деректер (бақыланбайтын бастапқы деректер).

Егер активтің немесе міндеттеменің әділ құнын өлшеу үшін пайдаланылған деректер әділ құн иерархиясының әртүрлі деңгейлеріне тағайындалуы мүмкін болса, онда әділ құнды бағалау әдетте маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректерге сәйкес келетін иерархия деңгейіне тағайындалады. жалпы өлшемге.

Әділ құнды бағалау кезінде жасалған жол берулер туралы қосымша ақпарат 26-ескертуге енгізілген.

28. Шартты міндеттемелер

Капитал міндеттемелері

2011 жылы Top Boeing компаниясымен кестеге сәйкес алдын ала төлемдер төлей отырып, үш Boeing-787 сатып алу туралы келісімге қол қойды.

Жасасқан келісім шарттарға сәйкес әуе кемелердің сатып алу құны көрсету мүмкін емес.

Операциялық жалдау бойынша міндеттемелер

Әуе кемелері

Әуе кемелеріне арналған операциялық жалға алу келісімшарттары 5 жылдан 12 жылға дейін созылады. Топтың операциялық жалдау туралы барлық келісімшарттары, егер Топ кеңейту опционын пайдаланса, нарықтық бағаларды жаңарту бөлімдерінен тұрады. Топ жалдау мерзімінің соңында жалға алынған активтерді сатып алуға мүмкіндігі жоқ.

Тіркелген және өзгертін айналмалы жалдау төлемдердің тіркелген бөлігі АҚШ долларымен деноминацияланып, төленуге тиіс. Бұл валюта әуе кемелерін жалдау кезінде халықаралық есеп айырысуларда күн сайын пайдаланылады.

2023 жылдан 2026 жылға дейін қолданыстағы әуе кемелердің операциялық жалдау жөніндегі күші жоғалмайтын міндеттемелер:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Бір жыл ішінде	10,075,777	6,617,684	4,046,830
Бір жылдан кейін, бірақ бес жылдан аспайды	232,505,622	191,366,765	27,848,509
Бес жылдан астам	387,498,763	351,510,951	23,960,150
	630,080,162	549,495,400	55,855,489

2021 жылы Top 2022-2023 жылдары күтілетін жеткізу мерзімі бар төрт A320neo ұшағы мен бір A320ceo ұшағы үшін операциялық жалдау шарттарына қол қойды.

2022 жылы Top кеңейту мен ескірген ұшақтарды ауыстыру мақсатында күтілетін жеткізу мерзімі 2023-2025 жылдары болып табылатын он екі A320neo ұшағы мен үш A321neo ұшағын операциялық жалдау келісіміне қол қойды. Сондай-ақ әуе компаниясы 2025-2026 жылдары жеткізілетін үш B787-9 ұшағын операциялық жалдау шартын жасады.

2022 жылы үш A320neo, үш A321neo және бір A320ceo жеткізілді.

2023 жылы төрт A320neo, екі A320ceo және бір A321neo жеткізілді.

2023 жылы Топ екі А320neo, екі А321neo және төрт А321neo LR ұшағына операциялық жалдау шарттарына қол қойды, күтілетін жеткізу мерзімі 2024–2026 жж.

2021 жылы Топ Астана қаласында толық ұшқыштық жаттықтырғыштарды жеткізуге және жаттығу орталығын салуға шарттарға қол қойды. Әуекомпания жаттықтырғыш алды. Тренажерді толық орнату және пайдалануға беру 2023 жылы аяқталды.

2023 жылы Топ өзінің операциялық қызметін жаңғырту және жетілдіру жөніндегі жобаларды іске асыруға бағытталған түрлі келісімшарттарға қол қойды.

«Симулятор» жобасымен және басқа жобалармен байланысты жойылмайтын міндеттемелер:

мың теңге	2023 жылдың 31 желтоқсаны	2022 жылдың 31 желтоқсаны	2021 жылдың 31 желтоқсаны
Бір жыл ішінде	479,106	467,048	2,757,043
	479,106	467,048	2,757,043

Сақтандыру

Авиациялық сақтандыру

Топ авиациялық сақтандыруды ұйымдастыруға ерекше назар аударады, сондықтан Топ қаржылық тұрақтылық рейтингінің жоғары деңгейіне ие (мысалы, Lloyds) жетекші халықаралық сақтандыру нарықтарында авиациялық тәуекелдерді хеджирлейді. Сақтандыру төлемдерінің түрлері төменде келтірілген:

- әуе кемесінің, қосалқы бөлшектер мен жабдықтардың мүліктік залалының «Барлық тәуекелдерін» авиациялық сақтандыру;
- тасымалдаушының жолаушылар алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру;
- қосалқы бөлшектерді қоса алғанда, соғыс тәуекелдерін және олармен байланысты әуе кемесіне мүліктік залал тәуекелдерін авиациялық сақтандыру;
- соғыс әрекеті, әуе кемесін заңсыз басып алу (айдап әкету) және олармен байланысты тәуекелдер салдарынан үшінші тұлғалар алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілікті авиациялық сақтандыру.

Сақтандырудың өзге түрлері

Авиациялық сақтандыру төлемдерінен басқа Топ мүліктің зақымдануы, жалпы жауапкершілік салдарынан қаржылық тәуекелді азайту үшін сақтандыру полистерінің өзге түрлерін, сондай-ақ қызметкерлерді жазатайым оқиғалар мен медициналық шығындардан жабатын полистерді тұрақты түрде сатып алады, атап айтқанда:

- Қызметкерлерді медициналық сақтандыру;
- Компания директорлары мен лауазымды тұлғаларының жауапкершілігін сақтандыру;
- Мүлікті сақтандыру;
- Компанияның көлік құралдарын толық сақтандыру;
- Еңбек міндеттерін орындау кезінде қызметкерлерді жазатайым оқиғалардан сақтандыру;
- Ұшқыштардың лицензиядан айыруына әкеп соққан жазатайым оқиғадан ерікті сақтандыру;
- Қоймадағы тауарларды сақтандыру;
- Кибернетикалық тәуекелдерді сақтандыру.

Салықтық шартты міндеттемелер

Қазақстан Республикасының салық жүйесі салыстырмалы түрде жаңа болып табылады және салықтардың көптеген әралуан түрлерімен және заңнамадағы, ресми жарияланымдардағы және сот шешімдеріндегі, соның ішінде кірістерді, шығындарды және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің басқа баптарын ҚЕХС қаржылық есептілік стандарттары бойынша реттеуге қатысты пікірлердің жиі өзгерістермен сипатталады. Салықтарды елеулі айыппұлдар салуға, өсімпұлдар есептеуге және өндіріп алуға құқығы бар бірқатар реттеуші органдар тексеруі тиіс. Салық жылы салық органдарының тексеруі үшін келесі күнтізбелік бес жылдың ішінде ашық болып қалады, алайда, кейбір жағдайларда салық жылы бұдан да ұзақ мерзім ашық болып қалуы мүмкін.

Басшылық қолданылатын салық заңнамасының, ресми түсініктемелердің және сот шешімдерінің түсіндірмелеріне негізделі отырып, салық міндеттемелерін бара-бар көрсеткеніне сенімді. Алайда тиісті салық органдарының түсіндірмелері ерекшеленуі және бұл қаржы есептілігіне елеулі әсер етуі мүмкін.

Топтың функционалдық валютасы АҚШ доллары болып табылады, себебі бұл валюта тиісті операциялардың, оқиғалар мен жағдайлардың экономикалық салдарларын барынша нақты көрсетеді. Қазақстан Республикасының Салық кодексінде теңгеден өзге функционалдық валютаның қолданылуын түсіндіретін ережелер жоқ. Соған қарамастан, Салық кодексі Қазақстан Республикасының барлық салық төлеушілерін теңгемен салық міндеттемелерін есептеуге және төлеуге міндеттейді. Сондықтан белгілі пайымдауды қолдану арқылы Топ салық және салық салу мақсаттары үшін теңгемен есеп жүргізіп, есептейді. Бұл көзқарас қолданыстағы заңнамада ең қолайлы болып саналатынына Басшылық сенімді.

Операциялық орта

Дамушы елдердің, соның ішінде Қазақстанның нарықтары неғұрлым дамыған нарықтардың тәуекелдерінен өзгеше экономикалық, саяси, әлеуметтік, сот және заңнамалық тәуекелдерге ұшырайды. Қазақстанда бизнес жүргізуді реттейтін заңдар мен нормативтік актілер әлі де жылдам өзгерістерге ұшырауда. Топ бастапқыда Қазақстан Республикасы Монополияға қарсы агенттігінің 2021 жылдың қаңтары мен 2022 жылдың мамыры аралығында көрсетілген қызметтер үшін жолаушылардан отын алымын алу жөніндегі талаптарды сақтамау туралы тергеу қорытындысы бойынша сот салған айыппұлға ұшырады. Бастапқыда сот 6,806,138 мың теңге (15,041 мың АҚШ доллары) көлемінде айыппұл тағайындады; дегенмен Топ сот шешіміне шағымданғаннан кейін айыппұл 876,863 мың теңгеге дейін (1,848 мың АҚШ доллары) едәуір азайтылды. Топ айыппұлды 2024 жылдың қаңтарында толығымен төледі. Соттың бастапқы шешімі негізінде Топ 2022 жылдың маусымынан бастап көрсетілген қызметтер үшін жолаушылардан отын алымын алу жөніндегі талаптарды сақтамау туралы Қазақстан Республикасының Монополияға қарсы агенттігімен сот талқылауы мүмкіндігіне тап болады. Егер мұндай сот талқылауы орын алса, Топқа айыппұл салынуы мүмкін, оның сомасын сенімді бағалау мүмкін емес, өйткені соңғы соттың айыппұлды есептеу қағидаты түсініксіз болды. Қазақстан дамуының болашақ бағыты көбінесе мемлекеттің экономикалық, салық және несие-ақша саясатына, қабылданатын заңдар мен нормативтік актілерге, сондай-ақ елдегі саяси ахуалдың өзгеруіне байланысты болады.

Әлемдік нарықтардағы мұнай бағасының тұрақсыздығы және геосаяси қақтығыстар экономикалық қызметті жүзеге асыру шарттарының белгісіздік деңгейін арттырады.

Ұсынылған шоғырландырылған қаржылық есептілік Қазақстандағы бизнесті жүргізу жағдайларының Топтың қызметі мен қаржылық жағдайына қандай әсер ететініне басшылықтың көзқарасын көрсетеді. Болашақ экономикалық жағдайлардың нақты әсері олардың басшылығының бағалауынан өзгеше болуы мүмкін.

29. Байланысты тараптармен операциялар

Бақылау қатынастары

2023, 2022 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың акционерлері Қазақстан Республикасының Үкіметі атынан «Самұрық-Қазына» Ұлттық Әлауқат Қоры» АҚ және «BAE Systems Kazakhstan Ltd.» компаниясы болды, олар Топ акцияларының тиісінше 51%-на және 49%-на иелік етті.

Басшылыққа сыйақы

Топ қызметін басқару, бақылау және жоспарлау мәселелерінде өкілеттіктері мен жауапкершілігі бар негізгі басшылық жыл ішінде персонал бойынша шығындар құрамында көрсетілген жалақы мен сыйлықақыларды қоса алғанда, мынадай сыйақы алды (8-ескерту):

мың теңге	2023 ж.	2022 ж.	2021 ж.
Жалақы және бонустар	3,328,743	3,030,761	2,560,432
Әлеуметтік салық	305,010	288,025	236,793
	3,633,753	3,318,786	2,797,225

Байланысты тараптардың операциялары

Байланысты тараптарға Топтың акционерлері және осы акционерлер жеке немесе ұжымдық түрде бақылау пакеті немесе елеулі ықпалы бар барлық басқа компаниялар кіреді.

Топ мемлекеттік органдарға, агенттіктерге және мемлекет бақылайтын кәсіпорындарға авиакөлік қызметтерін ұсынады. Топ тауарлар мен қызметтерді сатып алу және сату үшін сатып алу және бекіту процесін әзірледі. Бұл сатып алу-сату операциялары мемлекеттің тікелей бақылауына түспейтін басқа кәсіпорындарға қызмет көрсетумен салыстыруға болатын шарттарда Топтың әдеттегі операциялық қызметі барысында жүзеге асырылады.

Төмендегі кестеде байланысты тараптармен операциялар келтірілген:

мың теңге	2023 ж.		2022 ж.		2021 ж.	
	Операция сомасы*	Есептеулер бойынша қалдық	Операция сомасы*	Есептеулер бойынша қалдық	Операция сомасы*	Есептеулер бойынша қалдық
Алынған қызметтер						
Мемлекеттік компаниялар	68,173,748	605,557	48,475,238	965,579	18,381,567	(788,035)
Акционерлер және акционерлердің еншілес компаниялары	30,921,886	(726,185)	13,018,549	(15,025)	4,367,445	(951,205)
	99,095,634	(120,628)	61,493,787	950,554	22,749,012	(1,739,240)

Байланысты тараптардан алынған қызметтер әуежайлардың, навигацияның қызметтерімен және метеорологиялық қамсыздандырумен көрсетілген.

мың теңге	2023 ж.		2022 ж.		2021 ж.	
	Операция сомасы*	Есептеулер бойынша қалдық	Операция сомасы*	Есептеулер бойынша қалдық	Операция сомасы*	Есептеулер бойынша қалдық
Топ көрсеткен қызметтер						
Акционерлер және акционерлердің еншілес компаниялары	560,995	462,943	554,480	1,604,870	486,235	185,517
Мемлекеттік компаниялар	-	-	-	-	-	1,132
	560,995	462,943	554,480	1,604,870	486,235	186,649

* 2023 жылға байланысты тараптармен жасалатын операциялар сомасы қосылған күн салығының сомаларын есепке алмағанда ұсынылады. 2022 және 2021 жылдардағы салыстырмалы көрсеткіштер сәйкесінше түзетілді.

Байланысты тараптармен өзара есеп айырысу бойынша барлық қалдықтар есепті күннен кейін алты ай ішінде өтелуге жатады. Барлық қалдықтар қамтамасыз етілмеген.

Үкіметпен байланысты кәсіпорындармен операциялар

Топ Қазақстан Республикасы Үкіметінің бақылауындағы бірқатар кәсіпорындармен жұмыс істейді. Топ Қазақстан Республикасының Үкіметімен байланысты кәсіпорындармен операциялар бойынша оңайлатылған ашуларды ұсынуға мүмкіндік беретін 24 «Байланысты тараптар» ҚЕХС (IAS) беретін босатуды қолданады.

Топ Қазақстан Республикасының Үкіметімен байланысты кәсіпорындармен операцияларды жүзеге асырады. Бұл операциялар Топтың әдеттегі қызметінің бөлігі болып табылады және Қазақстан Республикасының Үкіметімен байланысты емес кәсіпорындармен өзара іс-қимыл шарттарымен салыстырылатын шарттарда жүргізіледі.

30. Тәуелсіз аудиторға сыйақы

2023 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін шарттар бойынша міндетті аудитті және өзге де аудиторлық емес сыйақыларды қоса алғанда, тәуелсіз аудитор алған қызметтер үшін сыйақылар:

мың теңге	2023
Аудиторлық қызметтер	235,000
ІРО-ға қатысты консультациялық қызметтер	202,000
Өзге консультациялық қызметтер	39,145
	476,145

31. Есепті күннен кейінгі оқиғалар

2024 жылдың қаңтар және ақпан айларында Топ «Қазақстан Халық банкі» АҚ және «Ситибанк Қазақстан» АҚ айналым капиталын толықтыру үшін тиісінше 9,000,000 мың теңге (19,733 мың АҚШ доллары) және 8,000,000 мың теңге (17,792 мың АҚШ доллары) сомасына жаңа қысқа мерзімді қарыздар алды. 2024 жылдың ақпанында бұл қарыздар толығымен өтелді.

2024 жылдың 15 ақпанында Топ 54,256,673 мың теңге (121,111 мың АҚШ доллары) жинап, ІРО-ны аяқтады. Топ бір уақытта үш биржада тізімделеді: Қазақстан қор биржасы, Астана халықаралық биржасы және Лондон қор биржасы. Бастапқы орналастырудан басқа, «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ және «BAE Systems Kazakhstan Ltd.» акционерлері өздерінің акцияларын (немесе акцияларды білдіретін ЖДҚ) сатты, олардың акциялары сәйкесінше 41% және 16.95%-ға дейін қысқарды. ІРО-дан кейін өзге акционерлердің акциялары 10%-дан аз болды.

2024 жылдың ақпан және наурыз айларында «FlyArystan» АҚ Компанияның үлесіне сәйкесінше қосымша 100,000 және 1,940,000 акция орналастырды, жалпы қосымша инвестиция 8,160,000 мың теңгені құрады.

32. Шоғырландырылған қаржылық есептілікті бекіту

Бұл шоғырландырылған қаржылық есептілікті Топ басшылығы мақұлдап, 2024 жылдың 14 наурызында шығаруға бекітті.